

EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE

Národohospodárska fakulta

Evidenčné číslo: 101006/I/2023/36122163608499716

**Možnosti uplatňovania princípov rodovej rovnosti v daňovom
systéme**

Diplomová práca

EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE

Národohospodárska fakulta

**Možnosti uplatňovania princípov rodovej rovnosti v daňovom
systéme**

Diplomová práca

Študijný program: Financie a dane

Študijný odbor: Ekonómia a manažment

Školiace pracovisko: Katedra financií

Vedúca záverečnej práce: doc. Ing. Erika Neubauerová, PhD

Bratislava 2023

Monika Hermanová

Čestné vyhlásenie

Prehlasujem, že som svoju diplomovú prácu napísala samostatne a že som uviedla všetku použitú literatúru.

Dátum:

Monika Hermanová

.....

Pod'akovanie

Moje pod'akovanie patrí doc. Ing. Erika Neubauerová, PhD. za jej rady, pripomienky a odbornú pomoc, ktoré mi poskytla pri písaní diplomovej práce.

ABSTRAKT

HERMANOVÁ, Monika: *Možnosti uplatňovania princípov rodovej rovnosti v daňovom systéme*. – Ekonomická univerzita v Bratislave. Národohospodárska fakulta; Katedra financií – Vedúca záverečnej práce: doc. Ing. Erika Neubauerová, PhD. – Bratislava: NHF EU, 2023, 84 strán.

Cieľom diplomovej práce je analýza súčasného stavu rodovej rovnosti na Slovensku so samostatným zameraním na manželskú daň, resp. zdaňovanie príjmov manželov. Práca je rozdelená do štyroch kapitol. Obsahuje dva obrázky, sedem grafov a šestnásť tabuliek. Prvá kapitola je venovaná teoretickému vymedzeniu rodovej rovnosti. Zameriava sa na členenie rodovej rovnosti, popisuje meranie indexu rodovej rovnosti, definuje vybrané oblasti indexu rodovej rovnosti a prezentuje ich vo vybraných krajinách ako sú: Nemecko, Poľsko a Slovensko. Ďalej je pozornosť venovaná podielu neplatenej práce rodovému a programovému rozpočtu. Druhá kapitola diplomovej práce charakterizuje stanovenie parciálnych cieľov, definuje hlavný cieľ a metodiku práce. Tretia kapitola je zameraná na charakteristiku a meranie manželskej dane, tzv. zdaňovaniu príjmu manželov vo vybraných krajinách a aplikáciu manželskej dane na reálne príklady, čím je znázornený postup výpočtu zdaňovania príjmu manželov vo vybraných krajinách. Záverečná kapitola sa zaoberá porovnaním vybraných krajín v rôznych sférach a nami vybranými odporúčaniami uplatňovania princípov rodovej rovnosti na Slovensku.

Kľúčové slová: rodová rovnosť, gender mainstreaming, manželská daň, podiel neplatenej práce

ABSTRACT

HERMANOVÁ, Monika: The possibilities of applying the principles of gender equality in the tax system. – The University of Economics in Bratislava. Faculty of National Economy; Department of Finance. – Head of Final Work: doc. Ing. Erika Neubauerová, PhD. – Bratislava: NHF EU, 2021, 84 pages.

The aim of the diploma is to analyse the current state of gender equality in Slovakia, with a separate focus on marriage tax and the taxation of spouses' income. The work is divided into four chapters. It contains two pictures, seven graphs and sixteen tables. The first chapter is devoted to the theoretical definition of gender equality. It focuses on the breakdown of gender equality, describes the measurement of the gender equality index, defines selected areas of the gender equality index and presents them in selected countries such as: Germany, Poland and Slovakia. In addition, attention is paid to the share of unpaid work in the gender and programme budget. The second chapter of the thesis describes the setting of partial objectives, defines the main objective and the methodology of the work. The third chapter focuses on the characterisation and measurement of matrimonial tax, the so-called taxation of spousal income in selected countries and the application of matrimonial tax to real cases, thus illustrating the procedure for calculating the taxation of spousal income in selected countries. The final chapter deals with the comparison of selected countries in different spheres and the recommendations we selected for the application of the principles of gender equality in Slovakia.

Keywords: Gender equality, gender mainstreaming, marriage tax, share of unpaid work

Obsah

ÚVOD	9
1 Súčasný stav doma a v zahraničí	11
1.1 Rodová rovnosť	11
1.2 Teoretické a legislatívne východiská rodovej rovnosti	12
1.3 Európsky inštitút pre rodovú rovnosť (EIGE)	13
1.4 Index rodovej rovnosti	14
1.4.1 Oblasť práca	15
1.4.2 Oblasť peniaze	16
1.4.3 Oblasť vedomosti	17
1.4.4 Oblasť času	17
1.4.5 Oblasť zdravia	18
1.1.6 Oblasť moci	18
1.5 Index rodovej rovnosti v súčasnosti	19
1.5.1 Index rodovej rovnosti v roku 2022	19
1.5.2 Index rodovej rovnosti v Európskej únii v roku 2022	20
1.5.3 Index rodovej rovnosti – Nemecko	21
1.5.4 Index rodovej rovnosti – Poľsko	23
1.5.5 Index rodovej rovnosti – Slovenská republika	24
1.6 Gender mainstreaming	26
1.6.1 Gender mainstreaming cyklus	29
1.7 Programové rozpočtovanie a rodové rozpočtovanie	32
1.7.1 Význam rodovo citlivého rozpočtu	32
1.7.2 Vznik programového rozpočtovania	32
1.8 Podiel neplatenej práce	36
1.8.1 Podiel neplanej práce v súčasnosti	36
1.8.1 Slovenská republika	36
2.Cieľ a metodika	39
2.1 Cieľ	39
2.2 Metodika práce	40
3. Manželská daň vo vybraných krajinách – efekt uzatvorenia manželstva	41
3.1 Podiel neplatenej práce v súčasnosti vo vybraných krajinách	41
3.1.1 Podiel neplatenej práce – dôsledky COVID-19 vo vybraných krajinách	41

3.1.2 Podiel neplatenej práce oblasť starostlivosť o svojich blízkych	43
3.1.3 Podiel neplatenej práce v oblasti starostlivosti o domácnosť	43
3.2 Manželská daň v súčasnosti	44
3.3 Poľsko	45
3.4 Nemecko (Einkommensteuergesetz (EStG) § 26 Veranlagung von Ehegatten).....	50
3.5 Slovensko	54
3.6 Manželská daň.....	58
3.6.1 Hypotéza : výpočet sadzby dane podľa vzoru Nemecka.....	58
3.6.2 Hypotéza: výpočet sadzby dane podľa vzoru Poľska.....	62
3.5.3 Výpočet sadzby dane na Slovensku	64
4 Výsledky práce	66
4.1 Porovnanie vybraných krajín Európskej únie	66
4.2 Ako Vám pri daniach na Slovensku môže pomôcť Vaša manželka	71
4.3 Odporúčania ako môžeme odstrániť rodové rozdiely na Slovensku.....	72
Záver	76
Zoznam použitej literatúry	79

ÚVOD

Rodová rovnosť predstavuje koncept, v ktorom by mal mať každý rovnaké práva a príležitosti a to bez ohľadu na pohlavie. Predpokladá sa, že so ženami a mužmi by sa malo zaobchádzať rovnako, s rovnakými príležitosťami a to pri účasti na hospodárskom, politickom, sociálnom a kultúrnom živote. Základným ľudským právom je, aby všetci ľudia v krajine mali prístup k rovnakým základným zdrojom a aby s nimi bolo zaobchádzané spravodlivo bez ohľadu na ich rodovú identitu.

Rodová rovnosť tiež znamená vytvorenie spoločnosti, v ktorej môže každý občan využiť svoj plný potenciál bez ohľadu na pohlavie. Zahŕňa to rovnaký prístup k vzdelávaniu, zdravotnej starostlivosti, zamestnaniu a finančným zdrojom. Ide o problém, ktorý v posledných rokoch čoraz viac narastá, keďže si ľudia stále viac uvedomujú nerovnosti, ktoré trvalo existujú medzi mužmi a ženami v mnohých krajinách a spoločnostiach. Ani Slovensko nepatrí medzi výnimku a táto problematika tu stále pretrváva.

Rodová rovnosť sa v súčasnosti snaží spochybniť tradičné rodové úlohy, stereotypy a dynamiku moci, ktoré v spoločnosti existujú. Tiež sa vyžaduje, aby sa so všetkými jednotlivcami zaobchádzalo s rešpektom a spravodlivosťou a aby sa dodržiavali ich práva a zodpovednosti. Jedným z kľúčových cieľov rodovej rovnosti je v Európskej únii vytvoriť spravodlivejšiu spoločnosť. Slovensko má tiež jasný cieľ a to vytvoriť výraznejšie a spravodlivejšie prostredie pre každého.

Na podporu sa vyvinul v posledných rokoch koncept, ktorý sa nazýva gender mainstreaming. Má za cieľ podporiť rovnosť medzi ženami a mužmi. Zahŕňa preskúmanie vplyvu rodovej príslušnosti na všetky aspekty života, od politiky a práce až po kultúru a médiá. Gender mainstreaming sa zaoberá tým, ako sa medzi rôznymi pohlaviami navzájom komunikuje a ako možno zmeniť spoločenské postoje a normy s cieľom vytvoriť rovnocennejšiu spoločnosť.

Tiež sa zaoberá aj tým, ako možno vysporiadať rodové roly a stereotypy a ako možno navrhnúť riešenia tak, aby úplne každý, bez ohľadu na pohlavie, mal rovnaký prístup k zdrojom, príležitostiam a právam.

V prvej kapitole práce sa budeme venovať teoretickým východiskám rodovej rovnosti a stručnému objasneniu indexu rodovej rovnosti a charakteristikou oblastí indexu, a následne by sme upriamili pozornosť na charakteristiku Slovenska, Nemecka a Poľska, čo sa týka výsledkov vývoja v tomto indexe. Ďalej sme sústredili svoju pozornosť na

rebríček krajín Európskej únie, kde sme upriamili pozornosť na vybrané krajiny, ktorým sa potom venujeme ďalej v aplikačnej časti. V tejto kapitole sa budeme sústrediť na gender mainstring, na charakteristiku rodového a programového rozpočtu a tiež si bližšie priblížime podiel neplatennej práce, kde sa znova zameriame na vybrané krajiny.

V druhej kapitole práce si objasníme hlavný cieľ, parciálne ciele a metodiku práce.

Tretia kapitola práce je aplikačnou kapitolou, kde bližšie zadefinujeme daňové systémy vo vybraných krajinách ako je Nemecko, Poľsko, Slovensko a zameriame sa na manželskú daň, resp. na zdaňovanie príjmov manželov/partnerov s aplikáciou na konkrétne príklady. Ďalej si priblížime podiel neplatennej práce vo vybraných krajinách v súčasnosti.

V poslednej kapitole diplomovej práce sa dostávame k jasnému zhrnutiu a prehľadnému porovnaniu vybraných daňových systémov a porovnaniu výsledkov z indexu rodovej rovnosti. Vzájomné porovnanie jednotlivých krajín prebieha pomocou mnou určených parametrov.

1 Súčasný stav doma a v zahraničí

1.1 Rodová rovnosť

Podľa Rady Európy „rovnosť žien a mužov znamená rovnaké zviditeľnenie, rovnakú právomoc a rovnakú účasť mužov i žien vo všetkých oblastiach verejného a súkromného života.“¹ (Council of Europe 2002)

Cieľom rodovej rovnosti je podporovať vyrovnané zastúpenie žien a mužov v spoločnosti. V Európe bola dlhodobo rodová rovnosť označená tak, že ženy a muži majú rovnaké práva, rovnaké príležitosti, rovnaké podmienky a zaobchádzanie vo všetkých oblastiach a sférach spoločnosti. V dnešnej dobe sa uznáva rovnosť de jure nevedie automaticky k rovnosti de facto. Je dôležité pochopiť, že životné podmienky mužov a žien sú odlišné a to do určitej miery kvôli reprodukčnej funkcii žien. Hlavným faktorom nie je samotná existencia týchto rozdielov, ale určitá skutočnosť, že tieto rozdiely by nemali mať negatívne vplyvy na životné podmienky žien a mužov, nemali by ich diskriminovať a mali by v značnej miere prispieť k rovnosti moci v ekonomiky, spoločnosti a v politike.

Ak chceme správne determinovať rodovú rovnosť, musíme si bližšie priblížiť rodový koncept, kde existujú dva aspekty a to: sociálna konštrukcia gender(rodu) a vzťah medzi pohlaviami. Pohlavie nepredstavuje len sociálnu konštruovanú definíciu žien a mužov, ale je to primárne definícia vzťahu medzi pohlaviami. Táto sústava predstavuje nerovný mocenský vzťah s mužskou nadvládou nad ženskou podriadenosťou vo väčšine sfér života.

Rodová rovnosť tiež predstavuje akceptovať a rovnako hodnotiť existujúce rozdiely medzi ženami a mužmi a rôzne úlohy, ktoré zohrávajú v spoločnosti a taktiež zahŕňa právo byť odlišný. Musíme brať do úvahy existujúce rozdiely medzi pohlaviami, ktoré s nimi súvisia ako napríklad: náboženstvo, politický názor, etnická príslušnosť, rasa alebo sexuálna orientácia.²

¹Council of Europe . *GENDER MAINSTREAMING: Conceptual framework, methodology and presentation of good practices*, EG-S-MS (98) 2, [elektronický zdroj]. Strasbourg. 1998.[cit. 2023-01-03]. EG-S-MS (98) 2 Dostupné na: <https://www.cawtarclearinghouse.org/storage/4899/Gender-Mainstreaming%2C-conceptual-framework%2C-methodology-and-presentation-of-good-practices.pdf>

²Council of Europe . *GENDER MAINSTREAMING: Conceptual framework, methodology and presentation of good practices*, EG-S-MS (98) 2, [elektronický zdroj]. Strasbourg. 1998.[cit. 2023-01-03]. EG-S-MS (98) 2 Dostupné na: <https://www.cawtarclearinghouse.org/storage/4899/Gender-Mainstreaming%2C-conceptual-framework%2C-methodology-and-presentation-of-good-practices.pdf>

1.2 Teoretické a legislatívne východiská rodovej rovnosti

V jednoduchosti je vyjadrená ako spravodlivé zaobchádzanie so ženami a mužmi. Jej cieľom je vytvorenie priestoru pre každú ženu a každého muža, aby sa mohli voľne realizovať vo svojom živote a neboli obmedzovaní rodovými stereotypmi.

V Slovenskej republike sú ratifikované tieto zmluvy:

A) Dokumenty Organizácie spojených národov (OSN), kde patria:

- Charta Organizácie spojených národov (OSN): platná od 24.10.1945
- Všeobecná deklarácia ľudských práv: platná od 10.12.1948
- Dohovor o politických právach žien: platný od 31.03.1993
- Medzinárodný pakt o občianskych a politických právach (ICCPR): platný od 1976 zákon č. 120/1976 Zbierke zákonov.
- Medzinárodný pakt o hospodárskych, sociálnych a kultúrnych právach (ICESCR): platný od 1976 zákon č. 120/1976 Zbierky zákonov.
- Deklarácia OSN o odstránení diskriminácie žien: platná od 7.11. 1967
- Dohovor o odstránení všetkých foriem diskriminácie (CEDAW): platný od 1987 zákon č. 62/1987 Zbierky zákonov.
- Opčný protokol k Dohovoru o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien: platný od 2000 zákon č. 343/2001 Zbierke zákonov.
- Dohovory Medzinárodnej organizácie práce (MOP): platný od 1919
- Pekinská deklarácia a Akčná platforma: platná od 1995

B) Dokumenty Rady Európy

- Európsky dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd: platný od 1953
- Dohovor o predchádzaní násiliu na ženách a domácejmu násiliu a o boji proti nemu: platný od 2011
- Európska sociálna charta: platná od 1961.

C) Smernice Európskej únie relevantné v rodovej rovnosti

- Rovnaké zaobchádzanie na pracovisku: kde patria smernice 75/117/EHS, 86/378/EHS, 96/97/ES a 76/207/EHS. V roku 2009 boli zrušené tieto smernice.
- Tehotné pracovníčky a rodičovská dovolenka: kde patria smernice: 92/85/EHS a 96/34/ES.
- Rovnaké zaobchádzanie v rámci systému sociálneho zabezpečenia: kde patrí smernica 79/7/EHS.

- Štrukturálne fondy

D) Slovenská republika legislatíva

Na Slovensku sú základné ľudské práva a slobody zaručené na základe Ústavy Slovenskej republiky.

- Antidiskriminačný zákon: Zaráďujeme sem zákon 365/2004 Zbierky zákonov o rovnakom zaobchádzaní v určitých oblastiach, tiež o ochrane pred diskrimináciou a o zmene niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.
- Zákonník práce: tento zákon obsahuje zákaz priamej alebo nepriamej diskriminácie, a to podľa pohlavia, rasy, farby pleti, jazyka, veku zdravotného stavu, viery, náboženstva, manželského stavu, rodinného stavu, rodu a ďalších ujedaní, na ktoré sa vzťahuje. Vo svojich zásadách má ustanovené, že ženy a muži majú rovnaké právo a rovné zaobchádzanie, a to ak ide o prístup k zamestnaniu, odmeňovaniu, pracovné podmienky, odborné vzdelanie a ostatné. Do zákonníka patrí od 2007 nové ustanovenia §119a, ktorý má za cieľ garantovať rovnaké mzdové podmienky pre ženy a mužov.³

1.3 Európsky inštitút pre rodovú rovnosť (EIGE)

Európsky inštitút pre rodovú rovnosť bol založený v roku 2010 a jeho úlohou je poskytovať dôkazy na podporu rodovej rovnosti. Hlavným cieľom je aby sa rodová rovnosť stala realitou v Európskej únii a tiež mimo nej.

Agentúra EÚ na tento účel poskytuje výskumy, údaje a tiež overené postupy:

- vyhotovenie štúdií a štatistík týkajúcich sa rodovej rovnosti v EÚ,
- vypracovanie každoročnej správy, kde kontroluje ako si EÚ plní svoj záväzok, ktorý sa týka rodovej rovnosti, ktorý je označený ako Pekinská akčná platforma,
- snaží sa pracovať na zastavení násilia na ženách, a tiež prostredníctvom koordinácie kampane Biela stužka, do ktorej sa snaží zainteresovať aj mužov a informovať ich o tejto problematike,
- prostredníctvom zdieľania svojich vedomostí a online zdrojov podporuje: Inštitúcie EÚ, členské štáty EÚ, zapojené strany z iných rôznych sfér v ich úsilí riešiť problémy týkajúce sa rodovej rovnosti v Európe a mimo nej.

³PIETRUCHOVÁ, O. *Rodový audit v štátnej správe a uplatňovanie všeobecne záväzných právnych predpisov pre oblasť rodovej rovnosti* [elektronický zdroj]. 3- 8 s. [cit. 2023-01-04]. ITMS: 27130230003. Dostupné na: https://www.gender.gov.sk/wp-content/uploads/2014/10/metodika_audit_verejnej_spravy.pdf

Európsky inštitút pre rodovú rovnosť má viacero produktov, medzi ktoré patria:

- index rodovej rovnosti: nástroj na meranie pokroku rodovej rovnosti,
- databáza rodových štatistík: umožňuje zistiť rôzne rodové fakty a čísla,
- platforma pre „gender mainstreaming“: spojenie rodovej rovnosti a ostatných sfér v spoločnosti,
- slovník a tezaurus: objasňuje koncepty rodovej rovnosti,
- stredisko zdrojov a ich dokumentácia: predstavuje online knižnicu s rôznymi dokumentáciami, ktoré nie sú v iných verejných knižniciach.⁴

1.4 Index rodovej rovnosti

V Európskej únii v oblasti rodovej rovnosti poznáme významný nástroj na meranie pokroku, ktorým je index rodovej rovnosti. Európska únia prostredníctvom indexu rodovej rovnosti udelí každý rok členským štátom skóre v horizonte od 1 do 100. Ak by krajina dosiahla hodnotu 100, predstavovalo by to, že daná krajina dosiahla maximálnu rodovú rovnosť medzi ženami a mužmi.

Dosiahnuté skóre zahŕňa výsledky zo šiestich oblastí, ktoré merajú rozdiely medzi ženami a mužmi. Medzi šesť oblastí patria: peniaze, vedomosti, čas, práca, moc a zdravie a taktiež zahŕňa ich podoblasti.

Do indexu rodovej oblasti sa zahŕňajú ešte dve oblasti, a to prelínajúce sa nerovnosti a násilie, ktoré je páchané na ženách. Analýza, ktorá skúma dané nerovnosti, kde môžeme zaradiť vek, stupeň vzdelania, zdravotný stav, krajinu narodenia a ostatné, ktoré sa prelínajú s jednotlivými rodovými otázkami a konštruujú tak rôzne sféry v živote žien a mužov.

Index rodovej rovnosti nám vyobrazuje oblasti, ktoré je nevyhnutné zlepšiť. Zdokonaľiť jednotlivé oblasti sa dá prostredníctvom poskytnutia podrobnej analýzy pre tvorcov politiky, a to na úrovni Európskej únie a samozrejme na vnútroštátnej úrovni.

Jednotlivé výsledky pre Európsku úniu môžeme pozorovať na stránke s názvom Európsky inštitút pre rodovú rovnosť (*Economic Benefits of Gender Equality in the European Union.*), ktorý bol založený v roku 2010 a jeho hlavným cieľom je upevniť

⁴Directorate-General for Communication. European Institute for Gender Equality (EIGE). In *An official website of the European Union*. [online]. [cit. 2023-01-05]. Dostupné na internete: https://european-union.europa.eu/institutions-law-budget/institutions-and-bodies/institutions-and-bodies-profiles/eige_en

a poskytnúť pomoc rodovej rovnosti v celej Európskej únii. Tento inštitút je najdôležitejšie centrum pre rodovú rovnosť celej Európskej únie.

Európsky inštitút pre rodovú rovnosť sa zameriava a pracuje na tom, aby sa rovnosť medzi ženami a mužmi stala skutočnosťou pre celú Európsku úniu. Zámerom je, aby mal každý jednotliviec rovnaké príležitosti, a to bez ohľadu na pohlavie. Inštitút EIGE a jeho výskum sa zameriava na prípravu prostredia pre lepšie porozumenie rodovej rovnosti vo všetkých oblastiach života. Identifikuje jednotlivé rozdiely medzi pohlaviami, zhromažďuje a analyzuje zistené dáta o rodových nerovnostiach medzi ženami a mužmi. Cieľom je, aby sa Európa jednotlivými krokmi približovala k rodovej rovnosti a zlepšila život žien a mužov.⁵

Index rodovej rovnosti pozostáva z nasledovných ukazovateľov:⁶

- 6 oblastí,
- 2 podoblasti,
- 27 štátov Európskej únie,
- 31 indikátorov,
- 7 rokov merania.

1.4.1 Oblasť práca

Prostredníctvom oblasti práce sa meria do akej miery majú ženy a muži rovnaký prístup k zamestnaniu a dobrým pracovným podmienkam. Oblasť práce kombinuje dva ukazovatele, a to trvanie pracovného života a účasť na miere zamestnanosti ekvivalentnej na plný úväzok označovaný FTE.⁷

Na trhu práce ženy v porovnaní s mužmi dosahujú veľké nevýhody v zamestnanosti a v zárobku. Existujú určité rozdiely medzi ženami a mužmi, ako napr.: koľko pracujú, aký typ práce vykonávajú alebo aký typ zmlúv majú uzatvorené. Taktiež trh práce zostáva stále segregovaný. Ženy častejšie pracujú v odvetviach, ktoré sú charakteristické nižšími mzdami a tiež majú menšiu pravdepodobnosť kariérne rásť. Tieto následky majú nepriaznivé dôsledky hlavne pre znevýhodnené skupiny žien, ako sú: staršie ženy, osamelé matky alebo menšinové skupiny.

⁵EIGE. About EIGE. In *European Institute for Gender Equality*. [online]. [cit. 2023-01-05]. Dostupné na internete: <https://eige.europa.eu/in-brief>

⁶EIGE. Gender Equality Index. In *European Institute for Gender Equality*. [online]. [cit. 2023-01-05]. Dostupné na internete: <https://eige.europa.eu/gender-equality-index/about>

⁷EIGE. Gender Equality Index: Work in Slovakia in 2022 edition. In *European Institute for Gender Equality*. [online]. [cit. 2023-01-06]. Dostupné na internete: <https://eige.europa.eu/gender-equality-index/2022/domain/work/SK>

V tomto roku skóre indexu práce zachytáva zmeny v dôsledku pandémie. To zdôrazňuje potrebu prehodnotiť trh práce implementáciou skôr dlhodobých riešení ako prijímanie dočasných opatrení v núdzových situáciách. Najmä pandémia zdôraznila naliehavosť čerpania rodičovskej dovolenky alebo mimoriadnej dovolenky, ktorá je zriadená pre ženy aj mužov v pandémii.⁸

V roku 2022 sa v oblasti práce na prvej priečke umiestila krajina Švédsko s dosiahnutým výsledkom 83,00 bodu zo 100, na druhej priečke sa umiestnilo Dánsko so 79,5 bodmi a na tretej priečke sa umiestnilo Holandsko s 78,7 bodmi. Na posledných priečkach sa umiestili krajiny Slovensko s 66,5 bodmi, Grécko s 65,6 bodmi a posledné Taliansko s hodnotou 63,2 bodmi.⁹

1.4.2 Oblasť peniaze

Prostredníctvom oblasti peňazí sa merajú rodové nerovnosti, v prístupe k finančným zdrojom žien a mužov a v ich ekonomickej situácii. Oblasť peňazí má dve subdomény. Prvá subdoména finančných zdrojov sa skladá z mesačných príjmov žien a mužov, ktoré sú merané prostredníctvom dvoch ukazovateľov, a to priemerná mesačná mzda a priemerný ekvivalentný čistý príjem, ktorý zahŕňa napr. investície, dôchodky a dávky. Druhá subdoména ekonomických zdrojov vykresľuje riziko chudoby žien a mužov, a tiež rozdelenie príjmov medzi nimi.¹⁰

V roku 2022 sa v oblasti peňazí na prvej priečke umiestila krajina Luxembursko s dosiahnutým výsledkom 92,6 bodmi zo 100, na druhej priečke sa umiestnilo Belgicko so 89,9 bodmi a na tretej priečke sa umiestnilo Dánsko s 88,5 bodmi. Na posledných priečkach sa umiestili krajiny Rumunsko s 70,2 bodmi, Grécko s 69,4 bodmi a posledné Bulharsko s hodnotou 65 bodmi.¹¹

⁸EIGE. *Gender Equality Index 2022 The COVID-19 pandemic and care* [elektronický zdroj]. 2022. 24 s. [cit. 2023-01-07]. ISBN: 978-92-9486-057-6 Dostupné na: https://eige.europa.eu/sites/default/files/documents/gender_equality_index_2022_corr.pdf

⁹EIGE. Gender Equality Index: Comparing Work scores in 2022 edition. In *European Institute for Gender Equality* [online]. [cit. 2023-01-15]. Dostupné na internete: <https://eige.europa.eu/gender-equality-index/2022/compare-countries/work/bar>

¹⁰EIGE. Gender Equality Index: Money in Slovakia in 2022 edition. In *European Institute for Gender Equality* [online]. [cit. 2023-01-15]. Dostupné na internete: <https://eige.europa.eu/gender-equality-index/2022/domain/money/SK>

¹¹EIGE: Gender Equality Index: Comparing Money in 2022 edition. In *European Institute for Gender Equality* [online]. [cit. 2023-01-17]. Dostupné na internete: <https://eige.europa.eu/gender-equality-index/2022/compare-countries/money/bar>

1.4.3 Oblasť vedomosti

Oblasť vedomosti je zameraná na meranie rodovej nerovnosti v dosiahnutom vzdelaní, účasti na vzdelaní počas života a rodovej segregácii. Táto oblasť má dve subdomény. Prvá subdoména je zameraná na dosiahnuté vzdelané a druhá subdoména sa zameriava na rodovú segregáciu v terciárnom vzdelávaní.¹²

Kľúčový nástroj na zvýšenie sociálnej mobility a ekonomickej nezávislosti žien s nízkou úrovňou vzdelania je celoživotné vzdelanie.¹³

V roku 2022 v oblasti vedomostí najlepšie skóre dosiahla krajina Švédsko s 74,6 bodmi, na druhej priečke sa umiestnila krajina Belgicko s 70,1 bodmi a na tretej priečke je Dánsko s 69,3 bodmi. V roku 2022 medzi najhoršie krajiny v tejto oblasti patrí Maďarsko s 53,4 bodmi, Rumunsko s 52,2 bodmi a Lotyšsko s 47,7 bodmi.¹⁴

1.4.4 Oblasť času

Oblasť času je zameraná na meranie rodovej nerovnosti v rozdelení času stráveného starostlivosťou, domáci prácami ale tiež spoločenskými aktivitami. Oblasť času má dve subdomény. Prvá subdoména, ktorá sa zaoberá opatrovateľskými aktivitami a meria rodové rozdiely v zapojení žien a mužov do starostlivosti atď. Druhá subdoména sa zaoberá výskumom, a to koľko žien a mužov sa zapája do spoločenských aktivít.¹⁵

V roku 2022 v oblasti času má najlepšie skóre znova krajina Švédsko s 90 bodmi, na druhej priečke sa umiestnila krajina Holandsko s 83,9 bodmi a na tretej priečke je Dánsko s 83,1 bodmi. Medzi najhoršie krajiny v roku 2022 v oblasti času sú krajiny: Slovensko s 46,3 bodmi, Grécko s 44,7 bodmi a Bulharsko s 42,7 bodmi.¹⁶

¹²EIGE. Gender Equality Index: Knowledge in Slovakia in 2022 edition. In *European Institute for Gender Equality* [online]. [cit. 2023-01-28]. Dostupné na internete: <https://eige.europa.eu/gender-equality-index/2022/domain/knowledge/SK>

¹³EIGE: *Gender Equality Index 2022 The COVID-19 pandemic and care* [elektronický zdroj] 2022. 36 s. [cit. 2023-01-20]. ISBN: 978-92-9486-057-6 Dostupné na: https://eige.europa.eu/sites/default/files/documents/gender_equality_index_2022_corr.pdf

¹⁴EIGE. Gender Equality Index: Comparing Knowledge scores in 2022 edition. In *European Institute for Gender Equality* [online]. [cit. 2023-01-20]. Dostupné na internete <https://eige.europa.eu/gender-equality-index/2022/compare-countries/knowledge/bar>

¹⁵EIGE. Gender Equality Index: Time in Slovakia in 2022 edition. In *European Institute for Gender Equality* [online]. [cit. 2023-01-22]. Dostupné na internete <https://eige.europa.eu/gender-equality-index/2022/domain/time/SK>

¹⁶EIGE. Gender Equality Index: Comparing Time in 2022 edition. In *European Institute for Gender Equality* [online]. [cit. 2023-03-22]. Dostupné na internete <https://eige.europa.eu/gender-equality-index/2022/compare-countries/time/bar>

1.4.5 Oblasť zdravia

Oblasť zdravia je zameraná na rodovú rovnosť v troch aspektoch, ktoré sa vzťahujú na zdravie, a to konkrétne na: prístup k zdravotným službám, zdravotnému stavu a zdravotné správanie medzi ženami a mužmi.¹⁷

V oblasti zdravia sú rodové nerovnosti, ktoré sú formované a interakcia medzi sociálnymi, behaviorálnymi, politickými a ekonomickými faktormi, ktoré produkuje určité rodové zdravotné paradoxy.

Pandémia zvýraznila a prehĺbila už existujúce rodové rozdiely v oblasti zdravia a jeho sociálnych determinantov.¹⁸

V roku 2022 sa v oblasti zdravia najlepšie umiestnilo opäť Švédsko s 95,2 bodmi, na ostatných popredných priečkach sa umiestnili Írsko s 95 bodmi a Holandsko 94,2 bodmi. Medzi najhoršie krajiny v oblasti zdravia v roku 2022 patria: Lotyšsko s 79,3 bodmi, Bulharsko s 78 bodmi a na poslednom mieste je Rumunsko s 70,4 bodmi.¹⁹

1.1.6 Oblasť moci

Posledná oblasť moci sa zameriava na meranie rodovej rovnosti v rozhodovacích pozíciách naprieč ekonomickou, politickou a sociálnou sférou. Politická sféra v rodovej rovnosti sa zaoberá meraním zastúpenia žien a mužov v národných parlamentoch, regionálnych a miestnych zastupiteľstvách a vo vláde. Ekonomická oblasť v rodovej rovnosti sa zameriava na podiel žien a mužov v správnych radách najväčších spoločností registrovaných na burzách cenných papierov a národných centrálnych bankách. Prvýkrát index rodovej rovnosti prezentuje aj oblasť sociálnej moci, ktorá zahŕňa informácie o rozhodovaní v organizáciách, ktoré financujú výskum, média a šport.²⁰

¹⁷EIGE. Gender Equality Index: Health in Slovakia in 2022 edition. In *European Institute for Gender Equality* [online].[cit. 2023-03-22].Dostupné na internete: <https://eige.europa.eu/gender-equality-index/2022/domain/health/SK>

¹⁸EIGE. *Gender Equality Index 2022 The COVID-19 pandemic and care* [elektronický zdroj] 2022. 49 s. [cit. 2023-01-25]. ISBN: 978-92-9486-057-6 Dostupné na: https://eige.europa.eu/sites/default/files/documents/gender_equality_index_2022_corr.pdf

¹⁹EIGE. Gender Equality Index: Comparing Health scores in 2022. . In *European Institute for Gender Equality* [online].[cit. 2023-01-25].Dostupné na internete: <https://eige.europa.eu/gender-equality-index/2022/compare-countries/health/bar>

²⁰EIGE. Gender Equality Index: Power in Slovakia in 2022 edition. In *European Institute for Gender Equality* [online].[cit. 2023-01-26].Dostupné na internete:<https://eige.europa.eu/gender-equality-index/2022/domain/power/SK>

Oblasť moci – súčasnosť

Najväčší progres od roku 2010 urobila oblasť moci čo vedie k zmene v rovnosti pohlaví. Avšak napriek tomu má stále oblasť moci najnižšie skóre zo všetkých oblastí, a to 57,2 bodu zo 100. Ženy majú nedostatočné zastúpenie v politickej sfére, čo ukazujú aj zistené výsledky len 33 % poslankyň národného parlamentu a niečo vyše tretiny členiek v regionálnych a miestnych zastupiteľstvách, čo predstavuje 35% a 34%.

Rodová nerovnosť medzi vysoko postavenými osobami s rozhodovacou právomocou vo veľkých spoločnostiach a finančných inštitúciách stále pretrvávajú a naďalej znepokojujú. Avšak podiel postavených žien v najväčších spoločnostiach v EÚ tento rok v apríli dosiahol svoje maximum, a to 32%. Vo funkcii generálnych riaditeľov a predsedov správnych rád v EÚ majú ženy len 8% zastúpenie.

Rozhodnutia o dôležitých prípadoch a udalostiach počas COVID-19 robili väčšinou muži. Počas pandémie, ktorá pretrvávala až do marca 2022 iba jeden zo štyroch EÚ ministrov zdravotníctva a menej ako 4 z 10 podpredsedníčok boli ženy. Ženy tvorili 44% členov vedeckého výboru v EÚ, avšak ich neprítomnosť v rozhodovaní posilňuje nerovnaké mocenské štruktúry.²¹

V roku 2022 sa v tejto oblasti na prvej priečke umiestnilo Švédsko so skóre 84,6 bodmi, na druhej priečke je Francúzsko s 81,7 bodmi a Estónsko s 80,6 bodmi. Najhoršie skóre dosiahli v roku 2022 v oblasti moci krajiny ako: Česká republika s 29,7 bodmi, Grécko s 28,8 bodmi a na poslednej priečke je Maďarsko s najnižšou hodnotou v oblastiach so skóre 24,8 bodov.²²

1.5 Index rodovej rovnosti v súčasnosti

1.5.1 Index rodovej rovnosti v roku 2022

V roku 2022 Európska únia dosiahla v indexe rodovej rovnosti 68,6 bodu zo 100. Pokrok v oblasti rodovej rovnosti je do značnej miery ovplyvnený zlepšením v oblasti moci, ktorá má aj tak najväčšie absencie a značné nerovnosti v Európskej únii. Bez oblasti moci by skóre indexu rodovej rovnosti kleslo, a to v dôsledku vplyvu pandémie Covid-19.

²¹EIGE. *Gender Equality Index 2022 The COVID-19 pandemic and care* [elektronický zdroj] 2022. 12 -13 s. [cit. 2023-01-28]. ISBN: 978-92-9486-057-6 Dostupné na: https://eige.europa.eu/sites/default/files/documents/gender_equality_index_2022_corr.pdf

²²EIGE. Gender Equality Index: Comparing Power scores in 2022 edition. In *European Institute for Gender Equality* [online].[cit. 2023-01-29].Dostupné na internete:<https://eige.europa.eu/gender-equality-index/2022/compare-countries/power/bar>

Napriek tomu, 14 členských štátov Európskej únie, a to Cyprus, Estónsko, Chorvátsko, Taliansko, Lotyšsko, Malta, Portugalsko pod priemerom EÚ, Belgicko, Nemecko, Dánsko, Fínsko, Holandsko, Švédsko a Slovinsko nad priemerom EÚ rástla rodová rovnosť rýchlejšie ako priemer EÚ a zmenšila ich vzdialenosť od nej.

Ďalších 8 členských krajín: Bulharsko, Česko, Grécko, Maďarsko, Litva, Poľsko, Rumunsko a Slovensko zlepšili svoje skóre indexu rodovej rovnosti avšak dané krajiny boli výrazne nižšie ako priemer EÚ počas celého obdobia. Krajiny ako Írsko, Španielsko, Francúzsko, Luxembursko a Rakúsko začali s vyšším skóre ako priemer EÚ a rástli rýchlejším tempom, pričom sa stále zvyšovala ich vzdialenosť od priemeru Európskej únie.²³

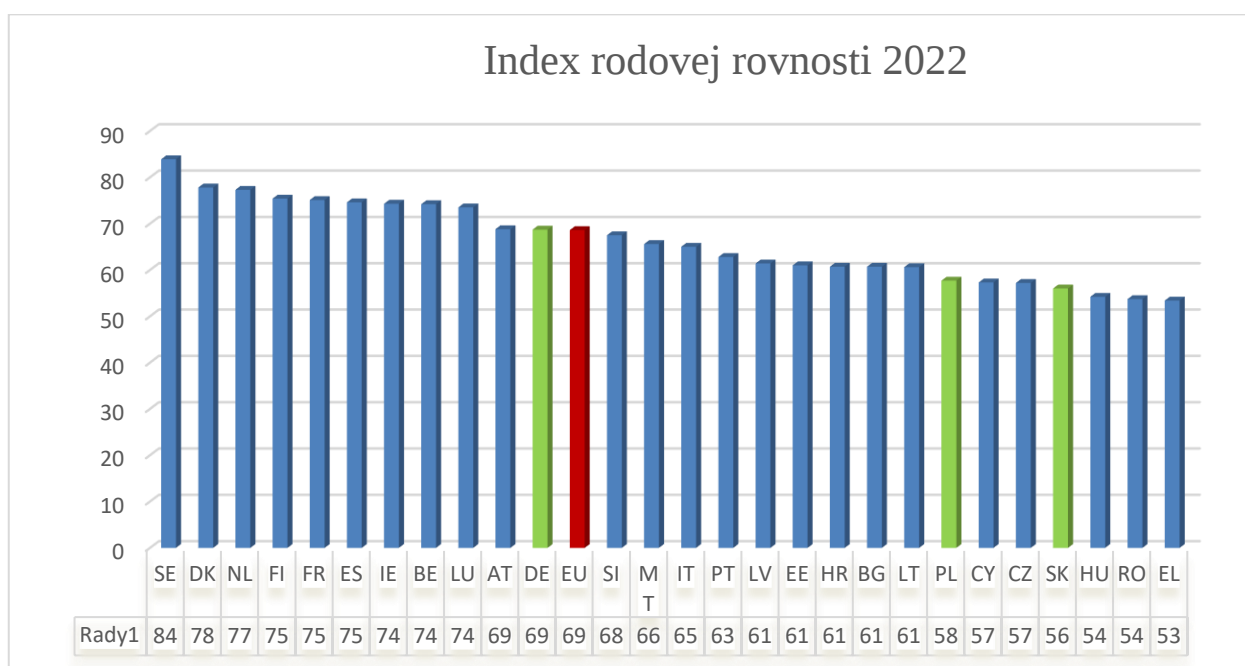
1.5.2 Index rodovej rovnosti v Európskej únii v roku 2022

Oproti roku 2021 index rodovej rovnosti zaznamenal v roku 2022 nárast o 0,6 bodu. Skóre rodovej rovnosti dosiahlo 68,6 bodu zo 100. Od vzniku EIGE teda od roku 2010 sa skóre zlepšilo o 5,5 bodu, čo poukazuje na pomalé tempo zmien, sotva priemerný jeden bodový nárast, a to každé 2 roky. Tieto slabé hodnoty v niektorých oblastiach a podoblastiach má za následok Covid-19.²⁴

²³EIGE. *Gender Equality Index 2022 The COVID-19 pandemic and care* [elektronický zdroj] 2022. 11 s. [cit. 2023-01-29]. ISBN: 978-92-9486-057-6 Dostupné na: https://eige.europa.eu/sites/default/files/documents/gender_equality_index_2022_corr.pdf

²⁴EIGE. *Gender Equality Index 2022 The COVID-19 pandemic and care* [elektronický zdroj] 2022. 17 s. [cit. 2023-01-30]. ISBN: 978-92-9486-057-6 Dostupné na: https://eige.europa.eu/sites/default/files/documents/gender_equality_index_2022_corr.pdf

Graf 1 Index rodovej rovnosti za rok 2022

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa <https://eige.europa.eu/gender-equality-index/2021/compare-countries>

Z grafu 1 vyplýva, že na prvom mieste s najlepším hodnotením sa podľa Indexu rodovej rovnosti umiestnilo Švédsko, a to so skóre 83,9 zo 100. Priemer Európskej únie sa drží na hodnote 68,68 bodov, pod priemerom EÚ sa v roku 2022 umiestnilo 15 členských krajín. Nemecko sa v indexe rodovej rovnosti umiestnilo na 11. mieste zo všetkých krajín EÚ, a to s hodnotu 68,7 bodov zo 100. Ďalšou skúmanou krajinou je Poľsko, ktoré sa umiestnilo na 22. mieste, ktoré dosiahlo v indexe rodovej rovnosti 57,7 bodov. Slovenská republika sa umiestila na posledných priečkach, a to na 25 mieste so skóre 56,56 zo 100 medzi európskymi štátmi. Na posledných miestach sa umiestnili už len tri krajiny, a to Rumunsko, Maďarsko a Grécko. V porovnávaní krajín EU za rok 2021 Slovenskú republiku predbehli aj krajiny ako Poľsko či Bulharsko.

1.5.3 Index rodovej rovnosti – Nemecko

V roku 2022 Nemecko dosiahlo v rámci pokroku v oblasti rodovej rovnosti 68,7 zo 100 bodov, a tým sa v rámci indexu rodovej rovnosti nachádza na 11. mieste medzi krajinami Európskej únie. Skóre Nemecka je o 0,1 bodu vyššie ako skóre Európskej únie.

Od vzniku v roku 2010 sa v tomto indexe zvýšilo Nemecku hodnotenie o 6,1 bodu, avšak od roku 2019 skóre indexu stagnuje a zvýšilo sa iba o +0,1 bodu. To zapríčinilo

Nemecku pokles postavenia krajiny o jedno miesto, čo je zapríčinené v dôsledku strát v oblasti peňazí, ktoré predstavujú -2,5 bodu a v oblasti zdravia, ktoré sú -0,7.

Nemecko najlepšie výsledky dosahuje v oblasti zdravia, a to 90 bodov, v dôsledku čoho mu patrí 8. miesto spomedzi všetkých krajín členských štátov. V rámci tejto oblasti je najlepší výkon krajiny v suboblasti prístupu k zdravotníckym službám, kde sa od roku 2010 nachádza na 2. mieste s dosiahnutými 99,9 bodmi. Od roku sa hodnotenie v oblasti zdravia mierne znížilo a tak sa Nemecko prepadlo o tri miesta.

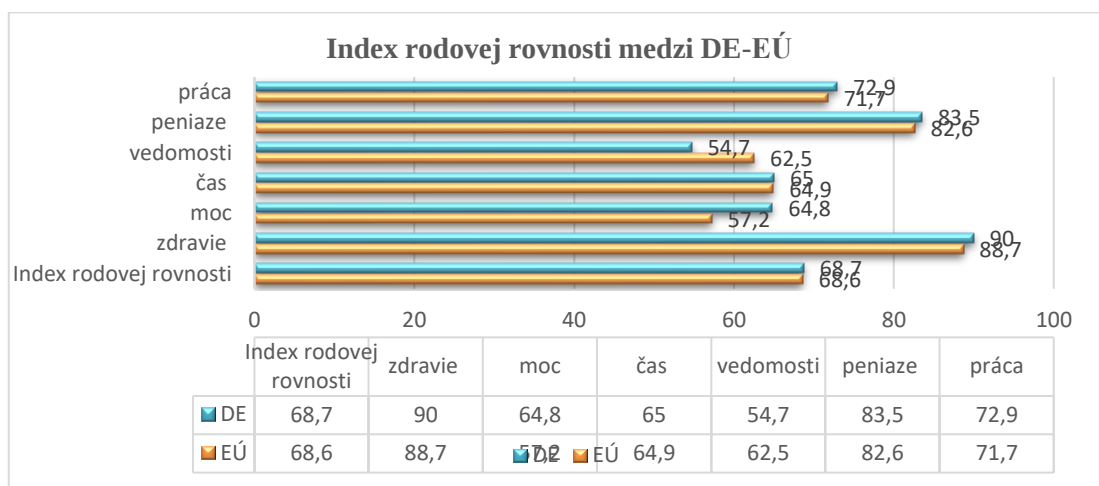
Nemecko najväčšie zlepšenie zaznamenalo v roku 2019 v oblasti práce a v oblasti moci. V oblasti práce sa posunulo o jedno miesto zo všetkých členských štátov a dostalo sa na 16. miesto. Nemecko si vedie lepšie v podoblasti účasti, kde dosahuje 84,9 bodu ako v podoblasti segregácie a kvality práce, kde dosahuje len 62,5 bodu. V oblasti moci v ďalších rokoch zaznamenalo Nemecko zníženie, čo je zapríčinené pokrokom iných krajín a tým kleslo jeho postavenie o jedno miesto.

Najväčší priestor na zlepšenie má Nemecko v oblasti vedomostí, kde sú výrazné rodové nerovnosti. V tejto oblasti dosahuje iba 54,7 bodu. Nemecko má najnižšie postavenie v tejto oblasti a kvôli tomu sa nachádza až na 24. mieste. Od roku 2010 kleslo skóre Nemecka v tejto oblasti o 1,6 bodu, od roku 2019 sa hodnoty nemenia a zostávajú rovnaké.

Od roku 2019 krajina tiež dosiahla výrazný pokles v oblasti peňazí, kde hodnotenie kleslo o -2,5 bodu. Značný pokles bol zaznamenaný v podoblasti hospodárskej situácie, ktorý predstavuje -5,7 bodu, kvôli tomu sa krajina prepadla zo 17. miesta na 23 miesto.²⁵

²⁵EIGE. Gender Equality Index: Germany in 2022 edition. In *European Institute for Gender Equality* [online]. [cit. 2023-01-30]. Dostupné na internete: <https://eige.europa.eu/gender-equality-index/2022/country/DE>

Graf 2 Porovnanie indexu rodovej rovnosti za rok 2022 v Nemecku a v EÚ

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa <https://eige.europa.eu/gender-equality-index/2022/country/DE>

1.5.4 Index rodovej rovnosti – Poľsko

V roku 2022 v oblasti rodovej rovnosti Poľsko dosiahlo 57,7 zo 100 bodov, a tým sa nachádza na 21. mieste medzi krajinami Európskej únie. Skóre Poľska je pod priemerom EÚ o 10,9 bodov.

Od roku 2010 sa hodnotenie Poľska zvýšilo len o 2,2 bodu a v dôsledku pomalého tempa pokroku Poľsko kleslo o sedem miest. Od roku 2019 sa Poľsko v rebríčku posunulo o dve miesta, a to v dôsledku výrazného zlepšenia oblasti moci a oblasti peňazí.

Najlepší výkon dosahuje krajina v oblasti peňazí, a to 78,1 bodov čím sa nachádza na 17. mieste medzi krajinami EÚ. V tejto oblasti najlepšie výsledky dosahuje v podoblasti hospodárskej situácie, v ktorej sa krajina nachádza na 9. mieste zo všetkých krajín EÚ.

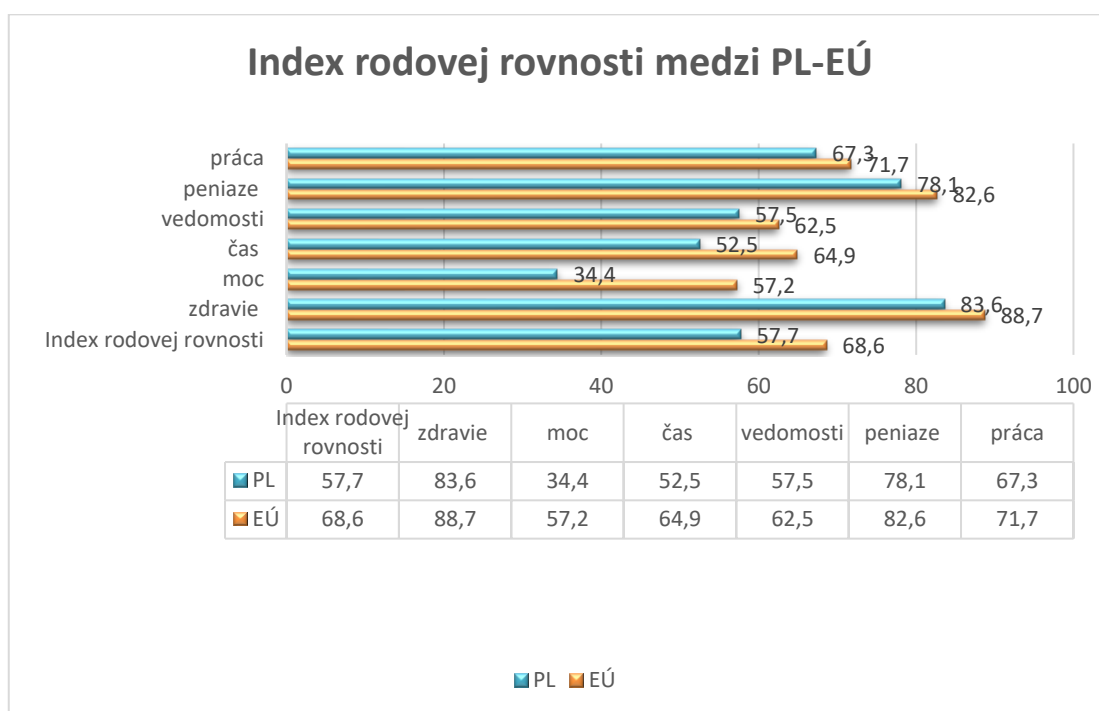
Najlepšie zlepšenie od roku 2019 malo Poľsko v oblasti peňazí, a to zvýšenie o 1,4 bodu.

Najväčší priestor na zlepšenie má krajina v oblasti moci, kde dosahuje iba 34,4 bodu čím sa Poľsko nachádza na 20. mieste medzi krajinami EÚ. Avšak krajina zaznamenala zlepšenie v podoblasti sociálneho rozhodovania o +4 body, no napriek tomu dosahuje len 23,2 bodov, a tým sa umiestnila na 27mieste.

Krok späť zaznamenalo Poľsko v niekoľkých oblastiach, a to v oblasti vedomosti a v časovej oblasti.²⁶

²⁶EIGE. Gender Equality Index: Poland in 2022 edition. In *European Institute for Gender Equality* [online].[cit. 2023-02-04].Dostupné na internete <https://eige.europa.eu/gender-equality-index/2022/country/PL>

Graf 3 Index rodovej rovnosti za rok 2022 v Poľsku a v EÚ

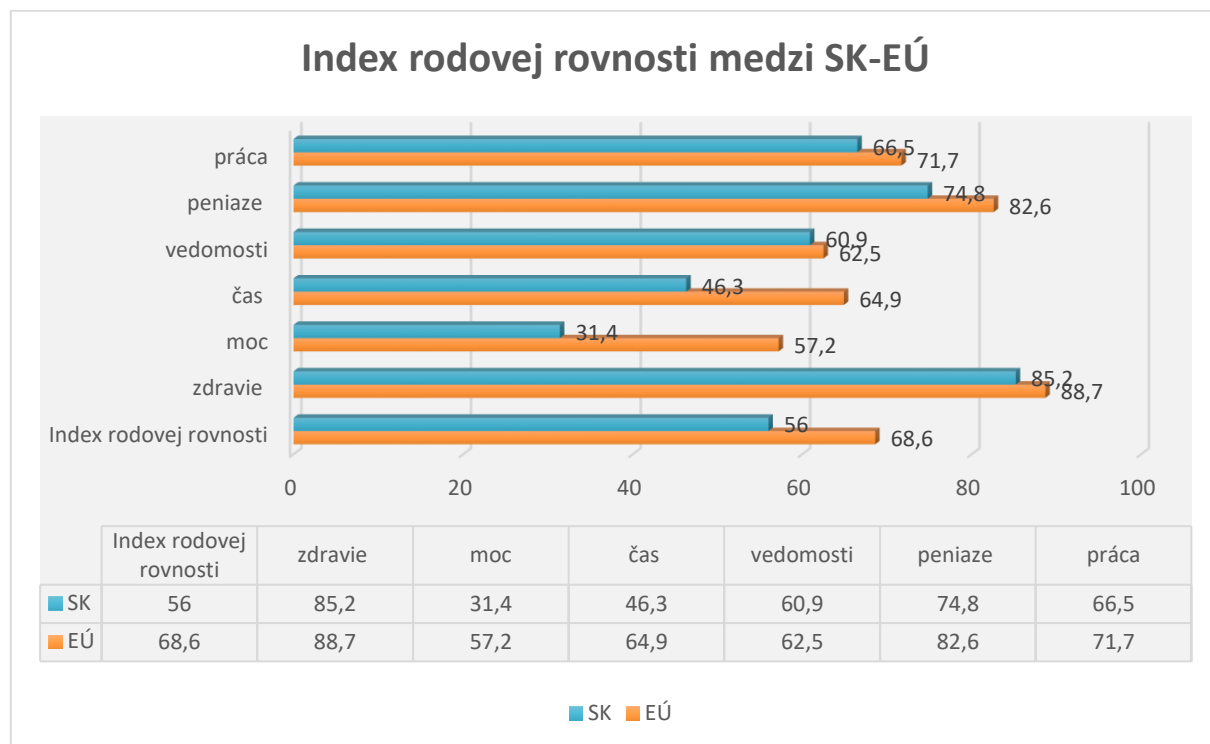
Zdroj: Vlastné spracovanie podľa <https://eige.europa.eu/gender-equality-index/2022/country/PL>

1.5.5 Index rodovej rovnosti – Slovenská republika

Všetky údaje, ktoré merajú rodovú rovnosť za rok 2022 sú zväčša použité z roku 2020. Slovenská republika sa v Indexe rodovej rovnosti umiestnila v roku 2022 na dvadsiatom štvrtom mieste, a to s dosiahnutými 56,00 bodmi. Dosiahnuté skóre je o 12,6 bodu nižšie ako skóre za celú Európsku úniu, ktoré predstavuje 68,6 bodov zo 100. V meraných šiestich oblastiach dosiahla Slovenská republika tieto výsledky: v oblasti práce dosiahla 66,5 bodu, v oblasti peňazí 74,8 bodu, v oblasti vedomosti 60,9 bodu, v oblasti čase 46,3 bodu, v oblasti moci 31,4 bodu a v oblasti zdravia 85,2 bodu. Zo šiestich oblastí, ktoré index meria sa zlepšila Slovenská republika z roku 2021 len v oblasti moci, a to o 0,7 bodu. V ostatných oblastiach si pohoršila a v oblasti času sa nezmenili žiadne hodnoty. Od vzniku Indexu rodovej rovnosti sa skóre Slovenska zvýšilo o 3 body, a to v dôsledku moci a peňazí, avšak v porovnaní s inými členskými štátmi toto umiestnenie sa znížilo o dve miesta v dôsledku pomalšieho pokroku. Od roku 2019 má Slovenská republika rovnaké umiestnenie čo je zapríčinené absenciou významných zmien vo všetkých sférach.

V oblasti zdravia Slovensko získalo najlepšie výsledky, a to s hodnotením 85,2 bodu a v dôsledku toho patrí Slovensku 18. priečka medzi členskými štátmi. Opakom je oblasť rodovej nerovnosti, kde Slovensko získalo slabých 31,4 bodu a tým sa umiestnilo na 23. mieste. Od roku 2010 sa v tejto oblasti zlepšili výsledky, a to o +1,9 bodu, ale aj tak kleslo o päť miest. Od roku 2019 sa skóre nezmenilo a stagnuje.²⁷

Graf 4 Index rodovej rovnosti za rok 2022 na Slovenská republika a v EÚ

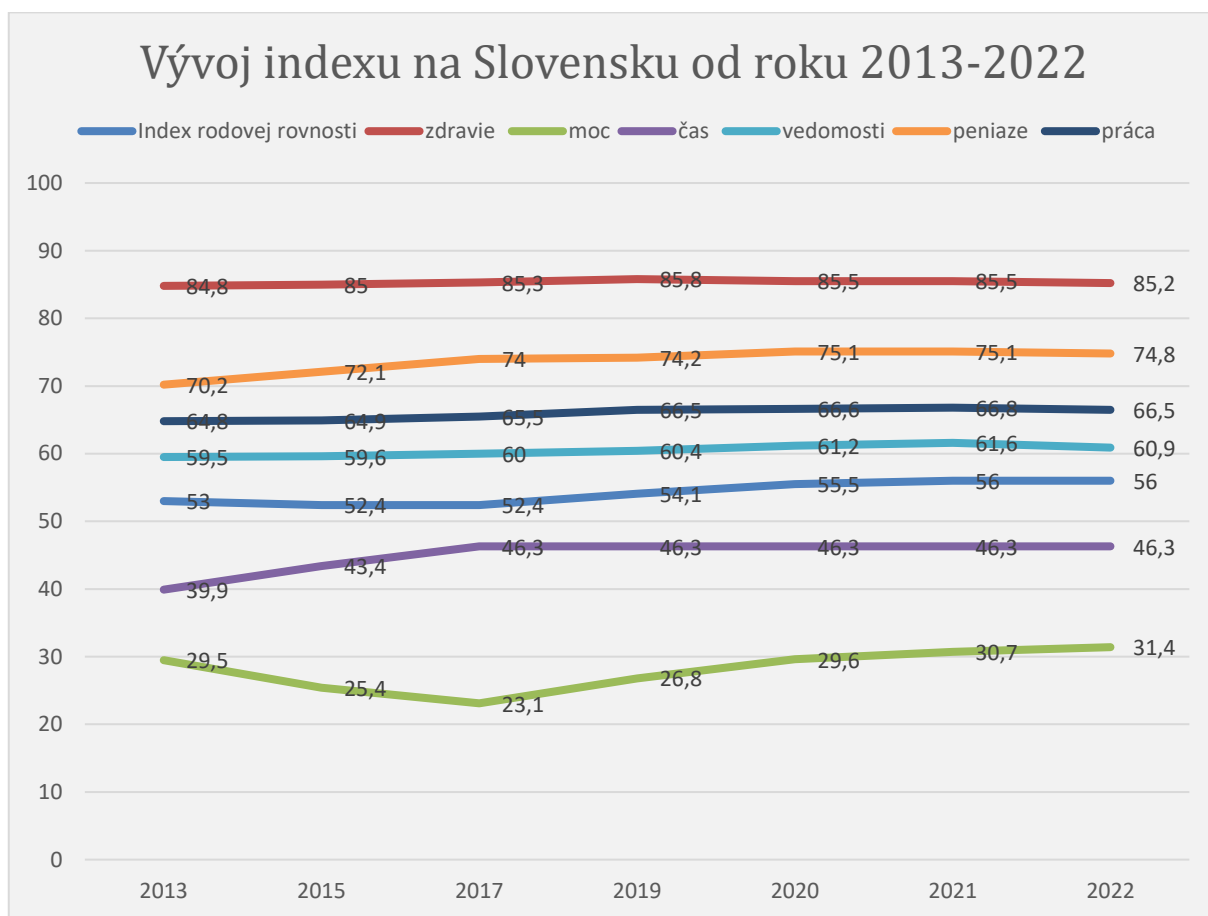
Zdroj: Vlastné spracovanie podľa <https://eige.europa.eu/gender-equality-index/2022/compare-countries/health/bar>

Na grafe 4 môžeme vidieť porovnanie Slovenskej republiky a priemeru Európskej únie vo všetkých meraných oblastiach za rok 2022. V každej z meraných oblastí dosahuje priemer EÚ vyššie hodnoty ako Slovenská republika.²⁸

²⁷EIGE. Gender Equality Index: Slovakia in 2022 edition. In *European Institute for Gender Equality* [online]. [cit. 2023-02-05]. Dostupné na internete: <https://eige.europa.eu/gender-equality-index/2022/country/SK>

²⁸EIGE. Gender Equality Index: Comparing Health scores in 2022 edition. In *European Institute for Gender Equality* [online]. [cit. 2023-02-06]. Dostupné na internete: <https://eige.europa.eu/gender-equality-index/2022/compare-countries/health/bar>

Graf 5 Vývoj indexu rodovej rovnosti na Slovensku od roku 2013-2022

Zdro: Vlastné spracovanie podľa <https://eige.europa.eu/gender-equality-index/2013/country/SK>

Na grafe 5 môžeme vidieť dosiahnuté zmeny Slovenskej republiky naprieč rokmi 2013 až 2022 vo všetkých meraných oblastiach.

Najväčší pokrok od roku 2013 bol zaznamenaný v doméne času, kde sa od roku 2013 zvýšila hodnota o 7 bodov (z 39,3 na 46,3). Najmenší pokrok bol zaznamenaný v doméne zdravia, kde sa hodnota zmenila iba o 0,7 bodu (z 84,8 na 85,5). Najväčšiu stagnáciu môžeme pozorovať v doméne času, ktorá je rovnaká od roku 2017.²⁹

1.6 Gender mainstreaming

Gender mainstreaming predstavuje určitý prístup k vzniku politik, ktorý berie do úvahy obavy a záujmy žien a mužov. Tento koncept bol predstavený v Nairobi v roku 1985 na Svetovej konferencii o ženách. Prostredníctvom Pekinskej zmluvy bola založená

²⁹EIGE. Gender Equality Index: Slovakia in 2013 In *European Institute for Gender Equality* [online].[cit. 2023-02-08].Dostupné na internete <https://eige.europa.eu/gender-equality-index/2013/country/SK>

stratégia v medzinárodnej politike rodovej rovnosti, ktorá bola prijatá na štyroch svetových konferenciách týkajúcich sa žien, ktoré sa konali v Pekingu v roku 1995 a dodatočne bola táto stratégia prijatá ako určitý nástroj, ktorý má slúžiť na podporu rodovej rovnosti na všetkých úrovniach.

V roku 1998 Rada Európy definovala gender mainstreamingu, ktorý má slúžiť na (re)organizáciu, zlepšovanie, rozvoj a hodnotenie politických procesov tak, aby hľadisko rodovej rovnosti bolo začlenené do všetkých politík na všetkých úrovniach a vo všetkých fázach, a to s aktérmi, ktorí sa bežne podieľajú na tvorbe politiky.

To znamená, že základnou stratégiou, ktorá je presadzovaná v Európskej únii v oblasti zlepšovania rodovej oblasti je gender mainstreaming, čo predstavuje uplatňovanie rodového hľadiska.

Uplatňovanie gender mainstreaming znamená integráciu hľadiska rodovej rovnosti do všetkých štádií a úrovní politik, projektov a programov. Ženy a muži majú odlišné potreby, životné podmienky a taktiež rozdielny prístup k moci, zdrojom, ľudským právam, vrátane rozdielneho prístupu k súdnemu systému a kontroly nad nimi. Situácia žien a mužov môže byť odlišná aj z dôvodu veku, krajiny, etnického alebo sociálneho pôvodu a ďalších faktorov.

Hlavným cieľom je brať do úvahy existujúce rozdiely pri navrhovaní, implementácii a hodnotení programov, politik a projektov a aby boli následne prínosom pre ženy a mužov a taktiež posilňovali rodovú rovnosť a nie zvyšovali nesúlad medzi nimi. Cieľom gender mainstreamingu je vyriešiť dané nerovnosti, ktoré môžu byť niekedy aj skryté. Gender mainstreaming je teda nástroj na dosahovanie rodovej rovnosti.³⁰

Zodpovednosť za uplatňovanie gender mainstreamingu na európskej úrovni sú zodpovedné inštitúcie Európskej únie, kým na vnútroštátnej úrovni je to na vládach členských štátov. Zodpovednosť neleží len na konkrétnych jednotlivcoch pracujúcich v daných oblastiach alebo jednotkách. Zatiaľ čo by sa mali vytvoriť osobitné štruktúry a vymenovať zodpovedné osoby, zodpovednosť za uplatňovanie gender mainstreaming by mali niesť všetci zamestnanci verejných inštitúcií pod vedením vedenia.³¹

Z metodologického hľadiska predstavuje gender mainstreaming, tzv. uplatňovanie rodového hľadiska v legislatíve určenie tohto konkrétneho postupu:

³⁰ What is gender mainstreaming? In Council of Europe [online].[cit. 2023-02-09].Dostupné na internete <https://www.coe.int/en/web/genderequality/what-is-gender-mainstreaming>

³¹EIGE. What is gender mainstreaming. In *European Institute for Gender Equality* [online].[cit. 2023-02-10].Dostupné na internete <https://eige.europa.eu/gender-mainstreaming/what-is-gender-mainstreaming>

1. **Rodová analýza** ešte pred prijatím legislatívy, to znamená objasnenie reálnych rodových pomerov v určitom sektore, a pri vykonaní analýzy je nutný odborný personál a taktiež rodovo členené údaje.
2. **Stanovenie jasných cieľov**, ktoré sa majú dosiahnuť uznaním rodovo citlivej legislatívy.
3. **Formulácia a návrh legislatívnych opatrení**, predstavujú také opatrenia, ktoré majú pomáhať k dosiahnutiu cieľa a tiež určenia sankcií, zodpovednosti a zabezpečenia inštitucionálnych mechanizmov.
4. **Monitorovanie** čo predstavuje skúmanie dopadu daných legislatívnych opatrení v praxi.
5. **Evaluácia** a jej skúmanie a prehodnotenie zámeru.³²

Overený postup, ktorý sa využíva v praxi je pri uplatňovaní gender mainstreamingu v legislatíve prostredníctvom kontrolných zoznamov.³³

Rozmery gender mainstreaming

Gender mainstreaming si vyžaduje zaradenia rodového hľadiska do obsahu rôznych politík a rovnako riešenie otázky zastúpenia žien a mužov v danej oblasti politiky.

To predstavuje, že vo všetkých fázach procesu tvorby politiky je dôležité brať do úvahy dva rozmery:

- zastúpenie rodov,
- obsah zohľadňujúci rodovú rovnosť.³⁴

³² PIETRUCHOVÁ, O. *Rodový audit v štátnej správe a uplatňovanie všeobecne záväzných právnych predpisov pre oblasť rodovej rovnosti* a [elektronický zdroj]. 11 s. [cit. 2023-02-13]. ITMS: 27130230003 Dostupné na. https://www.gender.gov.sk/wp-content/uploads/2014/10/metodika_audit_verejnej_spravy.pdf

³³ PIETRUCHOVÁ, O. *Rodový audit v štátnej správe a uplatňovanie všeobecne záväzných právnych predpisov pre oblasť rodovej rovnosti* [elektronický zdroj]. 11 s. [cit. 2023-02-16]. ITMS: 27130230003 Dostupné na. https://www.gender.gov.sk/wp-content/uploads/2014/10/metodika_audit_verejnej_spravy.pdf

³⁴ EIGE. What is gender mainstring. In *European Institute for Gender Equality*[online].[cit. 2021-02-18].Dostupné na internete <https://eige.europa.eu/gender-mainstreaming/what-is-gender-mainstreaming>

Obrázok 1 Prehľad rôznych etáp gender mainstreamingu:

Stav	Metódy a nástroje	Výsledok
• implementačný plán • štruktúry • zdroje • mechanizmus zodpovednosti • rodová odbornosť • zapojenie zainteresovaných strán	• rodová analýza • rodový audit • zvyšovanie rodového povedomia • rodové rozpočtovanie • školenia o rodovej rovnosti • rodové hodnotenie • hodnotenie rodového vplyvu • rodové ukazovatele • sledovanie pohlavia • rodové plánovanie • rodové obstarávanie • rodové štatistiky • rodovo citlivé konzultácie so zainteresovanými stranami • inštitucionálna transformácia • údaje rozdelené podľa pohlavia	• lepšej tvorby politiky • lepšie fungujúce inštitúcie • efektívnejší proces

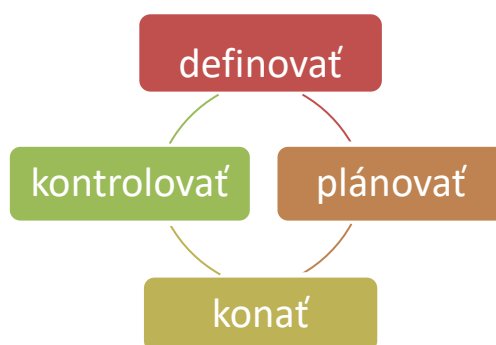
Zdroj: Vlastné spracovanie podľa <https://eige.europa.eu/gender-mainstreaming/what-is-gender-mainstreaming>

1.6.1 Gender mainstreaming cyklus

Pod pojmom politický proces rozumieme viacstupňový cyklus, ktorý zahŕňa plánovanie, implementáciu, kontrolu, monitorovanie a hodnotenie. Vo veľa prípadoch sa tieto štádiá menia na cyklus, pričom každý krok sa opakuje, keď nastanú zmeny.

Tento cyklus uplatňovania gender mainstreamingu môžeme prispôbiť aj odlišným procesom verejnej politiky. V obrázku 2 môžeme vidieť špecifické fázy cyklu a jeho nevyhnutné prvky, ktorým tiež musíme venovať pozornosť v každej fáze cyklu. Pri každej etape cyklu je dobre využívať a zahrnúť aj špecifické metódy a nástroje na uplatňovanie gender mainstreamingu. Niektoré metódy a nástroje môžu byť využité vo viac ako jednej z fáz cyklu, a to napr. konzultácia so zainteresovanými stranami. Taktiež sa musí brať do úvahy, že pri práci s údajmi by sa mali rozlišovať podľa pohlavia.

Obrázok 2 Fázy cyklu

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa <https://eige.europa.eu/gender-mainstreaming/what-is-gender-mainstreaming>

1.1 Definovať

Toto je základný bod, ktorý spresňuje presnú politiku, ktorú je dôležité riešiť, a to verejným zásahom v skutočnej oblasti politiky. V tejto fáze sa musí kvantifikovať, do akej miery a akým spôsobom je určitá politika rodovo relevantná, a či potrebuje určité zásahy na riešenie rodových rozdielov. Prvou úlohou je zoskupiť všetky informácie a údaje, ktoré musia byť rozčlenené podľa pohlavia, ktoré sú prospešné v príslušnej oblasti politiky na analýzu žien a mužov.

Nástroje tejto fázy sú:

- rodové štatistiky,
- rodová analýza,
- hodnotenie rodového vplyvu,
- konzultácie so zainteresovanými stranami.

1.2 Plánovať

Rodový plán sa týka procesu plánovania, a to implementačnej fázy politík alebo programov z rodového hľadiska. Fáza plánovanie obsahuje identifikáciu cieľov rodovej politiky a vhodných prístupov a zásahov na ich docielenie.

Vo fáze plánovania je relevantné analyzovať rozpočty z rodového hľadiska. Vzniknuté rodové rozpočty slúžia na identifikáciu toho, ako rozpočtové prostriedky prispievajú k podpore rodovej rovnosti. Toto rodové rozpočtovanie taktiež objasňuje, koľko verejných financií sa vynakladá na ženy a mužov. Preto tieto techniky môžeme využiť vo fáze plánovania, ale aj na monitorovanie terajších programov alebo na preskúmanie minulých výdavkov. Medzi ženami a mužmi toto rodové rozpočtovanie zabezpečuje určité

spravodlivé rozdelenie verejných financií, a tiež zabezpečuje zodpovednosť a transparentnosť v súvislosti s využitím týchto verejných financií.

Nástroje tejto fázy sú nasledovné:

- rodové rozpočtovanie,
- rodové obstarávanie,
- ukazovatele pohlavia.

1.3 Konat'

V tejto fáze cyklu sa rieši to, aby všetci zainteresovaní boli dostatočne informovaní o daných rodových cieľoch a rodových plánoch. Ak to tak nie je, mala by sa začať budovať iniciatíva na budovanie kapacít podľa potrieb zamestnancov. Táto iniciatíva na budovanie kapacít sa môže zabezpečiť prostredníctvom školenia v oblasti rodovej rovnosti, ktoré zabezpečí zvýšenie kapacity, a to ako integrovať rozmer rodovej rovnosti do sektora. Táto integrácia bude zvyčajne potrebná pre všetkých účastníkov, od ktorých sa očakáva, že prispejú, a to: výskumníci, experti na monitorovanie a hodnotenie, vedeckí pracovníci, členovia programového výboru a ostatní.

Nástroje tejto fázy sú nasledovné:

- školenie o rodovej rovnosti,
- rodovo citlivá inštitucionálna transformácia,
- zvyšovanie rodového povedomia.

1.4 Kontrola

Je dôležité sledovať prebiehajúcu prácu pri možných nepredvídateľných ťažkostiach a sledovať pokrok práce. Preto je nutné si stanoviť ukazovatele, a taktiež pripraviť a implementovať stanovené monitorovacie činnosti. Je potrebné pri tejto činnosti zbierať informácie a údaje na základe ukazovateľov, ktoré sa určili, aby sa skontrolovalo či splňajú ciele a opatrenia.

Nástroje využívané pri tejto fázy sú:

- monitorovanie pohlavia,
- hodnotenie pohlavia.³⁵

³⁵EIGE. What is gender mainstreaming. Gender Mainstreaming Cycle. In *European Institute for Gender Equality* [online].[cit. 2023-02-20].Dostupné na internete <https://eige.europa.eu/gender-mainstreaming/what-is-gender-mainstreaming>

1.7 Programové rozpočtovanie a rodové rozpočtovanie

1.7.1 Význam rodovo citlivého rozpočtu

Zámerom rodového rozpočtu nie je vytvorenie osobitného rozpočtu len pre ženy, ale miesto toho si stanovuje cieľ, ktorý bude uplatňovať rodové hľadisko na všetkých stupňoch rozpočtového procesu.

Zámerom tiež nie je stanovenie finančných prostriedkov pre ženy a pre mužov, pretože ženy a muži majú odlišné potreby, ktoré ich oprávňujú k odlišnému umiesteniu výdavkov. Rodové rozpočtovanie klasifikuje, či verejné rozpočty v objektívnej miere berú na vedomie požiadavky a priority žien a mužov, a tiež posudzuje či rodové rozpočtovanie vedie k poklesu rodovej nerovnosti.

Na vedomie sa pri rodovom rozpočtovaní neberie iba štruktúra výdavkov a príjmov, ale je dôležité myslieť aj na spôsob ako a kde sa ušetrí na verejných výdavkoch, a tiež treba brať do úvahy, ktoré zložky rozpočtu sú krátené alebo navyšované.

Ak pri dôkladnom dodržaní princípu uplatňovania rodového hľadiska vo verejných politikách by rodové rozpočtovanie malo mať dodržané nasledovné: rodové rozpočtovanie by malo byť realizované na všetkých úrovniach verejných rozpočtov, a taktiež by malo byť súčasťou politiky každého štátneho orgánu alebo územného samosprávneho celku.³⁶

1.7.2 Vznik programového rozpočtovania

Pojem rozpočet sa v súčasnosti vníma v mnohých krajinách ako manažérsky nástroj, ktorý podporuje zodpovednosť, efektívnosť a taktiež účinnosť verejnej správy, a to oproti zastaralému vnímaniu rozpočtu, ktorý sa chápal ako nástroj pre rozdeľovanie zdrojov a mechanické kontrolovanie výdavkov.

Práve programové rozpočtovanie sa stalo jedným z víťazov hľadania nového spôsobu rozpočtovania. Práve programové rozpočtovanie je orientované na výkonnosť, a to ako systém, v rámci ktorého správcovia rozpočtových prostriedkov disponujú určitou mierou flexibility, a to pri nakladaní s rozpočtovými zdrojmi, ktoré je determinované definovanými cieľmi, a za docielenie, ktorých sú oni zodpovední.

Vývoj programového rozpočtovania trval niekoľko desaťročí a jeho začiatky sa začali formovať najmä v USA, ktoré sa považujú za najprogresívnejšie krajiny v oblasti

³⁶ SIVÁK, R. a kol. *Analytická štúdia: Rodovo citlivé rozpočtovacie na národnej a regionálnej úrovni*. Bratislava: OKAT, 2011. 49 s. ISBN: 978-80-89125-16-6.

zavedenia nových techník, nástrojov rozpočtovania a orientácie na výkonnosť vo verejnej správe, ktoré súvisí so stratégiou plánovania.³⁷

Hlavné črty programového rozpočtovania sú:

- Orientácia na výstupy a výsledky: zaoberá sa zväčšenou mierou kontroly a predovšetkým kvalitou služieb.
- Zodpovednosť: samospráva nesie zodpovednosť za dodržanie vymedzených cieľov.
- Flexibilita: vo väčšine prípadov sú rozpočtové výdavky umiestnené ako tzv. balík peňazí.
- Inklúzia: možnosť zapojiť aj verejnosť pri činnostiach ako sú: príprava strategických balíkov, identifikácia výdavkových priorít, taktiež pri monitorovaní a hodnotení plnení cieľov.
- Dlhodobá perspektíva: podstatou rozpočtovania je kombinácia s procesom plánovania, ktorý sa opiera o víziu, zámery a poslanie.

Hlavné črty rodového rozpočtovania:

- Orientácia na určitý výsledok: zapríčiňuje posilnenie rodovej rovnosti. Zámerná podpora pre určité skupiny mužov a žien, ktorí túto pomoc najviac potrebujú, a to s občasným monitorovaním a ocenením docielených výsledkov.
- Zodpovednosť: vláda nesie zodpovednosť za dodržanie záväzkov v sfére rodovej rovnosti.
- Flexibilita: je nevyhnutná alokácia rozpočtových výdavkov, z dôvodu prípadnej opravy negatívnych rodových dopadov. Požiadavka efektívne reagovať na isté rodové nerovnosti a zužitkovanie alokácie verejných výdavkov, a to na docielenie určeného politického cieľa.
- Občianska participácia: využitie rodovej expertízy a zapájanie ženských mimovládnych organizácií a tiež zapájanie verejnosti do plánovania rozpočtu.
- Presadzovanie rodovej rovnosti: predstavuje zmenu v postoji a prístupoch, čo predstavuje dlhodobý proces, ktorý sa opiera o istú víziu, čo predstavuje

³⁷Ministerstvo financií SR. *Informačný dokument o programovom rozpočtovaní, jeho výhodách a význame pre zlepšenie rozhodovacieho procesu s príkladmi aplikácie v zahraničí* [elektronický zdroj]. 2007. 5 s. [cit. 2023-02-21]. Dostupné na. https://www.mfsr.sk/files/archiv/priloha-stranky/4598/4/Informacny_dokument.pdf

dosiahnutie rodovej rovnosti vo všetkých oblastiach či už verejného alebo súkromného života.³⁸

Ciele a princípy rodového rozpočtovania

Základným cieľom rodového rozpočtovania je podporovanie rodovej rovnosti. Implementácia rodového rozpočtovania, ktorá predstavuje zvýšenie zodpovednosti a zdokonalenie kontroly vlád a politickej reprezentácie, a to nie len v zlepšení postavenia žien v rodovej rovnosti, ale aj prostredníctvom plnenia záväzkov, ktoré vyplývajú zo záväzných dokumentov ako sú: Pekinská zmluva, Dohovor o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien (CEDAW) a tiež záväzky v rámci Európskej únie.

Charakteristické ciele rodového rozpočtovania a princípy, ktoré korešpondujú s týmto cieľom môžeme zatriediť do štyroch skupín nasledovne:

1.Napomáhať rodovej rovnosti, výkonnosti a efektívnosti: tieto ciele plynú z princípov programového rozpočtovania, ktoré sú aplikované na oblasť rozpočtov, ktoré majú dosah na rovnosť žien a mužov.

- **Rodová rovnosť:** Síce sa verejné rozpočty na prvý pohľad zdajú ako rodovo neutrálne nástroje ekonomickej politiky, ale pri rozdeľovaní verejných prostriedkov môžu mať odlišný vplyv na ženy a mužov. Využitie rodového rozpočtovania má za následok, že rodová rovnosť sa stane nielen cieľom, ale aj ukazovateľom ekonomickej politiky štátu.
- **Výkonnosť:** v súčasnosti je mnoho dôkazov o tom, že rodové nerovnosti v krajine vedú k spomaleniu ľudského a ekonomického rozvoja. To sa v značnej miere týka rodových nerovností v rozdeľovaní zdrojov a alokácií príjmov verejných rozpočtov.
- **Efektivita:** je spätá so schopnosťou dosiahnuť určitý plánovaný výsledok. Zavedením tohto rozpočtu sa docieľi podporovať tie skupiny žien a mužov, ktoré majú najväčší nárok na túto pomoc. Z hľadiska uplatňovania politiky rodovej rovnosti to predstavuje efektívne reagovať na rodové nerovnosti a využiť alokáciu verejných výdavkov na docielenie politiky presného cieľa.

2.Prispievať k transparentnosti vynaloženia s verejnými zdrojmi: realizovanie princípov demokracie predstavuje možnosť verejnosti kontrolovať rozhodovacie procesy a taktiež hodnotiť ich výsledkov, a to prostredníctvom tvorby, efektivity a dopadov

³⁸SIVÁK,R. a kol. *Analytická štúdia: Rodovo citlivé rozpočtovacie na národnej a regionálnej úrovni*. Bratislava: OKAT, 2011. 50 s. ISBN: 978-80-89125-16-6.

verejných rozpočtov na rozvoj spoločnosti. Tento cieľ zodpovedá požiadavkám, ktoré sú požadované od modernej liberálnej demokracie, medzi ktoré patria: verejná kontrola nakladania s verejnými zdrojmi, transparentné procesy rozhodovania a prevzatie zodpovednosti na všetkých mocenských úrovniach v rámci demokratických inštitúcií.

3. Zvýšenie povedomia, aktívna občianska participácia a informovanosť: tento cieľ zodpovedá určitej požiadavke, a to širokej občianskej participácii, ktorá je prikladaná na demokratické spôsoby vládnutia. Dôležitú úlohu v tomto procese zohrávajú ženské mimovládne organizácie a občianske spoločenstvá, a to z dôvodu presadzovania požiadaviek, ktoré smerujú k posilneniu postavenia žien v spoločnosti. Využitie ich expertízy a zapojenia do plánovania rozpočtu predstavuje zlepšenie povedomia u iných aktérov, ktorí spolupôsobia v danom procese.

4. Podporovať ľudský rozvoj, a to z hľadiska rodovej rovnosti: je strategický prístup United Nations Organisation (Organizácie spojených národov), a to v rámci podskupiny Human Development Program (Program ľudského rozvoja), a to z hľadiska prínosu rozvoja spoločnosti. Tento prístup hodnotí sociálne systémy v závislosti na ich kapacite presadzovať to, čo je najlepšie pre ľudské bytosti.³⁹

Rodovo citlivý rozpočet a jeho aplikácia princípov rodovej rovnosti

Rodový rozpočet predstavuje základný nástroj na riadenie jednotlivých politík. Ak berieme rodovú rovnosť ako jeden z politických cieľov, tak rodové rozpočtovanie predstavuje jeden z efektívnych nástrojov na posúdenie jeho skutočného presadzovania v praxi. Pri analýze rodového rozpočtu nám napomáha odhaliť schované formy znevýhodnenia, čím sa docieli prehlbovanie rodových rozdielov, a následne sa začnú zavádzať určité presné a efektívne opatrenia. Taktiež sa musí zvážiť najefektívnejší spôsob prezentácie analýzy, a to z hľadiska zodpovednosti, transparentnosti a demokratickej účasti v rozpočtových procesoch.⁴⁰

Princípy rodovej rovnosti

V oblasti politiky rodovej rovnosti a v oblasti posilňovania žien sú známe tri princípy:

³⁹SIVÁK, R. a kol. *Analytická štúdia: Rodovo citlivé rozpočtovacie na národnej a regionálnej úrovni*. Bratislava: OKAT, 2011. 51-52 s. ISBN: 978-80-89125-16-6.

⁴⁰KLOT, J. – HOLVOET, N. – VILLAGOMEZ, E. *Gender Budget Initiatives* [elektronický zdroj]. New York. 2002 [cit. 2017-06-06]. ISBN: #0-912917-60-1. Dostupné na <https://www2.unwomen.org/-/media/headquarters/media/publications/unifem/genderbudgetinitiativeseng.pdf?v=1&d=20140917T101011>

1.Holitstický: veľké spektrum z ekonomického, politického a sociálneho aspektu.

2.Prierezový a univerzálny: v každej oblasti musí byť zavedené uplatňovanie rodového hľadiska.

3.Participatívny a inkluzívny: zavedenie zapájania verejnosť.⁴¹

1.8 Podiel neplatennej práce

1.8.1 Podiel neplanej práce v súčasnosti

Neplatená práca má vplyv aj na HDP krajiny, a to dokazuje aj štúdia z roku 2015, ktorá tvrdí, že do roku 2025 rodová rovnosť má potenciál podporiť globálne HDP a hodnoty neplatennej práce vykonávané ženami, ktoré odhaduje až do výšky 10 biliónov dolárov ročne, čo predstavuje približne 13 % svetového HDP.⁴² Preto hrá dôležitý a osobitný význam meranie neplatennej práce starostlivosti v domácnosti. Tento problém neúmerného zaťaženia žien neplatenou prácou starostlivosti uznali aj významne organizácie ako: Organizácia spojených národov, UN Women, OSN, EIGE a mnohé ďalšie medzinárodné agentúry.⁴³

Bližšie sa venujeme tejto problematike v aplikačnej časti diplomovej práci.

1.8.1 Slovenská republika

Na Slovensku sa nevenuje toľko pozornosti v tomto smere a nie je veľa štúdií, ktoré by sa venovali téme o neplatennej práci. Ako prvé, neplatená práca sa spája hlavne so zamestnanosťou na trhu práce, ktorá sa týka najmä žien, a to hlavne tých, ktoré majú deti. Z toho vyplýva, že ženy sú za materstvo na trhu práce sankcionované. Ako druhé, meranie príspevku neplatennej práce k HDP speje k rôznym odpovediam, ako napríklad: čo by to predstavovalo keby do národných rozpočtov bola zahrnutá neplatená práca, čo by to

⁴¹SIVÁK, R. a kol. *Analytická štúdia: Rodovo citlivé rozpočtovacie na národnej a regionálnej úrovni*. Bratislava: OKAT, 2011. 53 s. ISBN: 978-80-89125-16-6.

⁴²SAMMAN, E. et al. *Women's work: Mothers children and the global childcare crisis* [elektronický zdroj]. London. 9 s. ISSN: 2052-7209 [cit. 2023-02-23]. Dostupné na <https://cdn.odi.org/media/documents/10333.pdf>

⁴³KURUC a kol. Neférov rozdelená neplatená práca v domácnostiach drví účasť žien na trhu práce, ale aj ich psychické zdravie. In *Inštitút pre výskum práce a rodiny*. [online]. 2022. [cit. 2023-02-23]. Dostupné na internete:

<https://ivpr.gov.sk/neferovo-rozdelena-neplatená-praca-v-domacnostiach-drvi-ucast-zien-na-trhu-prace-ale-aj-ich-psychicke-zdravie-analyticky-komentar-ivpr-1-2022-andrej-kuruc-miroslava-knapkova-mariana-povazanova-a/>

predstavovalo pre ekonomický rast a rozdelenie príjmov medzi ženy a mužov, a či by na podstate tohto určenia bola ekonomická pozícia žien posilnená.⁴⁴

Z údajov, ktoré zverejnil Medzinárodný program sociálneho prieskumu v roku 2012 sa ukázalo, že na Slovensku až 68% sú vykonávateľmi neplatennej práce ženy a len 4% predstavujú muži. Tieto dáta sa zbierajú každých 10 rokov a naposledy boli zaznamenané v roku 2012.⁴⁵

Z údajov, ktoré zverejnil prieskum agentúry EUROFOND z roku 2016 vyplynulo, že do starostlivosti a vzdelania svojich detí sa na Slovensku zapojili ženy priemerne týždenne až 28,6 hodín a muži len 14,6 hodín. Po zistení z prieskumu vyplýva aj, že neplatenú prácu vykonávalo denne 34,6% pracujúcich žien a 15,4% pracujúcich mužov. Celkovo je do varenia a starostlivosti mimo práce zaangažovaných 59,3% žien a len 15,4% mužov.⁴⁶

Najnovší prieskum Inštitútu pre výskum práce a rodiny z roku 2021, ktorý bol realizovaný v oblasti neplatennej práce odhalil, že ženy venujú neplatennej práci 38 hodín týždenne. Prieskum sústredil pozornosť na neplatenú prácu v domácnosti a na množstvo času, ktoré občania venujú jej vykonávaniu. Zaujímavosťou je, že prieskum prebehol počas pandémie COVID-19 a išlo o nereprezentatívny prieskum, a výsledky zbierajú zväčša skúsenosti žien vo veku 25-39 rokov s vysokoškolským vzdelaním. V tomto prieskume sa zúčastnilo 84% žien a 14% mužov (2% uviedli možnosť iné).

Z tohto prieskumu vyplynulo, že ženy sa podieľajú na neplatennej práci v domácnosti v priemere 38 hodín týždenne, pre predstavu najviac času v priemere týždenne trávajú ženy starostlivosťou o deti (12,9 hodín), prípravou jedál (7,7 hodín), domácimi prácami (5,1 hodín), starostlivosťou o zvieratá (5 hodín), výrobou a ďalšími činnosťami (2,5 hodiny). Ženy teda venujú neplatennej práci 325 minút denne, z toho

⁴⁴KURUC a kol. Neférov rozdelená neplatená práca v domácnostiach drví účasť žien na trhu práce, ale aj ich psychické zdravie. In *Inštitút pre výskum práce a rodiny* [online]. 2022. [cit. 2023-02-25]. Dostupné na internete:

<https://ivpr.gov.sk/neferovo-rozdelena-neplaten-praca-v-domacnostiach-drvi-ucast-zien-na-trhu-prace-ale-aj-ich-psychicke-zdravie-analyticky-komentar-ivpr-1-2022-andrej-kuruc-miroslava-knapkova-mariana-povazanova-a/>

⁴⁵JORAT, J. R. et al. International Social Survey Programme: Family and Changing Gender Roles IV - ISSP 2012 [online]. 2016. [cit. 2023-02-27]. ZA5900. Dostupné na internete: <https://www.gesis.org/en/issp/modules/issp-modules-by-topic/family-and-changing-gender-roles/2012>

⁴⁶EUROFOND. European Quality of Life Survey - Data visualisation. In European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions [online]. 2008. [cit. 2023-03-02]. Dostupné na internete <https://www.eurofound.europa.eu/data/european-quality-of-life-survey>

vyplýva odhadom až 247 neplatených pracovných dní ročne pri osemhodinovom pracovnom čase, čo je o 27 dní viac ako je celosvetový priemer.

Z toho vyplýva, že príslušnosť k pohlaviu ovplyvňuje aktivity neplatennej práce, u žien to je zväčša čas venovaný príprave jedla, domácim prácam a naopak u mužov je čas venovaný oprave rôznych zariadení v domácnosti. Z toho môžeme konštatovať, že muži v rámci neplatennej práce prikladajú väčší dôraz na činnosti, ktoré majú charakter hobby, alebo sa vykonávajú nepravidelne. Na rozdiel od mužov, ženy v rámci neplatennej práce vynaložia viac času na činnosti, ktoré sú nevyhnutné kvôli každodennej činnosti a chodu domácnosti. V prieskume taktiež zisťovali, ako sa situácia zmenila počas pandémie COVID-19, a až 39,9% žien odpovedalo, že počas pandémie vykonávalo neplatené domáce práce ešte vo väčšej miere ako ich manželia/partneri.⁴⁷

Ďalší výskum, ktorý sa venoval tejto problematike, analyzoval podrobnosti o motívoch, postojoch a vzťahu k neplatennej práci a tiež zisťoval ako to je s prerozdelením neplatennej práce v domácnostiach. Po prvýkrát sa na základe tohto výskumu mohli potvrdiť na Slovensku viaceré súvislosti v správaní a rozhodovaní sa domácnosti o využití času na platenú a neplatenú prácu, a tiež o ochote domácností vynahradiť niektoré druhy neplatennej práce pracou platenou.

Odhad potenciálneho dopytu domácnosti po službách, ktoré by kompenzovali ich neplatenú prácu môže iniciovať rozvoj práce a rast zamestnanosti pri dodržovaní miestnych alebo regionálnych špecifik, ktoré výskum určil. Pretože, neplatená práca je veľmi úzko spätá s kvalitou života a spokojnosťou blahobytu jednotlivca, ale tiež s podmienkami, v ktorých jednotlivci v domácnostiach žijú.

Vo výskume bolo odhalené, že jednotlivec strávi v priemere týždenne 22,47 hodín neplatenou pracou v domácnosti, vo vybraných činnostiach ako : prípravou jedál, upratovaním, nakupovaním , opravou zariadení, starostlivosťou o zvieratá, starostlivosťou o deti a ostatné. Ženy sa celkovo podľa výskumu venovali neplatennej práci až 28,72 hodín a muži 15,92 hodín.⁴⁸

⁴⁷KURUC a kol. Neférov rozdelená neplatená práca v domácnostiach drví účasť žien na trhu práce, ale aj ich psychické zdravie. In *Inštitút pre výskum práce a rodiny* [online]. 2022. [cit. 2023-03-02].Dostupné na internete:

<https://ivpr.gov.sk/neferovo-rozdelena-neplatenaa-praca-v-domacnostiach-drvi-ucast-zien-na-trhu-prace-ale-aj-ich-psychicke-zdravie-analyticky-komentar-ivpr-1-2022-andrej-kuruc-miroslava-knapkova-mariana-povazanova-a/>

⁴⁸ PŘÍVAROVÁ, M. Neplatená práca v slovenských domácnostiach vo svetle výskumu. In Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici [online]. 2017. [cit. 2023-03-07].Dostupné na internete: <https://www.umb.sk/aktuality/neplatenaa-praca-v-slovenskych-domacnostiach-vo-svetle-vyskumu.html>

2.Cieľ a metodika

2.1 Cieľ

Cieľom tejto diplomovej práce je zhodnotiť súčasný stav uplatňovania rodovej rovnosti v Slovenskej republike so špeciálnym zameraním na uplatňovanie princípov rodovej rovnosti v daňovom systéme.

Keďže sa v slovenskej literatúre nevenuje veľa priestoru rodovej rovnosti, preto sme sa rozhodli, že čitateľom bližšie pozornosť upriamime na analýzu a praktickú aplikáciu vybraného daňového zvýhodnenia .

Pre docielenie hlavného cieľa diplomovej práce sme si zvolili nasledujúce parciálne ciele:

- Teoretické vymedzenie rodovej rovnosti, preklad zahraničnej literatúry, určenie spoločných a rozdielnych znakov jednotlivých krajín a ich následná sumarizácia. V našej práci sme si vybrali 3 kľúčové oblasti rodovej oblasti, ktorými sú: index rodovej rovnosti, podiel neplatennej práce a manželská daň.
- Analýza indexu rodovej rovnosti a následne porovnanie s vybranými krajinami.
- Analýza podielu neplatennej práce doma a v zahraničí.
- Aplikácie vybraného daňového zvýhodnenia na základe teoretických prístupov a následná analýza vo vybraných krajinách, ktorými sú: Nemecko, Poľsko a Slovensko.

Pre dosiahnutie cieľa musíme zozbierať kvalitné a dôveryhodné údaje z verejne dostupných zdrojov. Tieto údaje sme zozbierali z niekoľkých zdrojov ako sú: Eurostat, EIGE dokumenty a EUROMODELU.

Pre vypracovanie cieľa a zhotovenie analýzy sme museli disponovať základnými znalosťami, ktoré sa týkali tejto problematiky, aby sme následne mohli jednoduchšie spracovať prácu s veľkým množstvom faktov a informácií, s ktorými sme následne pracovali pri analýze.

Pri správnom určení analýzy minulého a súčasného stavu rodovej rovnosti, môžeme lepšie odhadnúť budúci vývoj rodovej rovnosti medzi pohlaviami na Slovensku a zmierniť tradičné stereotypy, zmierniť nerovnosti medzi ženami a mužmi a pokúsime sa o objasnenie odporúčaní pre lepší vývoj krajiny.

2.2 Metodika práce

V tejto časti opisujeme vybranú metodiku, ktorá bola použitá pri vypracovaní tejto diplomovej práce, ktoré vyplývajú z vopred determinovaných cieľov.

Prvá kapitola tejto diplomovej práce je zložená z teoretickej časti, ktorá poskytuje jasný úvod do danej skúmanej problematiky, kde máme popísané pozadie skúmania jedného z cieľov, ktorý presadzuje rodovú rovnosť, a to index rodovej rovnosti. Ďalej sa venujeme indexu rodovej rovnosti, ktorý v tejto práci bude podrobne skúmaný z každej jednej oblasti a následne analyzovaný aj na príkladoch vybraných krajín v praktickej časti. Následne sa venujeme podielu neplatenej práce a skúmame údaje, ktoré boli vydané Ministerstvom práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky.

V tretej kapitole, ktorá sa zameriava na praktickú časť tejto diplomovej práce, si bližšie charakterizujeme metódy využívania zdaňovania príjmov vo vybraných krajinách. Súčasťou je aj následná ukážka vybraných metód na príkladoch. Ďalej si na základe zistených údajov analyzujeme podiel neplatnej práce vo vybraných krajinách, čím dosiahneme jasné výsledky, ktoré stanovia aký je podiel takejto práce medzi pohlaviami.

V poslednej záverečnej časti diplomovej práce vyvodíme závery, prostredníctvom poskytnutých faktov a vyhodnotíme dosiahnuté výsledky práce.

3. Manželská daň vo vybraných krajinách – efekt uzatvorenia manželstva

3.1 Podiel neplatennej práce v súčasnosti vo vybraných krajinách

V prvej časti sme venovali pozornosť indexu rodovej rovnosti a jeho charakteristickej nadväznosti na cieľ diplomovej práce by sme charakterizovali v tejto 3. aplikačnej kapitole nie len jednu zo súčastí rodovej rovnosti, a to podiel neplatennej práce. Uvedené nám bude slúžiť na lepšie pochopenie problematiky „manželskej dani“.

3.1.1 Podiel neplatennej práce – dôsledky COVID-19 vo vybraných krajinách

Na podiel neplatennej práce mala veľký vplyv aj pandémie COVID-19.

Nemecko

Zodpovednosť za starostlivosť bola v Nemecku nerovnomerne rozdelená. Pretože, v roku 2021 až 57% žien v porovnaní len s 22% mužmi uviedlo, že sa starajú o deti vo veku 0 až 11 rokov. Počas pandémie strávilo starostlivosťou každý deň viac žien (47%) ako mužov (17%), a to viac ako 4 hodiny starostlivosťou o svojich blízkych. V Nemecku sa práca v domácnosti týkala najmä žien. V roku 2021 uviedlo 46% žien a 23% mužov, že vykonávajú práce úplne alebo väčšinou sami, čo viedlo až k 44% rozdielu medzi pohlaviami. Ženy preto trávili viac času prácou v domácnosti ako muži.⁴⁹

Poľsko

V Poľsku bola počas pandémie starostlivosť veľmi nerovnomerne rozdelená medzi ženy a mužov. V roku 2021 uviedlo až 42% žien a len 27% mužov, že sa starajú o deti a svojich blízkych väčšinou sami, čo viedlo k značnému rozdielu medzi pohlaviami, a to 15%. Počas pandémie uviedli že sa starajú viac ako štyri hodiny denne o deti vo veku 0 až 11 rokov. V Poľsku sa práca v domácnosti týkala najmä žien. V roku 2021 až 67% žien a 23% mužov priznalo, že domáce práce vykonávajú sami, čo vedie k veľkému rozdielu medzi ženami a mužmi, a to až 44%.⁵⁰

⁴⁹EIGE. Gender Equality Index: Germany in 2022 edition. In *European Institute for Gender Equality* [online]. [cit. 2023-03-07]. Dostupné na internete: <https://eige.europa.eu/gender-equality-index/2022/country/DE>

⁵⁰EIGE. Gender Equality Index: Poland in 2022 edition. In *European Institute for Gender Equality* [online]. [cit. 2023-03-09]. Dostupné na internete: <https://eige.europa.eu/gender-equality-index/2022/country/PL>

Slovensko

V roku 2021 bol zaznamenaný nerovnomerný rozdiel medzi ženami a mužmi v oblasti starostlivosti o deti. Uviedlo až 57% žien a len 16% mužov, že sa starajú o deti vo veku 0 až 11 rokov. Rozdiel v rozdelení úloh starostlivosti o deti medzi pohlaviami bol 41%, čo patrí medzi najširšie v EÚ. Ženy a muži na Slovensku starostlivosťou o ich deti strávili až 4 hodiny, a to vo veku 0 až 11 rokov. Od začiatku pandémie muselo 6% žien a 5% mužov skrátiť svoj pracovný čas, a to kvôli starostlivosti o svoje deti alebo príbuzných, čo bol zaznamenaný najnižší podiel vo všetkých členských krajinách. Na Slovensku od začiatku pandémie zamestnávateľia znížili pracovnú dobu viac ženám (12%) ako mužom (6%). Tiež sa ukázalo, že na Slovensku ženy boli neprimerane zapojené do domácich prác. V roku 2021 uviedlo 63% žien v porovnaní len s 11% mužmi, že vykonávajú domáce práce úplne sami. Okolo 17% žien a 8% mužov strávilo viac ako štyri hodiny denne prácou v domácnosti, čo naznačuje, že u žien bola dvakrát vyššia pravdepodobnosť ako u mužov, že sa intenzívne zaoberajú prácou v domácnosti.⁵¹

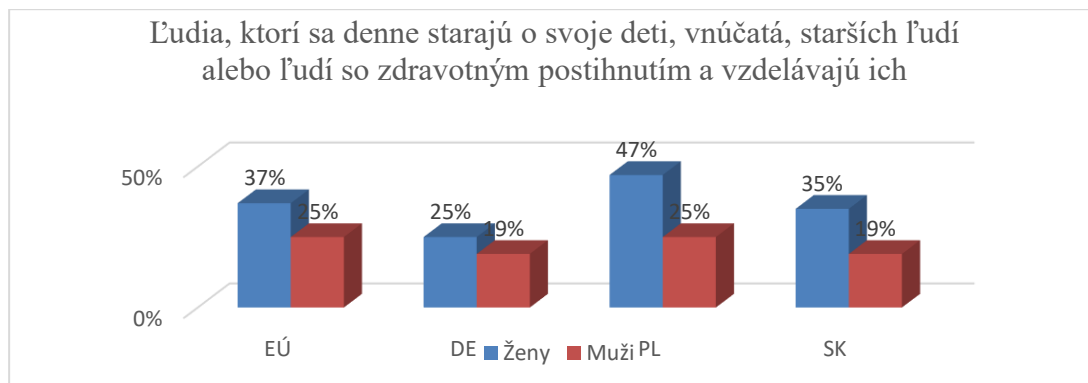
Meranie podielu neplatennej práce prostredníctvom indexu rodovej rovnosti

Prostredníctvom EIGE a indexu rodovej rovnosti môžeme vyjadriť podiel neplatennej práce žien a mužov. Na meranie rodových nerovností je v indexe rodovej rovnosti zameraná oblasť času. Tá vyjadruje vzniknuté rozdiely medzi pohlaviami pri pridelovaní času, ktorý je strávený vykonávaním starostlivosti o blízky alebo prácou v domácnosti. Oblasť času má na takéto meranie bližšie zameranú konkrétnu podoblasť. Táto podoblasť sa zaoberá opatrovateľskými činnosťami, ako sú rodové rozdiely zapojenia žien a mužov do starostlivosti o svoje deti, vnúčatá, starších a zdravotne postihnutých ľudí a rodové rozdiely pri zapojení žien a mužov do práce v kuchyni, v domácnosti a do ich vzdelávania.

⁵¹EIGE. Gender Equality Index: Slovakia in 2022 edition. In *European Institute for Gender Equality*[online].[cit. 2023-03-11].Dostupné na internete <https://eige.europa.eu/gender-equality-index/2022/country/SK>

3.1.2 Podiel neplatennej práce oblasť starostlivosť o svojich blízkych

Graf 6 Podiel neplatennej práce – v oblasti starostlivosti v roku 2022

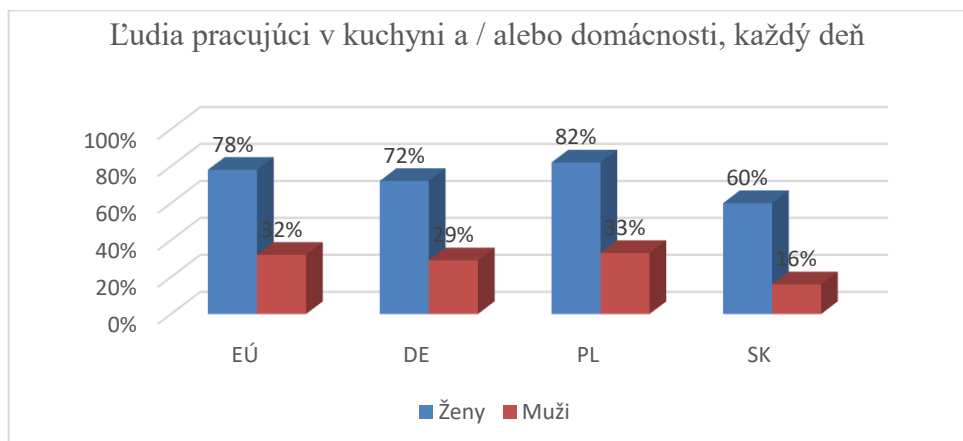

Zdroj: Vlastné spracovanie

Graf 6 predstavuje porovnanie podielu neplatennej práce medzi ženami a mužmi vo vybraných krajinách v činnosti starostlivosti o svoje deti, vnúčatá, starších ľudí alebo ľudí so zdravotným postihnutím a vzdelávaní ich vo vybraných krajinách. Z uvedeného grafu vidieť, že ženy sú tie, ktoré sa starajú o svojich blízkych. Najväčší podiel neplatennej práce v roku 2022 dosiahli ženy v Poľsku, a to až 47%. Taktiež je Poľsko krajina, ktorá dosiahla najväčší rodový rozdiel, a to až 22%. Na druhom mieste sa umiestilo Slovensko s 16% rodovým rozdielom. Tieto krajiny sú pod priemerom EÚ, ktorá dosahuje 12% rodový rozdiel. Najlepšie výsledky dosahuje Nemecko, ktoré dosiahlo iba 6% rodový rozdiel. Z toho vyplýva, že Nemecko je krajina, kde sa ženy a muži s pomerne malým rozdielom starajú o svojich blízkych, a kde môžeme vidieť znižujúci sa rodový stereotyp.

3.1.3 Podiel neplatennej práce v oblasti starostlivosti o domácnosť

Graf 7 Podiel neplatennej práce – činnosti v oblasti starostlivosti o domácnosť

Zdroj: Vlastné spracovanie

Graf 7 predstavuje porovnanie podielu neplatennej práce medzi ženami a mužmi vo vybraných krajinách v starostlivosti o domácnosť a prácu v kuchyni. Ako môžeme vidieť v roku 2022 je vo vybraných krajinách značný rodový rozdiel, ktorý predstavuje viac ako 40% v každej krajine. Najvyšší podiel neplanej práce za rok 2022 bol dosiahnutý v Poľsku, kde až 82% žien sa stará o domácnosť a kuchyňu naproti tomu len 33% mužov, ktorí vykonávajú túto činnosť. Poľsko predstavuje aj krajinu s najväčším rodovým rozdielom, ktorý je až 49%. Druhý najhorší je priemer krajín EÚ, kde rodový rozdiel predstavuje až 46%. Prostredníctvom tejto hodnoty je vidieť, že ostatné krajiny EÚ sú na tom veľmi podobne, čo znamená, že takéto činnosti medzi krajinami EÚ vykonávajú viac ženy oproti mužom. Slovensko sa umiestnilo na treťom mieste, a to so 44% rozdielom. Nemecko z vybraných krajín dosahuje najmenší rodový rozdiel, a to 43%, avšak aj ten je v značnej miere veľký a ženy sa aj tu starajú viac o domácnosť a kuchyňu.

3.2 Manželská daň v súčasnosti

Vo väčšine západných spoločností sa formovanie domácností za posledné storočia rýchlo zmenilo. V štúdií sa zamerali na vplyv nástrojov daňových dávok, ktorý je spojený s manželstvom (spoločné zdaňovanie príjmov, ktoré je hlavným motorom manželských prémie, a iné daňové nástroje súvisiace s manželským stavom) a o stimuloch na prácu pre ženy a mužov v pároch. Teda porovnávanie pracovných stimulov na intenzívnych a rozsiahlych maržiach pred a po manželstve toho istého páru, poukazujúc na manželstvo a predpojatosť pohlavia, ktorá je zavedená systémami daňových dávok.

Na vedomie sa berie osem krajín s významnými manželskými bonusmi, kde patrí: Belgicko, Česká republika, Nemecko, Španielsko, Írsko, Luxembursko, Malta a Poľsko. Štúdia je zameraná na manželské páry a pri práci využíva model EUROMOD, model Európskej únie, ktorý je založený na daňových výhodách, na preskúmanie vplyvu daní, pravidiel o dávkach v súvislosti s manželstvom a na stimuly na prácu.

Na analýzu stimulov na prácu na intenzívnej marži (výber počtu hodín práce), ktorá sa vypočíta prostredníctvom hraničnej efektívnej sadzby dane (Metr) pre ženy a mužov v manželských pároch (základný scenár), ako aj hypotetický scenár, v ktorom pár nie je v manželstve (pred manželstvom). Z toho vyplýva, čím vyššia je hodnota Metr, tým viac sú zdanené dodatočné príjmy, čo znamená, že nižšie sú stimuly na zvýšenie pracovnej doby jednotlivca. Aby sa získal prehľad o stimuloch týkajúcich sa rozsiahlej marže (rozhodnutie

pracovať alebo nepracovať) v oboch scenároch sa analyzujú aj zmeny čistej sadzby náhrady (NRR). NRR intuitívne udáva podiel príjmu domácnosti chránený systémom daňových dávok, ak jednotlivec opustí trh práce.

Analýza zdôrazňuje, že vo všeobecnosti existuje značný rodový rozdiel v METRs pred manželstvom, čo znamená, že muži v pároch čelia v priemere vyšším hraničným účinným sadzbám dane ako ženy z dôvodu vyššieho priemerného príjmu. Po uzatvorení manželstva však systémy daňových dávok takmer úplne vykompenzovali tieto rozdiely znížením METRs pre mužov a ich zvýšením pre ženy. Okrem toho je rozdiel medzi pohlaviami v NRR pre páry pred uzavretím manželstva dosť vysoký. Po uzatvorení manželstva pravidlá daňových dávok ešte viac zvyšujú tento rozdiel medzi pohlaviami, hoci mierne, čo naznačuje, že stimuly na ponuku pracovnej sily na rozsiahlej marži klesajú pre vydaté ženy, ale v priemere sa zvyšujú pre mužov.

Výsledky poukazujú na dôležité politické dôsledky. Nerovné zaobchádzanie s pármí pred manželstvom a v manželstve, najmä spoločné zdaňovanie, daňové príspevky a úvery (jeden z hlavných motorov odmeny za manželstvo), by mohlo odradiť zárobkovo činné osoby, najmä vydaté ženy, od účasti na trhu práce, ako aj od práce na plný úväzok.

Cieľom je zvýšiť účasť žien na trhu práce (pokiaľ ide o rozsiahle aj intenzívne rozpätie), preto by mohli okrem iného brániť systémy daňových dávok a dávok, ktoré sú orientované na pohlavie. Toto nerovné daňové zaobchádzanie má potenciálne vplyv na prerozdelenie platenej a neplatenej práce v rámci rodiny, čím sa ďalej udržiavajú sociálne normy založené na pohlaví.⁵²

3. 3 Poľsko

Daň z príjmu fyzických osôb (PIT – Personal Income Tax)

Základným právnym aktom v oblasti zdaňovania je zákon z 26. júla 1991 o dani z príjmov fyzických osôb. Hlavnou formou využívanou pri zdaňovaní príjmov je zdaňovanie podľa daňovej stupnice. V súčasnosti v Poľsku existuje dvojstupňová daňová stupnica, ktorá má 12% a 32% sadzbu s hranicou príjmu 120 000 PLN a ročným znížením dane o 3 600 PLN. Pri splnení určitých podmienok možno daň vypočítať prostredníctvom

⁵²CHRISTL, A. - DE POLI, S.- IVAŠKAITE-TAMOŠIUNE, S. *The lock-in effect of marriage: Work incentives after saying "Yes, I do."* [elektronický zdroj]. Seville: European Commission: EU Science Hub. 2022. 3 s. [cit. 2023-03-13]. JRC130149. Dostupné na: <https://joint-research-centre.ec.europa.eu/system/files/2022-07/JRC130149.pdf>

19% sadzby z príjmu, čo platí pri hospodárskej činnosti nepoľnohospodárskeho charakteru alebo z osobitných odborov poľnohospodárskej výroby.⁵³

Tabuľka 1 Daňová stupnica v roku 2022

Základ na výpočet dane (PLN)		Daň je:	
Vyššie	dole		
	120 000	12%	Mínus suma znižujúca daň v výške 3 600 PLN
120 000		10 800 PLN + 32% z prebytku nad 120 000 PLN	

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa <https://www.podatki.gov.pl/pit/stawki-podatkowe/>

Spoločné zdanenie príjmu manželov

Žiadosť o spoločné zdanenie príjmov podľa § 6 ods. 2 zákona môžu podať manželia, ktorí v danom roku:

- sa zdržiavajú v Poľsku viac ako 183 dní alebo majú centrum svojich osobných a ekonomických záujmov v Poľsku,
- sú zosobášení – s nájmom na celý daňový rok – alebo od dátumu ich manželstva do posledného dňa finančného roka (to platí ak sa manželstvo uzatvorilo počas finančného roka).⁵⁴

Nárok na spoločnú daň majú len manželia, ktorí:

1. v daňovom roku, za ktorý vykonávajú zúčtovanie:
 1. podliehajú neobmedzenej daňovej povinnosti, to znamená boli poľským rezidentom alebo
 2. mali bydlisko na daňové účely v krajine Európskej únie, v Európskom hospodárskom priestore alebo vo Švajčiarskej konfederácii inej ako Poľsko, alebo ak jeden z manželov podlieha neobmedzenej daňovej povinnosti v Poľsku a druhý z manželov mal miesto bydliska na daňové účely v krajine Európskej únie, Európskom hospodárskom priestore alebo vo Švajčiarsku, a ak na území Poľska dosiahli zdaniteľné príjmy vo výške aspoň 75% z ich celkových

⁵³Redakcia portálu Podatkowy. abc PIT. In *Serwis Ministerstwa Finansów* [online]. 2022. [cit. 2023-03-15]. Dostupné na internete: <https://www.podatki.gov.pl/pit/abc-pit/>

⁵⁴Redakcia portálu Podatkowy. Details of settlement of PIT-37 for 2022. In *Serwis Ministerstwa Finansów* [online]. 2023. [cit. 2023-03-16]. Dostupné na internete: <https://www.podatki.gov.pl/en/your-e-pit/pit-37-for-2022/>

zdaniteľných príjmov za daný rok. Za celkové príjmy sa považujú príjmy zo všetkých zdrojov príjmov a aj tých oslobodených od dane, bez ohľadu na ich umiestnenie. Podmienkou spoločného vyrovnania je buď: existencia právneho základu vyplývajúceho zo zmluvy o zamedzení dvojitého zdanenia alebo iných ratifikovaných medzinárodných zmlúv, ktorých zmluvnou stranou je Poľsko, na to, aby daňový orgán získal daňové informácie od daňového orgánu štátu, v ktorom máte bydlisko na daňové účely,

2. ani jeden z manželov v daňovom roku:

1. si neuplatnil ustanovenia o 19% paušálnej dane alebo paušálnej dane z príjmov (výnimka z príjmu z prenájmu alebo prenájmu vykonávaného mimo obchodnej činnosti) pokiaľ ide o príjmy dosiahnuté počas daňového roka, vzniknuté náklady na získanie príjmov, záväzky alebo právomoci zvyšovať alebo znižovať daňový základ alebo príjmy, záväzky alebo právomoci na iné zľavy alebo odpočty,
2. nepodliehala dani na základe zákona o dani z tonáže alebo zákona o aktivácii lodiarkeho priemyslu a doplnkového priemyslu,

3. predložiť žiadosť o spoločné zdaňovanie príjmov vyjadrenú v daňovom priznaní.⁵⁵

Spoločné zdanenie neplatí pre manželov, na ktorých sa:

- vzťahuje nepoľnohospodárska podnikateľská činnosť alebo špeciálne odvetvia poľnohospodárskej výroby podliehajúce paušálnej dani,
- vzťahuje nepoľnohospodárska podnikateľská činnosť podliehajúca paušálnej dani z príjmov (zákon o paušálnej dani z príjmov).

Z toho vyplýva, že manželia, ktorí spĺňajú tieto podmienky o spoločnom zdanení, môžu byť zdanení spoločne zo sumy svojich príjmov dosiahnutých v príslušnom roku. Ak chcú mať spoločné zdanenie musia podať spoločné daňové priznanie, v ktorom každý z manželov sprístupní odpočty, ako napr.: dary, poistenie na sociálne poistenie, úľavy na rehabilitáciu a ostatné. Daň príjmov manželov predstavuje dvojnásobok sumy dane, ktorá je vypočítaná z polovice celkových príjmov manželov. Ak jeden z manželov nedosiahol v účtovnom roku príjmy zdanené, tiež je možné spoločné vyrovnanie. Žiadosť o spoločné

⁵⁵Redakcia portálu Podatkowy. Wspólne rozliczenie małżonków, In *Serwis Ministerstwa Finansów* [online]. 2023. [cit. 2023-03-18]. Dostupné na internete <https://www.podatki.gov.pl/pit/wspolne-rozliczenie-malzonkow/>

zdanenie príjmov stačí ak podpíše iba jeden z manželov, pretože sa to považuje za splnomocnenie na spoločné zdanenie ich spoločných príjmov.⁵⁶

Súčasnosť

Jednou z novínok, ktorá je zavedená v Poľsku je spoločné vysporiadanie manželov. Zmeny v predpisoch manželov začali platiť od 1. januára 2020, avšak prvýkrát si ich už mohli uplatniť aj páry, ktoré uzavreli manželstvo v roku 2021. V súčasnosti toto zvýhodnenie môžu využiť aj vtedy, keď bolo manželstvo uzatvorené počas daňového roka (napr. decembri a trvá do konca roka). Taktiež musia manželia spĺňať ďalšie dve podmienky. Jednou podmienkou je spoločný majetok a druhá sa týka vysporiadania podľa všeobecných pravidiel PID.

Spoločné vyrovnanie je atraktívne pretože:

- každý z manželov má nárok na 30 000 PLN bez dane,
- na príjem dosiahnutý v roku 2022 sa uplatňuje sadzba 12% PIT,
- hranica dane je 120 000 PLN.

Mechanizmus vyrovnávania – postup

1. Výpočet príjmu každého z manželov a následne odpočítanie sumy, ktoré príjem znižujú.
2. Pripočítanie príjmov manželov.
3. Vydelenie ich dvoma.
4. Výpočet dane podľa daňovej stupnice.
5. Vypočítaná daň sa vynásobí dvoma.

Tieto zmeny, ktoré boli zavedené do platnosti v roku 2022 sú najväčším prínosom pre väčšinu manželstiev, v ktorých jeden z manželstiev nezarába vôbec, zatiaľ čo druhý z manželov má príjem 240 000 PLN. Ak podajú daňové priznanie spoločne, budú platiť daň vo výške 12%.

Ak by boli manželia v takomto manželstve zdanení samostatne, tak potom:

- Jeden z manželov by nemal nárok na bezplatný príspevok vôbec, pretože jeho príjem by bol nula.

⁵⁶Redakcia portálu Podatkowy. Details of settlement of PIT-37 for 2022, In *Serwis Ministerstwa Finansów* [online]. 2023. [cit. 2023-03-19]. Dostupné na internete <https://www.podatki.gov.pl/en/your-e-pit/pit-37-for-2022/>

- Druhý by klesol na 32%, pretože jeho príjem presiahol 120 000 PLN, teda nad sumu, pre ktorú platí vyššia sadzba.

Z toho vyplýva, že čím väčší je rozdiel v príjmoch, tým väčší to môže mať prínos pre manželov.⁵⁷

V Poľsku existujú prípady, keď vyrovnanie PID za rok 2022 s manželkou alebo manželom poskytuje určité výhody, ale tiež existujú prípady, ktoré prinášajú daňové nevýhody.

Výhody:

Sú prípady, ktoré umožňujú dosiahnuť daňové zvýhodnenie zo spoločného vyrovnania s manželkou/manželom, ako sú napr.:

- Keď jeden z manželov nezarába vôbec, t. j. nemá žiadny príjem. Z toho vyplýva, že nemôže použiť sumu znižujúcu daň, v prípade spoločného vyrovnania, suma ktorá je znižujúca (3 600 PLN ročne) dodatočne zníži spoločný zárobok. Bude totiž odpočítaná z polovice príjmu manžela, ktorý zarába.
- Ak jeden z manželov má malý príjem a druhý z manželov má ročný príjem presahujúci hranicu daňovej stupnice, čo predstavuje 120 000 PLN. Z toho vyplýva, že výhoda manželov je, že ich spoločný príjem sa zdaňuje sadzbou 12%.

Nevýhody:

Existuje aj pár prípadov, pri ktorých nie je výhodne toto vyrovnanie s manželom alebo manželkou, a to sú také situácie, ktoré neovplyvnia splatnú daň alebo môže dokonca nastať situácia, kedy vznikne strata so samotným vysporiadaním. Prípady, kedy sa vyrovnanie s manželom neoplatí:

- Ak sú obaja manželia zdaňovaní rovnakou sadzbou dane a majú príjem vyšší ako je 30 000 PLN, tak potom majú nárok na rovnakú sumu zníženia dane, čo pre nich pri spoločnom vyrovnaní dane nepredstavuje žiadne ďalšie výhody.
- Ak jeden z manželov má príjem, ktorý presiahne 1 milión PLN, tak potom nízky alebo žiadny príjem druhého manžela, nezabráni bohatšiemu manželovi platiť

⁵⁷ZALEWSKI, LUKASZ. Ślub w grudniu? Też z prezentem od fiskusa. In *Business Insider*[online]. 2023. [cit. 2023-03-20]. Dostupné na internete <https://businessinsider.com.pl/prawo/podatki/rozliczenie-malzonkow-za-rok-2022-a-slub-w-grudniu-bedzie-prezent-od-fiskusa/wn2d9xc>

solidárnu daň z príjmu presahujúceho 1 milión PLN, a to vo výške 4% zo základu dane.⁵⁸

Zhrnutie

Zo štúdie, ktorá sa orientovala na účinkov manželstva pre daňové stimuly, vyplynulo, že najvyšší podiel živiteľských domácností je v Poľsku, a to 28,3%. Výrazné rozdiely môžeme vidieť aj v účasti žien a mužov na trhu práce. Domácnosti, ktoré sa živia väčšinou jedným príjmom sú výrazne častejšie v Poľsku (25,9%) ako v ostatných analyzovaných krajinách. V niektorých krajinách stúpol podiel pracujúcich žien na čiastočný úväzok, avšak v spomínanom Poľsku je to naopak a vydatých žien, ktoré pracuje je iba 7,2%.

Analýzou bol skúmaný priemerný METR párov vo všetkých vybraných krajinách podľa pohlavia. Platí, že muži majú zvyčajne vyšší METR ako ženy kvôli vyšším priemerným príjmom. Spoločné zdanenie by však mohlo ovplyvniť aj METR. Rovnaká empirická pravidelnosť bola odhalená v niektorých krajinách, kde patrí aj Poľsko. Ženy dosiahli -0,8 percentuálneho bodu a muži mali + 0,2 percentuálneho bodu.

Najnižšie NRR pre ženy aj mužov sú v Poľsku. Ženy v priemere vykazujú podstatne vyššie NRR ako muži v prípade poklesu z trhu práce, najmä preto, že ich príjem zvyčajne predstavuje nižší podiel celkového príjmu domácností. Okrem toho dávky v prípade nezamestnanosti majú často najvyššie stropy, čo znamená, že NRR je vo všeobecnosti vyššie pre osoby s nízkym príjmom (často ženy) ako pre osoby s vysokým príjmom. V priemere vyššie NRR pre ženy ako pre mužov, by mohli pôsobiť na úkor žien pri rozhodovaní, kto v páre musí opustiť trh práce (t. j. z dôvodu zvýšenej potreby starať sa o deti alebo príbuzných). V Poľsku ženy pred manželstvom čelia v priemere mierne nižším NRR, zatiaľ čo v prípade mužov platí opak.

3.4 Nemecko (Einkommensteuergesetz (EStG) § 26 Veranlagung von Ehegatten)

V nemeckom daňovom práve a práve sociálneho zabezpečenia prebieha ústavný mandát na ochranu manželstva a rodiny.

⁵⁸ Wspólne rozliczenie małżonków PIT za 2022 (2023). In e-pity [online]. 2023. [cit. 2023-03-22]. Dostupné na internete na: <https://www.e-pity.pl/wspolne-rozliczenie-malzonkow-pit/>

„Marital splitting“

Predstavuje najväčšiu daňovú výhodu, ktorú dostáva väčšina manželských párov v Nemecku, a to prostredníctvom tzv. manželského rozdelenia. Manželské páry preto môžu byť posudzované spoločne na účely dane z príjmu. Na tento účel sa ako prvé musia spočítať zdaniteľné príjmy manžela a manželky a následne sa znížia o polovicu. Daň sa vypočíta z tejto polovičnej sumy, ktorá sa následne znova zdvojnásobí. Takáto výhoda je najviac prospešná najmä pre páry v Nemecku, kde jeden zarába málo a druhý veľa, keďže základné daňové úľavy môžu byť plne využité a pár ako celok nemusí platiť také vysoké daňové sadzby. Avšak, ak obaja manželia zarábajú približne rovnako, toto manželské rozdelenie neprináša žiadne alebo len veľmi malé daňové výhody.⁵⁹

Požiadavky

Podľa zákona o dani z príjmov (EStG) § 26 posudzovanie manželov, si manželia môžu vybrať medzi individuálnym zdanením a spoločným zdanením, ak obaja podliehajú neobmedzenej dani z príjmov a nežijú trvalo oddelene. To znamená, že ak sa manželia alebo registrovaní partneri rozhodnú podať daň z príjmov, platí pre nich výhodnejšia rozdeľovacia tarifa. Možnosť stanovenia dane však vyžaduje, aby manželia v Nemecku spĺňali nasledujú tri požiadavky:

- **Sobášnym list:** berú sa do úvahy len páry so sobášnym listom a nezáleží či sú rovnakého alebo opačného pohlavia. Závisí to od civilného sobáša alebo uzavretia civilného partnerstva, čo platí v prípade rovnakého pohlavia, avšak samotný sobáš v kostole sa neráta. Na spoločné posúdenie postačí, ak bude pár zosobášený len jeden deň v roku.
- **Neobmedzená daňová povinnosť:** čo znamená, že obaja manželia musia mať trvalé bydlisko alebo obvyklý pobyt v Nemecku, čo predstavuje bývanie v krajine viac ako pol roka, aby ste podliehali dani z pobytu. Daňovníci nerezidenti nemôžu využiť delenú tarifu.
- **Nie je trvalo oddelený:** od páru, ktorý si podáva spoločné daňové priznanie sa vyžaduje, aby vytvoril spoločné a ekonomické spoločenstvo. Túto požiadavku väčšina manželských párov spĺňa, pretože žijú spolu v jednej domácnosti. Z § 26 ods. 1 číslo 2 zákona dani z príjmov vyplýva, že manželia nemajú žiť trvalo

⁵⁹OLDENBURGER, M. Consequences of a Marriage in Germany - risks and benefits. In ROSE & PARTNER.[online]. [cit. 2023-03-23].Dostupné na internete na:<https://www.rosepartner.de/en/legal/german-family-law/marriage-wedding.html>

oddelené. Táto podmienka neznamená, že manželia alebo registrovaní partneri musia mať v matrike zapísané rovnaké bydlisko.

Registrované partnerstvá – homosexuálne páry

V Nemecku toto zdaňovanie platí aj na registrovaných životných partnerov. Nemecké ministerstvo financií od roku 2013 má rovnaké daňové zaobchádzanie pre manželské páry ako aj pre registrovaných životných partnerov toho istého pohlavia. Ústavní sudcovia dokonca rozhodli, že rovnosť životných partnerstiev platí dokonca spätne od roku 2001, keď vstúpil do platnosti tento zákon. V roku 2017 vstúpil do platnosti zákon o otvorení manželstva, tzv. manželstvo pre všetkých. To predstavuje pre páry rovnakého pohlavia možnosť uzavrieť občianky sobáš pred matričným úradom. Dokonca páry rovnakého pohlavia majú možnosť uplatniť si rozdeľovaciu tarifu už od roka 2001.

Výhody spoločného posudzovania

Hlavné charakteristiky, ktoré má spoločné posudzovanie sú:

- Spoločného posudzovania príjmov manželov alebo životných partnerov sa zisťujú samostatne, následne sa sčítajú a podávajú sa daňovému úradu ako spoločné priznanie k dani z príjmov. Obaja sa považujú za jedného platiteľa dane a dostanú spoločné daňové priznanie.
- Daň sa vypočíta za manželov alebo partnerov spoločne podľa spôsobu rozdelenia. Z toho vyplýva, že pri polovici spoločného príjmu sa daň vypočíta podľa základnej tabuľky a následne sa zdvojnásobí. To je dôvod prečo sa zvyčajne oplatí zaplatiť nižšia daň ako pri individuálnom posudzovaní.
- Obaja manželia alebo partneri sú spoločne zodpovední za zaplatenie celkovej dane z príjmu.

Výška delenej tarify:

Daň z príjmu sa vypočíta na základe rozdeľovacieho postupu na základe § 26b a §32a EStG. Podľa rozdeľovacieho sadzobníka sa daňová povinnosť určí v niekoľkých krokoch.

Mechanizmus – určenia daňovej povinnosti

1. Ako prvý krok sa vypočíta spoločný zdaniteľný príjem pre oboch spoločníkov.
2. Ako druhý krok sa opravné položky a paušálne výdavky zdvojnásobia.

3. Následne sa odpočítajú výdavky súvisiace s príjmom a všetky ostatné daňovo uznateľné položky.
4. Z tohto zisteného výsledku sa musí určiť v rozdeľovacej tabuľke splatná daň z príjmov.

Pre manželov alebo partnerov toto spoločné zúčtovanie podľa rozdeľovacej tabuľky vo väčšine prípadov znamená, že daň z príjmu je nižšia, ako tá, ktorá by im vznikla ak by si obaja partneri vymeriavali daň z príjmu samostatne. Hlavným dôvodom je daňová progresia, ktorá znamená, že daňové zaťaženie nezvyšuje lineárne, ale úmerne.

Stanoviskom je, že čím je väčší rozdiel v príjmoch medzi manželmi alebo partnermi, tým je aj väčšia finančná výhoda, ktorá im vyplýva zo spoločného posudzovania v daňovom priznaní k dani z príjmov v porovnaní s individuálnym posudzovaním. Toto spoločné posudzovanie je najviac výhodne najmä pre tých, kde jeden z manželov alebo partnerov má veľmi vysoký príjem a druhý nemá vôbec žiadny príjem. Najväčšou výhodou pri rozdelení je, ak nastane rozdiel v príjmoch sprevádzaný vysokou sadzbou dane. Spoločné podanie je v Nemecku výhodnejšie pre väčšinu manželských párov. Avšak aj tu platia situácie, kedy je individuálne posúdenie z daňového hľadiska výhodnejšie, a to napr. :ak manžel/manželka poberá rodičovský príspevok alebo inú dávku náhrady príjmu.⁶⁰

Tabuľka 2 porovnanie základného a manželského rozdelia na rok 2022

Zdaniteľný príjem	základná tabuľka	Manželské rozdelenie
10 000 €	0 €	0 €
20 000 €	2 138 eur	0 €
30 000 eur	4 951 eur	1 774 eur
40 000 eur	8 177 eur	4 276 eur
50 000 €	11 816 eur	6 986 eur
60 000 €	15 863 eur	9 902 eur
70 000 €	20 063 eur	13 024 eur
80 000 €	24 263 eur	16 354 eur

Zdroj Vlastné spracovanie podľa

<https://www.finanztip.de/steuererklaerung/ehegattensplitting/>

Zhrnutie

⁶⁰LEINE, J. Das bringt eine gemeinsame Steuererklärung für Ehepaare. In *Finanztip* [online].2022 [cit. 2023-03-27]. Dostupné na internete na: <https://www.finanztip.de/steuererklaerung/ehegattensplitting/>

Nemecko patrí medzi krajiny, kde sú ekonomicky významné manželské bonusy v produktívnom veku. Je potrebné poznamenať, že bonus za manželstvo je v priemere vyšší v krajinách so spoločnými daňovými systémami, ako je to v prípade Nemecka, a to takmer 4%. Tiež je viditeľný rozdiel v súvislosti s deťmi, pretože podiel rodičov je podstatne vyšší medzi manželskými párami ako medzi párami, ktoré žijú spolu bez uzatvorenia manželstva, a to o 31,9%. To zdôrazňuje vplyv detí na rozhodnutie o uzatvorení manželstva. Najväčšiu zmenu METRs zo spomínaných krajín bola zaznamenaná v Nemecku, kde by priemerná hodnota METR pre ženy bola o 5,1% percentuálneho bodu nižšia a pre 3,6 percentuálneho bodu vyššia, ak by v krajine neexistovali daňové výhody spojené s manželstvom. Taktiež politický účinok, definovaný ako rozdiel medzi pohlaviami METR pred manželstvom a medzi pohlaviami METR po manželstve bol v Nemecku najvyšší, a to 8,7 percentuálneho bodu. Kde je rozdiel medzi pohlaviami v METR pre manželské páry takmer úplne odstránený systémom daňových dávok.

V Nemecku manželstvo v priemere zvyšuje NRR žien a mužov o 1,6 percentuálneho bodu a 1 percentuálneho bodu. Výsledkom je finančná výhoda manželských párov v produktívnom veku v Nemecku oproti párom, ktorí neuzavreli manželstvo, a to najmä v dôsledku spoločného zdanenia, ktoré ponúkajú manželským párom možnosť deliť sa o daňové zaťaženie.⁶¹

3.5 Slovensko

Daň z príjmov fyzických osôb

Patrí medzi najčastejšiu platenú daň na Slovensku. Platí ju každý občan, ktorý dosahuje za zdaňovacie obdobie resp. kalendárny rok, príjmy nad určitú hranicu. Pre rok 2023 je táto hranica stanovená nad 2 289,63€ za príjmy dosiahnuté v roku 2022. Celkové zdaniteľné príjmy obsahujú akýkoľvek dosiahnutý príjem, ktorý je predmetom dane a nie je od dane z príjmov oslobodený, medzi ktoré patria: daň z príjmu samostatne zárobkovej činnnej osoby, teda živnostníka a daň zo závislej činnosti, teda z trvalej práce.⁶²

⁶¹ CHRISTL, A. - DE POLI, S. - IVAŠKAITE-TAMOŠIUNE, S. *The lock-in effect of marriage: Work incentives after saying "Yes, I do."* [elektronický zdroj]. Seville: European Commission: EU Science Hub, 2022. 3 s.. [cit. 2023-03-28]. JRC130149. Dostupné na: <https://joint-research-centre.ec.europa.eu/system/files/2022-07/JRC130149.pdf>

⁶² Aké dane musíte platiť na Slovensku v roku 2023? In *podnikam.sk* [online]. 2022. [cit. 2023-03-29]. Dostupné na internete: <https://podnikam.sk/dane-slovensku/>

Tabuľka 3 Uplatnenie sadzby dane FO v roku 2023

Základ dane	Sadzba dane z príjmov	Kedy si daňovník uplatňuje sadzbu
§4 ods. 1 písm. a)	19%	Časť ZD, ktorá nie je vyššia ako 41 445,46€
	25%	Časť ZD, ktorá je vyššia ako 41 445,46€
§4 ods. 1 písm. b)	15%	Zdaniteľné príjmy daňovníka nie sú vyššie ako 49 790€
	19%	Pri príjmoch nad sumu 49 790€, z časti ZD, ktorá nie je vyššia ako 41 445,46€
	25%	Pri príjmoch nad sumu 49 790€, z časti ZD, ktorá je vyššia ako 41 445,46€
§ 7	19%	Z kapitálového majetku

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2003/595/>

Spolu s ďalšími časťami nezdaniťnými základu dane ju upravuje na Slovensku v roku 2023 § 11 Zákon o dani z príjmu.⁶³ Daňovník má na Slovensku nárok na uplatnenie nezdaniťnej časti základu dane na manžela alebo manželku len od základu dane z tzv. aktívnej vykonávanej práce, to znamená zo závislej činnosti - zamestnania, podľa §5 - alebo z príjmov z podnikania a z inej samostatnej zárobkovej činnosti, podľa §6 ods. 1 a 2).

Daňovník si môže nezdaniťnú časť základu dane uplatniť iba v prípade, ak manželia žijú v spoločnej domácnosti a spĺňa aspoň jednu z nasledujúcich podmienok:

- Manželka/manžel sa stará o vyživované maloleté dieťa žijúce s ním v domácnosti, na Slovensku sa za vyživované dieťa považuje dieťa do dovŕšenia 3, resp. 6 rokov života podľa § 3 ods. 2 zákona č. 571/2009 Z. z. o rodičovskom príspevku a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.
- Manželka/manžel poberá peňažný príspevok na opatrovanie podľa zákona č.447/2008 Z. z. o peňažných príspevkoch na kompenzáciu ťažkého zdravotného postihnutia a o zmene a doplnení niektorých zákonov.
- Manželka/manžel patrí do evidencie o uchádzačov o zamestnanie.
- Manželka/manžel je braná ako občan so zdravotným postihnutím alebo s veľmi vážnym zdravotným postihnutím.⁶⁴

⁶³Zákon o dani z príjmov. In *Slov-Lex právny a informačný portál*. [online]. 2022. [cit. 2023-03-29]. Dostupné na internete <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2003/595/#predpis.cast-prva>

⁶⁴ Finančné riaditeľstvo SR. Nezdaniťná časť základu dane na manželku (manžela) za rok 2023. In *Finančná správa Slovenská republika* [online]. [cit. 2023-03-30]. Dostupné na internete:

Tabuľka 4 Výška základu dane a výpočty nezdanieľnej časti:

Základ dane daňovníka v roku 2023	Vlastný príjem manželky/manžela	Nezdanieľná časť na manželku/manžela
Ak daňovník dosiahne v zdaňovacom období 2023 základ dane rovnajúci sa alebo nižší ako 41 455,46€ (176,8*životné minimum), nezdanieľná časť základu dane predstavuje:	0€	4500,86€ (19,2*životné minimum), ak manželka/manžel žijúci s ním v domácnosti nemala žiadny vlastný príjem
	Nižší ako 4500,86€ (19,2*životné minimum)	4500,86€(19,2*životné minimum)-vlastný príjem manželky/manželky žijúci s ním v domácnosti a nepresahujúci sumu 4500,56€
	Vyšší alebo rovný 4500,86€ (19,2*životné minimum)	0€ ak manželka/manžel žijúci s ním v domácnosti mala vlastný príjem presahujúci sumu 4500,86€
Ak daňovník dosiahne v zdaňovacom období 2023 základ dane vyšší ako 41 455,46€(176,8*životné minimum), nezdanieľná časť základu dane predstavuje:	0€	14862,23€(63,4*životné minimum)-1/4 základu dane, ak manželka/manžel žijúci s ním v domácnosti nemala žiadny vlastný príjem. Ak táto suma je nižšia ako nula, NČZD na manželku/manžela sa rovná nula
	Vyšší ako 0€	14862,23€(životné minimum)-(1/4 základu dane – vlastný príjem manželky/manžela), Ak táto suma je nižšia ako nula, NČZD na manželku/manžela sa rovná nula

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa <https://jaspis.sk/aktuality/nezdanieľna-cast-zakladu-dane>

Položky, ktoré sa do príjmu manželky alebo manžela nezapočítavajú sú nasledovné: zamestnanecká prémie, daňový bonus na dieťa, zvýšenie dôchodku pre bezvládnosť a štátne sociálne dávky kde patrí napr. rodičovský príspevok.

Daňovník si môže uplatniť nezdanieľnú časť prostredníctvom daňového priznania alebo v ročnom zúčtovaní.⁶⁵

<https://podpora.financnasprava.sk/424715-Nezdanite%C4%BEn%C3%A1-%C4%8Das%C5%A5-z%C3%A1kladu-dane-na-man%C5%BEelku-man%C5%BEela-za-rok-2023>

⁶⁵ Nezdanieľné časti základu dane v roku 2023. In JASPIS [online]. [cit. 2023-03-30]. Dostupné na internete: <https://jaspis.sk/aktuality/nezdanieľna-cast-zakladu-dane>

Výpočet vlastného príjmu manželky

Do tohto príjmu si manželka zaraďuje akýkoľvek príjem a aj ten, ktorý je od dane z príjmov oslobodený. Do vlastného príjmu manželky sa nezapočítava: daňový bonus na vyživované dieťa, zamestnanecké prémie, štátne sociálne dávky a štipendií, znížený o zaplatené poistné a príspevky na zdravotné a sociálne poistené, ktoré sú zo zákona povinné zaplatiť.

Medzi štátne sociálne dávky zaraďujeme: rodičovský príspevok, príspevok pri narodení dieťaťa, prídavok na dieťa, príplatok k prídavku na dieťa, príspevok na pohreb a ostatné.⁶⁶

Pre výpočet nezdaniteľnej časti základu dane musíme určiť príjmy, ktoré sa zaraďujú do príjmu manželky. Pri určení sumy NČZDM sa najskôr musí odpočítať vlastný príjem manželky. Zaradiť do vlastného príjmu manželky môžeme:

- Podľa § 5 zákona započítavame príjem zo závislej činnosti.
- Podľa § 6 zákona započítavame príjem z podnikania a inej samostatne zárobkovej činnosti.
- Podľa § 6 ods. 3 započítavame príjem z prenájmu, a to aj v prípade, ak je tento prenájom oslobodený podľa § 9 ods. 1 písm. h) zákona.
- Podľa § 7 zákona započítavame príjem z kapitálového majetku.
- Podľa § 8 zákona započítavame ostatné príjmy, ako napríklad: výhry, príležitostné príjmy a ostatné.⁶⁷

Zmeny v roku 2023

Do 30.06.2023 bude suma životného minima 234,42€, ktorá bola rovnaká ako ku koncu minulého roka. Od 01.07.2023 sa ale zmenia niektoré čísla v životnom minime, čo predstavuje zvýšenie základu dane aj vlastného príjmu manželky alebo manžela.

Zmena sa týka výšky životného minima. Suma životného minima, ktorá je platná do 30.06.2023 sa vynásobia jedným z dvoch koeficientov, a to buď rastom čistých peňažných príjmov alebo rastom životných nákladov nízkopríjmových domácností. A tak

⁶⁶ Nezdaniteľná časť základu dane na manželku (manžela) za rok 2022. In Finančná správa Slovenská republika [online]. [cit. 2023-04-01]. Dostupné na internete: <https://podpora.financnasprava.sk/062290-Nezdanite%C4%BEn%C3%A1-%C4%8Das%C5%A5-z%C3%A1kladu-dane-na-man%C5%BEelku-man%C5%BEela-za-rok-2022>

⁶⁷ Kalkulačka: Nezdaniteľná časť základu dane na manželku (2022, 2023). In *peniaze.sk* [online]. 2008. [cit. 2021-04-01]. Dostupné na internete: <https://www.peniaze.sk/dane/nezdanitelna-cast-manzelka#nezdanitelna-cast-manzelka>

na výpočet nového životného minima sa využije len ukazovateľ, ktorý bude dosahovať nižšiu hodnotu.⁶⁸

3.6 Manželská daň

Daň z manželstva predstavuje formu dane, ktorá sa uplatňuje na manželské páry. Zvyčajne sa uplatňuje ako dodatočná daň nad rámec štandardnej dane z príjmu, ktorú platia jednotlivci. Manželská daň často stimuluje manželstvo párov, ktoré ešte nie sú manželmi, pretože im môže potenciálne ušetriť peniaze. Sadzba dane z manželstva sa mení v závislosti od jurisdikcie a úspora peňazí môže často závisieť od príjmov páru a iných faktorov. Manželská daň je dôležitou súčasťou daňového systému a môže byť skvelým spôsobom, ako podnietiť páry k uzatváraniu manželstva.

Manželská daň je druh dane, ktorá sa ukladá párom pri ich manželstve. Zvyčajne ide o paušálnu daň, čo znamená, že sadzba dane sa nezmení na základe príjmu páru. Daň z manželstva sa považuje za spôsob, akým vlády získavajú príjmy a odrádzajú ľudí od manželstva. Daň z manželstva sa môže použiť aj na odrádzanie ľudí od manželstva z nesprávnych dôvodov, ako je prisťahovalectvo alebo finančný zisk. V určitých situáciách, ako napríklad poskytnutie daňovej úľavy pre tých, ktorí majú nízky príjem, sa môže daň z manželstva použiť aj na prospech párov. Manželská daň môže byť spornou otázkou, pretože niektorí ľudia sa domnievajú, že nespravodlivo postihuje páry, ktoré sú zamilované a chcú sa vziať.

V tejto diplomovej práci si bližšie spracujeme manželskú daň v konkrétnych príkladoch, ktoré sme bližšie charakterizovali v predošlých kapitolách nami vybraných krajinách.

3.6.1 Hypotéza : výpočet sadzby dane podľa vzoru Nemecka

Keďže v Nemecku existuje spoločné zdanenie manželov a registrovaných partnerov, tak sme sa rozhodli aplikovať toto spoločné zdanenie na konkrétnom príklade.

Spravidla platí, že každý daňovník podáva sám za seba daňové priznanie. Avšak manželské páry môžu podať spoločné daňové priznanie, ktoré sa nazýva spoluzdanenie. Keďže manželské páry majú na výber: môžu podať dve samostatné daňové priznania alebo jedno spoločné daňové priznanie za oboch partnerov. Ak sa manželský pár rozhodne pre

⁶⁸ VÝCHA, Daniel. Nezdaniteľná časť na manželku: Aké budú zmeny v roku 2023? In *peniaze.sk* [online]. 2022. [cit. 2021-04-03]. Dostupné na internete: <https://www.peniaze.sk/dane/10056-nezdanitelna-cast-na-manzelku-ake-budu-zmeny-v-roku-2023>

spoločné zdanenie, môže to viesť k reálnej daňovej úspore. To znamená, že všetky príjmy spoločníkov sa sčítajú, takže sa potom považujú za kvázi jedného daňovníka. Avšak musia byť splnené podmienky pre spoločné hodnotenie, ktoré sú zosobášenie a obaja musia byť rezidentmi krajiny.

Ak sú teda splnené podmienky, môžete sa rozhodnúť pre spoločné posudzovanie, čo predstavuje, že na sadzbu dane sa uplatní deliaca tarifa.

Keďže v Nemecku máme progresívnu daňovú sadzbu, tak sa daň z príjmov zvyčajne počíta podľa základnej sadzby. Pri vyššom príjme je vyššie aj percento, ktorým sa zdaňuje. Pri využití deliacej tarify musíme ako prvé sčítať príjem oboch spoločníkov, ktorý sa následne zníži na polovicu, potom sa stanoví sadzba dane a táto daň sa následne opäť zdvojnásobí. Rozdeľovacia tarifa sa vyhýba progresívnej sadzbe dane a vyššiemu percentu v základnej tarife, pretože percento sa používa na polovicu.

Příklad 1: Predpokladajme, že máme manželský pár, ktorý je od roku 2020 zosobášený a rezidentom danej krajiny. Príjem manžela za rok 2022 je 20 000 eur ročne a príjem manželky je 10 000 eur ročne. Ako manželia majú spoločný príjem 30 000 eur ročne.

1. Vypočítajte daňovú povinnosť pri využití spoločného posudzovania.
2. Bude spoločné posudzovanie výhodnejšie oproti samostatnému posudzovaniu?
3. Koľko peňazí manželský pár ušetrí ak využije spoločné posudzovanie?

Postup výpočtu:

1. Sčítanie príjmov oboch spoločníkov.
2. Daná suma sa vydolí dvoma.
3. Z výsledku sa vypočíta daň z príjmu.
4. Následne sa daň z príjmu opäť zdvojnásobí.
5. Výsledná suma, ktorá vznikne je daň z príjmu, túto sumu musia manželia zaplatiť.

Tabuľka 5 Príklad výpočtu:

Kalkulácia		Suma v €
Príjem A (Príjem manžela)		20 000
	+	
Príjem B (Príjem manželky)		10 000
Súčet príjmov oboch spoločníkov (oboch manželov)	=	30 000
Polovica spoločného príjmu	:2	15 000
Základná sadzba dane (výpočet daň z príjmu)	=	887
Daň z príjmu sa zdvojnásobí	*2	1774
Daň podľa deleného sadzobníka (daň z príjmu, ktorú musia manželia zaplatiť)	=	1744

Zdroj: Vlastné spracovanie

Výpočet dane z príjmov

Vstupné údaje:

- Zdaniteľné príjmy (zvE): 30 000€
- Osobný vzťah: ženatý/partnerský
- Rok výpočtu: 2022

Tabuľka 6 Výsledky výpočtu dane z príjmu 2022

Výsledok	Suma	Priemerné zat'azenie	Limitné zat'azenie
Daň z príjmu	1774,00€	5,91%	24,00%
Solidárny príplatok	0,00€	0,00%	
Celkom	1774,00€	5,91%	

Zdroj: Vlastné spracovanie

V tabuľke 6 môžeme vidieť výpočet dane z príjmu prislúchajúcej zdaniteľným príjmom manželov, ktorý je 30 000€.

Tabuľka 7 Vzorec podľa §32 EStG

Alternatíva	Zdaniteľný zisk	Vzorce	Výsledky v €
a)	Až 10 347 €	$ESt = 0$	0
b)	Z 10 348 € na 14 926 €	$ESt = (1\,088,67 * y + 1400) * y$ $y = (zvE - 10347) / 10\,000$	6956
c)	Od 14 927 € do 58 596€	$ESt = (206,43 * z + 2397) * z + 869,32$ $z = (zvE - 14\,926) / 10\,000$	4951
d)	Z 58 597 € na 277 825€	$Daň z príjmov = 0,42 * zvE - 9\,336,45$	3263
e)	Od 277 826 €	$Daň z príjmov = 0,45 * zvE - 17\,671,20$	-4171

Zdroj: Vlastné spracovanie

Z výpočtov z tabuľky 6 a tabuľky 7 nám v tomto príklade vzniká nižšia daň ako pri dvoch samostatných daňových priznaniach.

V nižšie uvedenej tabuľke 8 poskytuje porovnanie základnej sadzby daňovníka a sadzby pri využití spoločného zdanenie príjmu.

Tabuľka 8 Porovnanie základnej sadzby a sadzby podľa deleného sadzobníka

Spoločný príjem	Daň podľa základnej sadzby	Daň podľa deleného sadzobníka	Ušetrená daň
3 0000 €	4 951 €	1 774	3 177 €

Zdroj: Vlastné spracovanie

Ak spoločný príjem manželov je obzvlášť vysoký, tak o to viac sa oplatí spoločné posudzovanie. Z toho vyplýva, že čím vyšší príjem majú manželia alebo registrovaní partneri, tým väčšie je daňové zvýhodnenie čo môžeme vidieť na nižšie uvedenej tabuľke 9, kde je zohľadnený výpočet dane podľa základnej sadzby a dane podľa deleného sadzobníka pre rôzne zdaniteľné príjmy. Rozdiely, ktoré vznikli v dôsledku použitia deliacej tarify sú celkom očividne. Platí pravidlo čím je vyšší príjem, tým je väčšia ušetrená daň.

Tabuľka 9 Ukážka porovnanie jednotlivých príjmov

Spoločný príjem	Daň podľa základnej sadzby	Daň podľa deleného sadzobníka	Ušetrená daň
30 000 €	4 951 €	1 774	3 177 €
55 000€	13 790 €	8 418 €	5 372 €
65 000€	18 082,83 €	11 438 €	6 644,83 €

Zdroj: Vlastné spracovanie

Výsledky:

1. Daňová povinnosť, ktorá vznikla manželskému páru v roku 2022 pri spoločnom príjme je 30 000€, čo predstavuje 1774 €, ktoré musí manželský pár zaplatiť.
2. Áno, spoločné zdanenie sa manželskému paru oplatí, pretože bez spoločného zdanenie, by im vyšla základná sadzba dane 4 951€, čo predstavuje viac o 1774€.
3. Manželskému páru tak vznikla ušetrená daň v hodnote 3 177€.

Zhrnutie

Ako môžeme vidieť z dosiahnutých výsledkov naozaj by sa oplatilo na Slovensku zaviesť deliacu tarifu. Ak by sa zaviedla deliaca tarifa, teda spoločné zdaňovanie pre manželov podľa vzoru Nemecka, tak by na Slovensku ostala diskriminovaná jedna skupina obyvateľov, pretože Slovensko patrí medzi krajiny Európskej únie, ktoré neumožňujú žiadne partnerské zväzky osôb rovnakého pohlavia alebo manželstva a ani registrovaného partnerstva. Ak by sa teda po vzore Nemecka zaviedlo manželské zdaňovanie, v prvom kroku by sa musela vyriešiť otázka spoločného zdaňovania pre páry rovnakého pohlavia, aby toto zavedenie malo rovnaký daňový rámec ako v Nemecku.

3.6.2 Hypotéza: výpočet sadzby dane podľa vzoru Poľska

Príklad 2: Predpokladajme, že máme manželský pár, ktorý je od roku 2018 zosobášený a rezidentom danej krajiny. Príjem oboch manželov je aj v tomto prípade 30 000€ (136657,20 PLN) ročne. Avšak v tomto prípade je jediný príjem manžela, ktorý je živiteľ rodiny a jeho príjem za rok 2022 je 30 000€ (136657,20)PLN. Jeho manželka je nezamestnaná a nemá teraz žiadny príjem.

1. Aká je daňová povinnosť pri využívaní spoločného vyrovnania?
2. Bude spoločné vyrovnanie výhodnejšie oproti individuálnemu výpočtu dane?
3. Koľko peňazí manželský pár ušetrí ak využije spoločné vyrovnanie?

Postup výpočtu

1. Sčítanie obidvoch príjmov manželov
2. Výsledná suma sa vydolí dvoma
3. Následne si vypočítame daň podľa daňovej stupnice

4. Ako posledný krok sa vypočítaná daň vynásobí dvoma

Tabuľka 10 Príklad výpočtu:

Kalkulácia		Suma v PLN
Príjem A (Príjem manžela)		136 657.2
Príjem B (Príjem manželky)	+	0
Súčet príjmov oboch spoločníkov (oboch manželov)	=	136 657.2
Polovica spoločného príjmu	:2	68 328,6
Základná sadzba dane	=	5 966,04
Daň z príjmu sa zdvojnásobí	*2	5 966,04
Daň (daň z príjmu, ktorú musia manželia zaplatiť)	=	11 932,08

Zdroj: Vlastné spracovanie

Výpočet dane z príjmov

Tabuľka 11 Vstupné údaje:

Vstupné údaje	Manžel	Manželka
Výška hrubého príjmu	136 657.2 PLN	0 PLN
Sadzba dane samostatne	16 130.24 PLN	0 PLN
Výpočet základu sadzby dane	Príjem > 120 000 = 10 800 PLN + 32% z 120 000 PLN	

Zdroj: Vlastné spracovanie

Tabuľka 12 Porovnanie výpočtu

Výpočty	Manžel	Manželka	Spolu
Individuálne vypočítaná daň	16 130.24 PLN	0 PLN	16 130.24 PLN
Spoločne vypočítaná daň	5 966.04 PLN	5 966.04 PLN	11 932,08 PLN

Zdroj: Vlastné spracovanie

Výsledky:

1. Daňová povinnosť, ktorá vzniká manželskému páru v roku 2022 pri ich spoločnom príjme 30 000€ (136657,20 PLN) je 2619,42€ (11 932,08 PLN), ktorú musí manželský pár zaplatiť.
2. Áno, spoločné vyrovnanie sa manželskému páru oplatí, pretože pri samotnom zúčtovaní by bola celková daň, ktorú treba zaplatiť 16 130,24 PLN.
3. V tomto prípade je spoločné vyrovnanie výnosnejšie. Môžeme na ňom ušetriť 4198,16 PLN.

Zhrnutie

Ako môžeme vidieť v hypotéze 2 a zo získaných výsledkov, tak by sa naozaj oplátilo zaviesť spoločné vypočítanie dane. V tomto príklade sme chceli zdôrazniť zistené poznatky zo skúmanej praktickej časti, kde pri spoločnom zdanení v Poľsku tvrdili, že takéto spoločné vyrovnanie prináša manželskému páru zvýhodnenie, keď jeden z manželov nezarába vôbec, t. j. nemá žiadny príjem, preto sme zvolili takúto štylizáciu v uvedenej hypotéze.

Z toho vyplýva, že spoločný výpočet dane je výhodnejší pre manželské páry, ak jeden z manželov zarába výrazne nižší alebo žiadny príjem, vtedy môže prísť k najväčším úsporám, pretože suma príjmu manželov sa spočíta a následne rozdelí na polovicu, a z tejto hodnoty sa vypočíta daň. Tým sa pri príjmoch oboch manželov zníži sadzobník dane na nižšiu, pretože obaja budú uplatňovať sadzbu dane 12 % a nie 32 %, kde sa použije suma znižujúca daň.

Z dosiahnutých výsledkov môžeme potvrdiť výhodu spoločného zdanenia, pretože spoločné zdanenie nám prinieslo úsporu. Tiež môžeme konštatovať, že táto suma, ktorú manželský pár ušetrí je značne viditeľná a nejedná sa iba o malý finančný rozdiel.

3.5.3 Výpočet sadzby dane na Slovensku

Príklad 3: Predpokladajme, že máme manželský pár, kde manžel v roku 2022 dosiahol kladný základ dane podľa § 6 ods. 1 zákona o dani z príjmov v sume 30 000 eur. Manželia v spoločnej domácnosti majú jedno dieťa vo veku 1 rok, o ktoré sa stará v spoločnej domácnosti jeho manželka. Manželka poberá rodičovský príspevok za celé zdaňovacie obdobie a súčasne dosiahla príjem vo výške 1 500 eur. Manželia sú od 5 augusta 2022.

1. Splnil manželský pár podmienky pre uplatnenie nezdaniiteľnej časti základu dane?
2. Aká je výška vlastného príjmu manželky?
3. Aká je výška nezdaniiteľného základu dane ?

Postup

1. Zhodnotiť kritéria
2. Výšky príjmu manželky
3. Výpočet výšky NČZD

Tabuľka 13 Nezdanieľnej časti základu dane na manželku/manžela

Výpočet		
1.	Nižší ZD ako 178,6 ŽM	$30\,000 \leq 38\,553,01$
2.	Maximálna ročná NČZD	$= 4\,186,75 - 1500$ 2686,75
3.	Pomerná časť NČZD	$= (2686,75/12) \cdot 4$ 895,58

Zdroj: Vlastné spracovanie

Výsledky:

1. Manželský pár splnil podmienky, pretože manžel poberal aktívne príjmy a jeho manželka splnila jedno zo štyroch zákonom stanovených kritérií. Splnili podmienky spoločnej domácnosti, príjem nepresahujúci zákonom stanovenú danú sumu a tiež sa manželka stará o maloleté dieťa do 3 rokov veku
2. Vlastný príjem manželky pre účely posúdenia nároku na zníženie základu dane jej manžela sú 1 500 eur.
3. Výška nezdanieľnej časti základu dane je nižšia ako 38 553,01 eur. Manžel vzhľadom na výšku základu dane má nárok na plnú ročnú NČZDM, ktorá bude upravená o vlastný príjem manželky a krátenú časť podľa počtu mesiacov, v ktorých sa zosobášili. Manžel si od základu dane podľa § 6 ods. 1 zákona o dani z príjmov vo svojom daňovom priznaní odpočíta sumu 2 686,75 eur, avšak jeho pomerná časť bude 895,528 eur v porovnaní.

4Výsledky práce

4.1 Porovnanie vybraných krajín Európskej únie

V tejto časti diplomovej práce sme sa zamerali na porovnanie zistených výsledkov vo vybraných krajinách Európskej únie. Za zvolené krajiny sme vybrali Nemecko, Poľsko a Slovensko. Týmto krajinám sme sa venovali už v predchádzajúcich kapitolách práce, a tak dokážeme zhodnotiť dosiahnuté výsledky.

Tabuľka 14 Porovnanie vybraných krajín

Faktory	Nemecko	Poľsko	Slovensko
Počet obyvateľov	83,2 miliónov	38, 4 miliónov	5,45 miliónov
Politický systém	federatívna demokratická parlamentná republika	parlamentná republika.	unitárny štát, zastupiteľská demokracia a parlamentná republika.
HDP 2021 • Celkový • Na obyvateľa	4,031 bilióna \$ 63 835 \$	679,4 miliárd USD 17 999,91 USD	117,664 miliardy \$ 34 815 \$
Index ľudského rozvoja	0,942 veľmi vysoký	0,865 vysoký	0,860 veľmi vysoký
Ekonomicky aktívne obyvateľstvo 2022	Muži= 80,9 Ženy= 73,5	Muži= 77,3 Ženy= 65,4	Ženy= 67,6 Muži= 75
Zamestnanci so zmluvou na dobu určitú (ročný priemer) 2022	50	48,9	17,4
Celková miera nezamestnanosti 2022	3	2,9	6,1
Rozdiel v odmeňovaní žien a mužov v 2021	17,6 %	4,5 %	16,6 %
Práca na plný úväzok 2021	14,6 %	4,2 %	16,4 %
Práca na čiastočný úväzok 2021	1,6 %	9,5 %	15,0 %
Práca vo verejnom sektore 2021	9,2 %	-0,6 %	12,3 %
Práca v súkromnom sektore 2021	22,1 %	13 %	18,4 %
Zákon	Zákon o dani z príjmov (EStG) § 26	Zákon o dani z príjmov podľa § 6 ods. 2 zákona	§ 11 zákona o dani z príjmov
Forma/pásma	Rozdeľovací sadzobník	Daňová stupnica	Sadzba dane podľa výšku príjmu
Sadzba dane z FO	14% - 45%	12%, 32%	25%, 19%, 15%

Faktory	Nemecko	Poľsko	Slovensko
Pre koho určená (manželské páry, registrované partnerstvá)	Pre manželské páry a registrované partnerstvá	Iba manželské páry (heterosexuálny sobáš)	Iba manželské páry (heterosexuálny sobáš)
Spoločné daňové priznanie (áno/nie)	Áno	Áno	Nie
Podmienky (áno/nie)	Áno 3 podmienky	Áno 2 podmienky	Áno
Je výhodné manželstvo (áno/nie)	Áno	Áno	Čiastočne áno

Zdroj: Vlastné spracovanie

Zhrnutie

Pri porovnávaní jednotlivých krajín nesmieme zabúdať na niekoľko významných faktorov, ktorými sa líšia nami vybrané krajiny: Nemecko, Poľsko a Slovensko. Sice sú to všetko krajiny Európskej únie, avšak sú rozdielne svojou veľkosťou, počtom obyvateľov, politickým systémom, HDP a ďalšími ukazovateľmi, ktoré vplyvajú na rodovú rovnosť. To znamená, že jednotlivé výsledky ovplyvňujú tieto veličiny. Ako je to napr. pri vplyve neplatenj práce na HDP krajiny. Ako už bolo spomínané v predchádzajúcej časti práce, aký by to malo vplyv na národné rozpočty ak by bola do nich zahrnutá neplatená práca, čo by to predstavovalo pre ekonomický rast a rozdelenie príjmov medzi ženami a mužmi, a či by na základe tohto bola posilnená ekonomická pozícia žien.

Jednou z oblastí, ktorú môžeme analyzovať je finančné ohodnotenie žien a mužov. Tento rozdiel v odmeňovaní žien a mužov sa za posledné roky zlepšil len okrajovo, preto by sme sa mali na to zamerať. Ďalej si priblížime rozdiely v odmeňovaní žien a mužov vo vybraných krajinách, kde sa zameriame na možné identifikované štrukturálne príčiny rozdielov v odmeňovaní žien a mužov ako sú: celkový rozdiel v odmeňovaní žien a mužov, práca na plný úväzok, práca na čiastočný úväzok, práca v súkromnom sektore a práca vo verejnom sektore. Za rok 2021 boli hrubé hodinové príjmy žien v priemere o 12,7% nižšie ako u mužov v Európskej únii a o 13,6% v eurozóne.

V rámci členských štátov EÚ sa rozdiely v odmeňovaní žien rapídne líšia, čo môžeme vidieť aj v nami vybraných krajinách. Nemecko (17,6%) a Slovensko (16,6%) sa umiestnilo v roku 2021 na posledných priečkach v odmeňovaní žien a mužov, kvôli výraznej úrovni rozdielov. Naopak, Poľsko so 4,2% nemá výrazný rozdiel v odmeňovaní. Interpretácia čísel nie je taká jednoduchá, ako sa zdá, keďže menší rozdiel v odmeňovaní

žien a mužov, síce to v danej krajine nemusí nutne znamenať väčšiu rodovú rovnosť. Avšak v niektorých krajinách môžu byť rozdiely zapríčinené aj tým, že ženy majú menej platených pracovných miest. Vysoké rozdiely môžu súvisieť s vysokým podielom žien, ktoré pracujú na čiastočný úväzok alebo sa koncentrujú v obmedzenom počte profesií. Rozdiely v odmeňovaní teda môžeme analyzovať aj z pohľadu zamestnania na plný alebo čiastočný úväzok. V prípade zamestnania na plný úväzok sa v roku 2021 rozdiely v odmeňovaní značne líšia, ako môžeme vidieť v porovnaní Slovenska 16,4% a Poľska 4,2%. Môžeme konštatovať, že častejšie je zamestnaných viac mužov ako žien a taktiež viac mužov pracuje na trvalý pracovný pomer. Za to v prípade odmeňovania žien a mužov na čiastočný úväzok, ktorý ovplyvňuje aj dĺžka pracovného života, musíme myslieť na fakt, že ženy sú nútené častejšie prerušiť svoju prácu kvôli tehotenstvu alebo starostlivosti o rodinu, z toho vyplýva, že na platenú prácu zostáva menej času. V tomto prípade odmeňovania žien a mužov na čiastočný úväzok sa rozdiely pohybovali od 1,6% v Nemecku až do 15% na Slovensku. Negatívne rozdiely v odmeňovaní žien a mužov predstavuje, že hrubé hodinové zárobky žien sú v priemere vyššie ako hrubé hodinové zárobky mužov, čo je spôsobené skreslením výberu, najmä ak je miera zamestnanosti žien nižšia ako mužov, napr.: ženy, ktoré sú zapojené na trhu práce môžu mať porovnateľne vyššiu úroveň zručností a vzdelania ako muži. Ďalej môžeme analyzovať rozdiel v odmeňovaní žien a mužov vo verejnom a súkromnom sektore. Z tabuľky 14 môžeme vidieť, že v roku 2021 zaznamenali vyšší rozdiel v odmeňovaní žien a mužov v súkromnom sektore ako vo verejnom sektore. Istú rolu v tom hrá skutočnosť, že vo väčšine členských štátov EÚ je v odmeňovanie vo verejnom sektore určované transparentnými mzdovými tabuľkami, ktoré platia rovnako pre mužov aj ženy. Rozdiely v odmeňovaní žien a mužov sa v súkromnom sektore pohybovali od 13% v Poľsku až p 22,1% v Nemecku a vo verejnom sektore od -0,6% v Poľsku až do 12,3% na Slovensku. Existuje veľa príčin, ktoré môžu vplývať na rozdiely v odmeňovaní žien a mužov ako je neupravený ukazovateľ.

Ďalšou z oblastí, ktorú môžeme analyzovať je rozdiel medzi nami vybranými krajinami v uplatňovaní dani z príjmu, a to konkrétne pri uplatňovaní daní u manželoch. Ako môžeme vidieť najväčší rozdiel je vo výške sadzby dane z príjmu, ktorá v Nemecku dosahuje až 45% čo je skoro dvojnásobok sadzby dane na Slovensku, samozrejme musíme brať do úvahy aj iné faktory ako je veľkosť krajiny, počet obyvateľov, ale hlavne aj finančnú stránku krajiny. V Nemecku ako v jedinej krajine platí výnimka pre uplatňovanie dani z príjmu, kde si môžu spoločné daňové priznanie podať nie len manželské páry ale aj

registrované partnerstvá. Nezáleží či ide o muža a ženu, ženu a ženu alebo muža a muža. Stačí ak ste ženatý alebo v registrovanom partnerstve, vďaka spoločnému posudzovaniu môžu ušetriť na daniach nie len manželia v tradičnom zväzku, ale omnoho viac občanov. Za to v ostatných krajinách si nemôžu uplatniť homosexuálne páry žiadne výnimky a štát sústreďí svoju pozornosť len na typické manželské páry, ktoré tvoria muž a žena.

Pri uplatňovaní si každá krajina volí vlastné podmienky na posudzovanie, a neznamená, že krajiny, ktoré patria do Európskej únie musia mať rovnaké podmienky a pravidla pri posudzovaní.

V závere môžeme konštatovať, že prostredníctvom analýzy sme zistili nerovnomerné zaobchádzanie s manželstvom v rámci daňových systémov členských krajín Európskej únie. V prípade vybraných krajín, a to Nemecka, Poľska a Slovenska sú viditeľné rozdiely, ktoré vyplývajú hlavne z pravidiel zdaňovania osobných príjmov, ktoré buď hodnotia príjme spoločne, alebo uplatňujú v krajine rôzne príspevky, ktoré súvisia s manželstvom.

Porovnanie vybraných krajín prostredníctvom EIGE

Ďalej sme sústredili svoju pozornosť na porovnanie vybraných krajín na ceste k docieleniu rodovej rovnosti, ktorá sa nachádza v *tabuľke 15*. Index rodovej rovnosti nám slúži ako nástroj na meranie pokroku rodovej rovnosti v Európskej únii a nami vybraných krajinách. V tomto indexe sa na meranie využíva stupnica od 1 do 100, z ktorej vyplýva, že ak krajina dosiahne 100 bodov má úplnú rovnosť a naopak ak dosahuje 1 bod má úplnú nerovnosť.

Tabuľka 15 podľa Indexu rodovej rovnosti

Krajina	2015	2017	2020	2022
EÚ-27	64,4	65,7	67,4	68,6
Nemecko	64,9	65,5	67,5	68,7
Poľsko	56,9	56,8	55,8	57,7
Slovensko	52,4	52,4	55,4	56,0

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa <https://eige.europa.eu/gender-equality-index/2022/country>

Tabuľku 15 sme zostavili vo vybraných sledovaných obdobiach, a to od roku 2015 až po rok 2022, a to medzi krajinami: priemer krajín EÚ-27, Nemeckom, Poľskom

a Slovenskom. V sledovaných rokoch iba Nemecko každý rok dosahovalo lepšie výsledky ako priemer krajín EÚ-27. Naopak, Poľsko a Slovensko ani jeden rok v sledovaných rokoch nedosahoval väčšie výsledky ako priemer EÚ-27. Nemecko dosahuje najlepšie výsledky z vybraných krajín, ako môžeme vidieť od roku 2015 si zlepšil index rodovej rovnosti o 3,8 bodu. Môžeme si všimnúť, že Poľsko ako krajina veľmi pomaly napreduje a od roku 2015 sa hodnota Indexu rodovej rovnosti zvýšila iba o 0,8 bodu. Slovensko nie je na tom tiež dobre a nenapreduje tak rýchlo, ako môžeme vidieť hodnoty sa v roku 2015 a 2017 opakujú a do roku 2022 narástli len o 3,6 bodu.

Tabuľka 16 podľa základných oblastí 2022- Indexu rodovej rovnosti

Krajina	Práca	Peniaze	Znalosti	Čas	Moc	Zdravie
EÚ-27	71,1	82,6	62,5	64,9	57,20	88,7
Nemecko	72,9	83,5	54,7	65	64,8	90
Poľsko	67,30	78,1	57,5	52,5	34,4	83,6
Slovensko	66,5	74,8	60,9	46,3	31,4	85,2

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa <https://eige.europa.eu/gender-equality-index/2022/country>

V tabuľke 16 sme sústredili svoju pozornosť na jednotlivé oblasti vo vybraných krajinách. Medzi základných šesť oblastí, na ktoré sa sústreďujeme: práca, peniaze, znalosti, čas, moc a zdravie. Z výsledkov môžeme vidieť, že Nemecko ako jediné je nad priemerom EÚ v skoro všetkých oblastiach okrem oblasti znalosti. Naopak, Slovensko a Poľsko vo všetkých oblastiach sú pod priemerom EÚ-27.

V oblasti práce môžeme vidieť, že nad priemerom EÚ je iba Nemecko o 1,8%. Naopak, Poľsko a Slovensko je pod priemerom EÚ, a to o -3,8% a -4,6%. Môžeme konštatovať, že na túto sféru má vplyv miera zamestnanosti, konkrétne miera zamestnanosti produktívneho obyvateľstva, kde dlhodobo je zamestnaných viac mužov ako žien a ako druhý vplyv je dĺžka pracovného pracovného života.

V oblasti peňazí sa nachádza nad priemerom EÚ je iba Nemecko o 0,9%. Poľsko a Slovensko sa nachádza pod priemerom EÚ, a to o -4,5% a -7,8%. Túto oblasť najviac ovplyvňujú mesačné príjmy, kde muži zarábajú dlhodobo viac ako ženy a miera chudoby, ktorá je u mužov nižšia ako u žien.

V oblasti znalosti môžeme spozorovať, že všetky vybrané krajiny sú pod priemerom EÚ. Zaujímavé, že iba v tejto oblasti je Nemecko oproti ostatným krajinám výrazne nižšie o -7,8%. Najlepšie sa z daných krajín umiestnilo Slovensko, ktoré je taktiež pod priemerom EÚ o -1,6%. Môžeme tiež konštatovať, že úroveň znalostí v rovnosti nie je veľmi vysoká, a priemer EÚ zvyšujú len veľmi vyspelé krajiny.

V oblasti času môžeme vidieť, že sa najlepšie znova umiestnilo Nemecko ale veľmi tesne iba o 0,1% nad priemerom EÚ. Poľsko a Slovensko sa znova umiestnilo pod priemerom EÚ o -12,4% a -18,6%. Môžeme konštatovať, že na túto oblasť má vplyv niekoľko činiteľov ako napr.: nerovnosť v starostlivosti o domácnosť, starostlivosť o deti a tiež podiel neplatennej práce. Krajiny pod priemerom EÚ by sa mali vo väčšej miere zamerať na tieto faktory.

Oblasť moci dopadla v *tabuľke 16* najhoršie, a to pre krajiny Poľsko a Slovensko, ktoré sa umiestnili hlboko pod priemerom EÚ, a to o -22,8% a -25,8%. Pre zlepšenie by krajiny mali zapracovať na lepšom zastúpení žien vo vrcholných predstaviteľstvách, či už v ministerských pozíciách, regionálnych zastupiteľstvách alebo na pozíciách Centrálnej banky.

Oblasť času dosiahla v *tabuľke X* najväčšie hodnoty a môžeme konštatovať, že v tejto oblasti dosiahli všetky krajiny vysoké výsledky. Nad priemerom EÚ je umiestnené Nemecko o 1,3% a pod priemerom sa umiestnilo Poľsko a Slovensko o -5,1% a -3,5%.

Zhrnutím *tabuľky 15* a *tabuľky 16* môžeme konštatovať, že Európska únia si dáva za hlavný cieľ zlepšenie rodovej rovnosti avšak naďalej pretrvávajú jasné stereotypy v daných krajinách. Síce sa ženy v krajinách EÚ a aj na Slovensku za posledné roky dostávali k väčšej moci, lepšiemu zdraviu a férovejšiemu rozdeleniu voľného času, avšak tento prístup je veľmi pomalý čomu nepomohla ani pandémia.

4.2 Ako Vám pri daniach na Slovensku môže pomôcť Vaša manželka

Šetrenie na daniach sa dá v našich podmienkach, prostredníctvom zníženie daňových povinností v rôznych oblastiach. Veľmi využívaným bonusom je na Slovensku daňový bonus na manželku.

Ak si teda v roku 2023 uplatníte nezdanieľnú časť základu dane na manželku alebo manžela môžete tak zaplatiť nižšiu daň. To sa dá za podmienky, ak jeden z manželov nemá príjmy alebo má príjmy veľmi nízke, iba vtedy si môže uplatniť zníženie základu dane, a to prostredníctvom nezdanieľnej časti základu dane na manželku alebo manžela. Väčšinou sa za nízkopříjmového člena domácnosti považuje práve manželka. Avšak môže to byť aj

naopak a za takého člena sa môže považovať aj manžel, vtedy si nezdanieľnú časť uplatní manželka. Ale v rovine nie je dôležité pohlavie, dôležitá je podmienka manželstva ako takého. Daňový bonus na manželku spočíva vo využívaní tohto bonusu jednej soby druhou osobou.

Dôležité parametre daňového bonusu:

- **Princíp:** dôležitým princípom je už spomínaná nezdanieľná časť základu dane, pri ktorej splnení podmienok, si následne môže jeden z manželov uplatniť na svoje príjmy nezdanieľnú časť miesto druhého manžela. Môžeme konštatovať, že typický stav je, ak sa manželka stará o dieťa a nemá žiadny príjem, vtedy je uplatnenie najvýhodnejšie pre manžela.
- **Podmienky pre dosiahnutie:** bonus sa dá uplatniť len ak obaja manželia žijú v jednej spoločnej domácnosti a je dodržaná jedna z podmienok, či už starostlivosť o dieťa, ide o občana so zdravotným postihnutím, uchádzať v evidencii o zamestnanie a ostatné.
- **Výška bonusu:** sa vypočíta ako rozdiel medzi nezdanieľnou časťou základu dane a vlastným príjmom manžela alebo manželky, prostredníctvom ktorého sa dosiahne výška daňového bonusu. Nesmieme zabúdať, že do vlastného príjmu sa započítava aj príjem oslobodený od dane, znížený o uhradené zdravotné aj sociálne odvody.
- **Príjmy pre výpočet daňového bonusu:** sa pripočítavajú skoro všetky príjmy, niektoré avšak majú výnimku a nepočítajú sa do príjmu, kde patria: zamestnanecké prémie, daňové bonusy, niektoré sociálne dávky a ostatné.
- **Uplatnenie daňového bonusu:** sa môže aj po skončení daňového obdobia. To znamená, že nezdanieľnú časť základu na manželku alebo manžela môžeme využiť aj vtedy, keď osoba spĺňa dané podmienky len v niektorých mesiacoch v roku. Typický ide o časové obdobie, kedy si základ dane jednoducho znížite o 1/12 sumy nezdanieľnej časti za každý mesiac, v ktorom boli stanovené podmienky splnené.

4.3 Odporúčania ako môžeme odstrániť rodové rozdiely na Slovensku

Možnosti eliminácie rodových rozdielov na Slovensku

Odstránenie rodových rozdielov v daňovom systéme sa môže podariť pri dodržaní určitých faktorov, ktoré sme si stanovili v našej práci za dôležité a ich dodržanie by mohlo

podporiť prosperitu ekonomiky na Slovensku a znížiť rodové rozdiely medzi pohlaviami. Medzi nami vybrané faktory patria nasledovné ukazovatele:

- **Zvýšiť finančné toky do ženského kapitálu.**
- **Zabezpečiť lepšieho začlenenia žien na trh práce:** pretože, na Slovenku stále pretrvávajú rodové rozdiely v účasti na trhu práce. Preto by sme sa mali zamerať na rôzne opatrenia a politiky, ktoré by zlepšili ich účasť. Aj na Slovensku máme nižšiu mieru zamestnanosti a zastúpenie žien na trhu práce oproti mužom. Dôležitý aspekt k začleneniu žien do pracovného trhu je zlepšenie a zjednodušenie návratu z materskej alebo rodičovskej dovolenky do práce. Preto je dôležité aby bola žena spravodlivo ohodnotená, pretože to hrá dôležitý faktor pri návrate do práce. Veľakrát sa zamestnávateľia pozerajú na ženu po materskej dovolenke s určitou rezervou, pretože majú určité očakávania, že žena kvôli deťom môže častejšie čerpať OČR(ošetrovanie člena rodiny), nebude stíhať svoju prácu alebo riešiť iné prioritne rodinné záležitosti, preto sa žena považuje za menej kvalitnú pracovnú silu. Na zlepšenie situácie v tejto oblasti by sme mali na Slovensku zaviesť rôzne opatrenia ako zharmonizovať pracovný, rodinný a súkromný život. Jedným z nich je národný projekt Rodovej rovnosti na pracovisku, kde cieľom je zaviesť určité opatrenia na riešenie tohto problému, ale tiež hodnotí rovnosť žien a mužov na pracovisku.
- **Zabezpečiť odstránenie finančných rozdielov v odmeňovaní medzi ženami a mužmi:** na Slovensku ženy v priemere zarábajú 1323€⁶⁹ čo je menej oproti mužom, ktorých priemerná mesačná mzda je 1751⁷⁰, čo predstavuje rozdiel takmer o 428€ , teda 24,6%. Kvôli značnému finančné rozdielu by sa malo dbať na odstránenie rodových stereotypov o tom, že ženy sú menej efektívne a menej pracujú, čo patrí k hlavným príčinám a odzrkadľuje sa to na ich finančnom ohodnotení.

V týchto zložkách môžeme pozorovať existenciu určitého rodového rozdielu, ako napr.: odmeňovanie pracovníkov na základe výkonu, variabilná zložka mzdy a ostatné. Preto by sa na Slovensku mohlo zaviesť rodovo neutrálne odmeňovanie, čo by predstavovalo zmenu v štruktúre odmeňovania na základe rodovo neutrálnych kritériách, ktoré by obsahovali rodovo neutrálne systémy hodnotenia. Pri ponuke o pracovné miesto, ktoré by malo byť rodovo neutrálne

⁶⁹ Zdroj: profesia.sk

⁷⁰ Zdroj: profesia.sk

a pohovor uchádzača by mal byť vedený nediskriminačným spôsobom. Tiež by sa mohlo docieľiť zákaz utajovania plátov podľa pohlavia.

- **Zabezpečiť rovnaký podiel neplatennej práce:** pretože, ženy na Slovensku stále vykonávajú väčšiu časť neplatennej práce, kde zaraďujeme domácej práce, starostlivosť o deti a starostlivosť o najbližších. Čo sa odzrkadľuje aj na počte pracovníkov, ktorí zarábajú minimálnu mzdu, keďže podiel žien, ktoré zarábajú minimálnu mzdu je vyšší ako podiel mužov, ktorí zarábajú minimálnu mzdu.

Ak chceme na Slovenku zlepšiť podiel neplatennej práce treba sa zamerať na rôzne opatrovania. Ako prvé by sa určite malo orientovať na aplikovanie neplatennej práce do pripravovaných analýz a zákonov, a to na úrovni štátu. Na Slovensku tiež chýbajú prieskumy, ktorý ukazujú ako sa využíva čas z hľadiska neplatennej práce a výpočet monetárnej hodnoty vo vzťahu k HDP, čo by malo jediný cieľ, a to oceniť tento typ práce. Ďalej by mohlo Slovensko uprednostniť investície do zabezpečenia starostlivosti, a to pre deti, seniorov, zdravotné znevýhodnených a chorých ľudí. Tieto investície by mohli zapríčiniť odstránenie medzery v starostlivosti a tým aj otvoriť nové pracovné pozície v takomto sektore, ktoré značne chýbajú. Tieto investície by mohli podporiť zosúladienie pracovného a rodinného života. A tiež by sme na Slovensku mohli odstrániť rodové stereotypy, prostredníctvom rôznych kampaní, ktoré sú zamerané na podporu participácie mužov na starostlivosti a spravodlivejšej deľby neplatennej práce. Tiež by sme mali zabezpečiť väčšie povedomie a zlepšiť informovanosť o jednotlivých informáciách, aby si občania na Slovensku vedeli uplatniť svoje práva v tejto oblasti. V neposlednom rade nemôžeme zabúdať na rodičov samo živiteľov, z ktorých väčšinou tvoria ženy, ktorým chýbajú tieto podporné riešenia, tým že ženy nesú záťaž s neplátennou prácou, ktorá má určitý podiel na hospodárskej činnosti štátu.

- **Zefektívniť zastúpenie a podporovať účasť žien v technickej kariére a vo vede:** Ženy na Slovenku majú menšie zastúpenie v niektorých pracovných oblastiach, ako je napr.: IT sektor, matematický sektor a technický sektor, čo následne tvorí nedostatočné zastúpenie žien na trhu práce v určitom sektore. Na Slovensku by pomohla väčšia edukácia a predstavenie takýchto odborov už v základných školách, pretože by sme sa zamerali na odstránenie rodových stereotypov v určitých pracovných pozíciách.
- **Zabezpečiť rodovú rovnováhu na všetkých úrovniach v riadiacich funkciách na všetkých úrovniach:** To znamená, posilnenie žien v riadiacich funkciách

rôznych podnikoch, v politickom sfére a na vysoko postavených miestach, kde vládnu väčšinou muži.

- **Zabezpečiť reprodukčné zdravie žien:** Jedným z riešení je zobrať si príklad z niektorých krajín, kde pre ženy dokázali zabezpečiť rôzne vyšetrenia a hygienické pomôcky zadarmo. Na začiatok by stačilo, keby na Slovensku oslobodili alebo znížili od DPH hygienické pomôcky pre ženy, tým by sa znížila ich cena a boli by dostupné pre väčšiu množstvo žien.
- **Zabezpečiť zníženie rodových rozdielov po pandémii Covid-19:** Vplyv pandémie mal v značne miere dopad na rodovú rovnosť, pretože sa zvýšili existujúce rozdiely medzi ženami a mužmi. Môžeme dokonca hovoriť, že v dôsledku pandémie sa pokrok v oblasti rodovej rovnosti vrátil o pár rokov späť. Nemôžeme zabúdať, že ženy boli v nadmernej miere zastúpené v základných službách v prvej línii, ktoré na začiatku pandémie museli naďalej existovať, ako napr.: zdravotné sestry, maloobchod a ostatné služby. Pandémia Covid-19 predovšetkým zasiahla sektory, ktoré v značnej miere zamestnávajú ženy, ako napr.: rôzne služby s nízko plateným ohodnotením, ako sú upratovačky, pracovníčky v ubytovacích a stravovacích službách. Pandémia Covid-19 sa podpísala aj na podiel neplatennej práce, ktorá zaznamenala ešte vyšší nárast neplatennej domácej práce a opatrovateľskej práce, čo malo za následok nerovnováhu medzi pracovným a súkromným životom žien a mužov. Rovnováhu môžeme doceliť podporou nároku na materskú a otcovskú dovolenku, tým že na Slovensku budeme poskytovať rovnaké a plne platenú dovolenku a tiež zlepšiť transformačný cieľ využívania medzi mužmi. Tiež by sa mohlo zlepšiť povedomie o otcovskej dovolenke, čo môžeme doceliť zvýšením kompenzácie za otcovskú, rodičovskú, alebo opatrovateľskú dovolenku. Z toho vyplýva, že by sa malo venovať značnej edukácii v tomto smere.

Záver

Cieľom tejto diplomovej práce bolo zhodnotiť súčasný stav uplatňovania rodovej rovnosti v Slovenskej republike a so špeciálnym zameraním na uplatňovanie princípov rodovej rovnosti v daňovom systéme.

Prvá kapitola bola zameraná na teoretickú časť, kde sme sa venovali charakteristike rodovej rovnosti, ako prvé sme zadefinovali počiatky rodovej rovnosti na Slovensku a následne sme prešli až po súčasnosť. Najlepšie nám na identifikáciu merania rodovej rovnosti poslúžil index rodovej rovnosti. Prostredníctvom indexu rodovej rovnosti sme preskúmali všetky jeho oblasti, a neskôr sme tieto oblasti využili ďalej v našej práci na analýzu v tretej a štvrtej kapitole. V týchto kapitolách sme index rodovej rovnosti využili na meranie rodovej rovnosti vo vybraných krajinách ako je: Nemecko, Poľsko a Slovensko. Ďalej sme sa venovali charakteristike programového a rodového rozpočtu a kapitolu sme zakončili charakteristikou podielu neplatenej práce a jej problematiky na Slovensku.

V druhej kapitole sme si identifikovali hlavný cieľ tejto diplomovej práce a metodiku práce.

V tretej kapitole sme sa ako prvé venovali charakteristike manželskej dane, resp. zdaňovaniu príjmov manželov. Následne sme si vybrali tri krajiny Európskej únie, ktorým sme upriamili bližšie svoju pozornosť, a to Slovensko, Nemecko a Poľsko. Dve z týchto krajín, a to Nemecko a Poľsko, sme vybrali pretože majú podľa nás prínos k tejto téme, pretože sú to krajiny, kde sú značné výhody, ktoré môžu plynúť občanom pri uzatváraní manželstva v daňovom systéme. V ich daňovom systéme, konkrétne pri zdaňovaní príjmov manželov sme chceli ukázať výhody, ktoré by mohli plynúť aj na Slovensku pri zavedení podobného systému.

Na začiatok sme si priblížili teoreticky jednotlivé daňové systémy krajín a zadefinovali manželskú daň. Manželská daň je druh dane, ktorá sa vyberá od manželských párov, ktorí sú v manželstve a platia dane spoločne. Táto daň je často vyššia ako dane, ktoré by sa vyberali od jednotlivcov, keďže manželský pár sa zvyčajne považuje za jeden celok, pokiaľ ide o zdaňovanie. Manželská daň sa často používa ako spôsob stimulovania manželstva, pretože manželské páry sa s väčšou pravdepodobnosťou usadia a založia rodinu, čo môže byť prospešné pre hospodársky rast krajiny. Okrem toho môže manželská daň pomôcť zabezpečiť, aby manželské páry prispievali svojím spravodlivým

podielom na daniach vláde, keďže sadzba dane pre manželské páry je často vyššia ako pre slobodné osoby. Po charakteristike jednotlivých krajín sme aplikovali takúto daň na konkrétne príklady, kde sme mohli vidieť ako kvôli spoločnému zdaneniu príjmu v Nemecku a v Poľsku manželské páry ušetrili svoje príjmy. V oboch prípadoch bol stanovený rovnaký príjem manželov a v oboch prípadoch nám vyšla značná finančná úspora, ak manželský pár volil spoločné zdanenie, oproti tomu keby nemali spoločné zdanenie. Z takého výpočtu by si mohlo Slovensko zobrať príklad a zaviesť spoločné zdanenie pre manželské páry aj u nás. Môže to byť jeden z faktorov, ktorý motivuje obyvateľov k manželstvu, a z ktorého pre krajinu plynú ďalšie výhody, ako môže byť udržanie si svojich občanov v krajine, čo predstavuje značné ekonomické výhody pre rast a prosperitu krajiny. Keby si Slovensko zobralo za vzor nemecký daňový systém musel by sa zamerať na uplatňovanie výhod pre všetkých ľudí každého pohlavia, pretože v nemeckom daňovom systéme si môžu tieto výhody uplatňovať aj ľudia rovnakého pohlavia, stačí ak majú uzavreté manželstvo. Avšak, nevieme jasne zhodnotiť ako by na takúto zmenu reagovali občania na Slovensku.

V tejto kapitole sme sa ku koncu venovali podielu neplatenj práce vo vybraných krajinách, ktoré nepriaznivo ovplyvnila pandémia COVID-19. Pre sledované krajiny to znamenal značný krok späť v podiele neplatenj práce.

A nakoniec sme sa v tejto časti práci venovali odporúčaniam, ktoré by mohlo Slovensko zaviesť aby sa posunulo vyššie v rodovej rovnosti. Rodová rovnosť predstavuje na Slovensku dôležitú otázku, pretože sa týka veľkej časti obyvateľstva. Hoci sa v súčasnosti do veľkej miery dosiahli rovnaké práva a príležitosti pre ženy a mužov, rozdiely medzi pohlaviami stále existujú. Ženy nie sú stále dostatočne zastúpené na vedúcich pozíciách v obchode, politike a ostatných oblastiach. Vláda Slovenskej republiky podniká kroky na riešenie tejto nerovnosti. Na začiatok by sa malo Slovensko snažiť o zmiernenie rodových rozdielov, ktoré boli zapríčinené pandemiou Covid-19 v posledných rokoch, pretože pandémia prispela k zväčšeniu už existujúcich rodových rozdielov. Ak chceme na Slovenku zmierniť podiel neplatenj práce treba sa zamerať na rôzne opatrovania. Ako prvé by sa určite malo orientovať na aplikovanie neplatenj práce do pripravovaných analýz a zákonov, a to na úrovni štátu. Na Slovensku tiež chýbajú prieskumy, ktoré ukazujú ako sa využíva čas z hľadiska neplatenj práce a výpočet monetárnej hodnoty vo vzťahu k HDP, čo by malo jediný cieľ, a to oceniť tento typ práce.. Tiež by mohlo Slovensko uprednostniť investície do zabezpečenia starostlivosti, a to pre deti, seniorov, zdravotne znevýhodnených a chorých ľudí.

V ďalšej časti tejto práci sme zhodnotili výsledky prostredníctvom tabuľky, kde sme porovnali jednotlivé ukazovatele, ktoré boli dosiahnuté v daných krajinách. Následne sme prostredníctvom indexu rodovej rovnosti porovnali vybrané krajiny v sledovaných rokoch a v jednotlivých oblastiach. Porovnávanie s krajinami nám slúžilo na ukážku hodnôt, ku ktorým by sa Slovensko mohlo v budúcnosti priblížiť. V niektorých oblastiach dosahuje Slovensko nie priaznivé výsledky ako je oblasť moci a času, kde má veľký priestor na zlepšenie.

Z výsledkov, ktoré sme dosiahli využitím spoločného zdanenia v 3 kapitole sme bližšie charakterizovali daňový bonus na Slovensku. Aby sme priblížili jeho výhody ako môže pri daniach aj u nás pomôcť manžel alebo manželka.

V tejto oblasti je však ešte veľa práce, čo dokazujú rozdiely v odmeňovaní žien a mužov. Je nevyhnutné, aby verejný aj súkromný sektor spolupracoval na zabezpečení toho, aby všetci slovenskí občania mali prístup k rovnakým právam a príležitostiam.

Zoznam použitej literatúry

- 1) Council of Europe . *GENDER MAINSTREAMING: Conceptual framework, methodology and presentation of good practices, EG-S-MS (98) 2*, [elektronický zdroj]. Strasbourg. 1998.[cit. 2023-01-03]. EG-S-MS (98) 2. Dostupné na: <https://www.cawtarclearinghouse.org/storage/4899/Gender-Mainstreaming%2C-conceptual-framework%2C-methodology-and-presentation-of-good-practices.pdf>
- 2) PIETRUCHOVÁ, O. *Rodový audit v štátnej správe a uplatňovanie všeobecne záväzných právnych predpisov pre oblasť rodovej rovnosti* [elektronický zdroj]. 3-8 s. [cit. 2023-01-04]. ITMS: 27130230003. Dostupné na: https://www.gender.gov.sk/wp-content/uploads/2014/10/metodika_audit_verejnej_spravy.pdf
- 3) Directorate-General for Communication. European Institute for Gender Equality (EIGE). In *An official website of the European Union*. [online]. [cit. 2023-01-05]. Dostupné na internete: https://european-union.europa.eu/institutions-law-budget/institutions-and-bodies/institutions-and-bodies-profiles/eige_en
- 4) EIGE. About EIGE. In *European Institute for Gender Equality* [online].[cit. 2023-01-05]. Dostupné na internete: <https://eige.europa.eu/in-brief>
- 5) EIGE. Gender Equality Index. In *European Institute for Gender Equality* [online].[cit. 2023-01-05]. Dostupné na internete: <https://eige.europa.eu/gender-equality-index/about>
- 6) EIGE. Gender Equality Index: Work in Slovakia in 2022 edition. In *European Institute for Gender Equality* [online].[cit. 2023-01-06]. Dostupné na internete: <https://eige.europa.eu/gender-equality-index/2022/domain/work/SK>
- 7) EIGE. *Gender Equality Index 2022 The COVID-19 pandemic and care* [elektronický zdroj] 2022. 24 s. [cit. 2023-01-07]. ISBN: 978-92-9486-057-6 Dostupné na: https://eige.europa.eu/sites/default/files/documents/gender_equality_index_2022_corr.pdf
- 8) EIGE. Gender Equality Index: Comparing Work scores in 2022 edition. In *European Institute for Gender Equality* [online].[cit. 2023-01-15].Dostupné na internete: <https://eige.europa.eu/gender-equality-index/2022/compare-countries/work/bar>

- 9) EIGE. Gender Equality Index: Money in Slovakia in 2022 edition. In *European Institute for Gender Equality* [online].[cit. 2023-01-15]. Dostupné na internete: <https://eige.europa.eu/gender-equality-index/2022/domain/money/SK>
- 10) EIGE. Gender Equality Index: Comparing Money in 2022 edition. In *European Institute for Gender Equality* [online].[cit. 2023-01-17]. Dostupné na internete: <https://eige.europa.eu/gender-equality-index/2022/compare-countries/money/bar>
- 11) EIGE. Gender Equality Index: Knowledge in Slovakia in 2022 edition. In *European Institute for Gender Equality* [online].[cit. 2023-01-28]. Dostupné na internete: <https://eige.europa.eu/gender-equality-index/2022/domain/knowledge/SK>
- 12) EIGE. Gender Equality Index: Comparing Knowledge scores in 2022 edition. In *European Institute for Gender Equality* [online].[cit. 2023-01-20]. Dostupné na internete <https://eige.europa.eu/gender-equality-index/2022/compare-countries/knowledge/bar>
- 13) EIGE. Gender Equality Index: Time in Slovakia in 2022 edition. In *European Institute for Gender Equality* [online].[cit. 2023-01-22]. Dostupné na internete <https://eige.europa.eu/gender-equality-index/2022/domain/time/SK>
- 14) EIGE. Gender Equality Index: Comparing Time in 2022 edition. In *European Institute for Gender Equality* [online].[cit. 2023-03-22]. Dostupné na internete <https://eige.europa.eu/gender-equality-index/2022/compare-countries/time/bar>
- 15) EIGE. Gender Equality Index: Health in Slovakia in 2022 edition. In *European Institute for Gender Equality* [online].[cit. 2023-03-22]. Dostupné na internete: <https://eige.europa.eu/gender-equality-index/2022/domain/health/SK>
- 16) EIGE. Gender Equality Index: Comparing Health scores in 2022. . In *European Institute for Gender Equality* [online].[cit. 2023-01-25]. Dostupné na internete: <https://eige.europa.eu/gender-equality-index/2022/compare-countries/health/bar>
- 17) EIGE. Gender Equality Index: Power in Slovakia in 2022 edition. In *European Institute for Gender Equality* [online].[cit. 2023-01-26]. Dostupné na internete: <https://eige.europa.eu/gender-equality-index/2022/domain/power/SK>
- 18) EIGE. Gender Equality Index: Comparing Power scores in 2022 edition. In *European Institute for Gender Equality* [online].[cit. 2023-01-29]. Dostupné na internete: <https://eige.europa.eu/gender-equality-index/2022/compare-countries/power/bar>

- 19) EIGE. Gender Equality Index: Germany in 2022 edition. In *European Institute for Gender Equality* [online].[cit. 2023-01-30]. Dostupné na internete: <https://eige.europa.eu/gender-equality-index/2022/country/DE>
- 20) EIGE. Gender Equality Index: Poland in 2022 edition. In *European Institute for Gender Equality* [online].[cit. 2023-02-04]. Dostupné na internete <https://eige.europa.eu/gender-equality-index/2022/country/PL>
- 21) EIGE. Gender Equality Index: Slovakia in 2022 edition. In *European Institute for Gender Equality* [online].[cit. 2023-02-05]. Dostupné na internete: <https://eige.europa.eu/gender-equality-index/2022/country/SK>
- 22) EIGE. Gender Equality Index: Slovakia in 2013 In *European Institute for Gender Equality* [online].[cit. 2023-02-08]. Dostupné na internete <https://eige.europa.eu/gender-equality-index/2013/country/SK>
- 23) What is gender mainstreaming? In *Council of Europe* [online].[cit. 2023-02-09]. Dostupné na internete <https://www.coe.int/en/web/genderequality/what-is-gender-mainstreaming>
- 24) EIGE. What is gender mainstreaming. In *European Institute for Gender Equality* [online].[cit. 2023-02-10]. Dostupné na internete <https://eige.europa.eu/gender-mainstreaming/what-is-gender-mainstreaming>
- 25) SIVÁK, R. a kol. *Analytická štúdiá: Rodovo citlivé rozpočtovacie na národnej a regionálnej úrovni*. Bratislava: OKAT, 2011. 49 s. ISBN: 978-80-89125-16-6.
- 26) Ministerstvo financií SR. *Informačný dokument o programovom rozpočtovaní, jeho výhodách a význame pre zlepšenie rozhodovacieho procesu s príkladmi aplikácie v zahraničí* [elektronický zdroj]. 2007. 5 s. [cit. 2023-02-21]. Dostupné na. https://www.mfsr.sk/files/archiv/priloha-stranky/4598/4/Informacny_dokument.pdf
- 27) KLOT, J. – HOLVOET, N. – VILLAGOMEZ, E. *Gender Budget Initiatives* [elektronický zdroj]. New York. 2002 [cit. 2017-06-06]. ISBN: #0-912917-60-1 . Dostupné na <https://www2.unwomen.org/-/media/headquarters/media/publications/unifem/genderbudgetinitiativeseng.pdf?v=1&d=20140917T101011>
- 28) SAMMAN, E. et al. *Women's work: Mothers children and the global childcare crisis* [elektronický zdroj]. London. 9 s. ISSN: 2052-7209 [cit. 2023-02-23]. Dostupné na. <https://cdn.odi.org/media/documents/10333.pdf>

- 29) KURUC a kol. Neférovu rozdelená neplatená práca v domácnostiach drví účasť žien na trhu práce, ale aj ich psychické zdravie. In *Inštitút pre výskum práce a rodiny* [online]. 2022. [cit. 2023-02-23]. Dostupné na internete: <https://ivpr.gov.sk/neferovo-rozdelena-neplatena-praca-v-domacnostiach-drvi-ucast-zien-na-trhu-prace-ale-aj-ich-psychicke-zdravie-analytický-komentar-ivpr-1-2022-andrej-kuruc-miroslava-knapkova-mariana-povazanova-a/>
- 30) JORAT, J. R. et al. International Social Survey Programme: Family and Changing Gender Roles IV - ISSP 2012 [online]. 2016. [cit. 2023-02-27]. ZA5900. Dostupné na internete: <https://www.gesis.org/en/issp/modules/issp-modules-by-topic/family-and-changing-gender-roles/2012>
- 31) EUROFOND. European Quality of Life Survey - Data visualisation. In European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions [online]. 2008. [cit. 2023-03-02]. Dostupné na internete <https://www.eurofound.europa.eu/data/european-quality-of-life-survey>
- 32) PRÍVAROVÁ, M. Neplatená práca v slovenských domácnostiach vo svetle výskumu. In Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici [online]. 2017. [cit. 2023-03-07]. Dostupné na internete: <https://www.umb.sk/aktuality/neplatena-praca-v-slovenskych-domacnostiach-vo-svetle-vyskumu.html>
- 33) CHRISTL, A. - DE POLI, S. - IVAŠKAITE-TAMOŠIUNE, S. *The lock-in effect of marriage: Work incentives after saying "Yes, I do."* [elektronický zdroj]. Seville: European Commission: EU Science Hub. 2022. 3 s. [cit. 2023-03-13]. JRC130149. Dostupné na: <https://joint-research-centre.ec.europa.eu/system/files/2022-07/JRC130149.pdf>
- 34) Redakcia portálu Podatkowy. abc PIT. In *Serwis Ministerstwa Finansów* [online]. 2022. [cit. 2023-03-15]. Dostupné na internete: <https://www.podatki.gov.pl/pit/abc-pit/>
- 35) Redakcia portálu Podatkowy. Details of settlement of PIT-37 for 2022. In *Serwis Ministerstwa Finansów* [online]. 2023. [cit. 2023-03-16]. Dostupné na internete: <https://www.podatki.gov.pl/en/your-e-pit/pit-37-for-2022/>
- 36) Redakcia portálu Podatkowy. Wspólne rozliczenie małżonków, In *Serwis Ministerstwa Finansów* [online]. 2023. [cit. 2023-03-18]. Dostupné na internete <https://www.podatki.gov.pl/pit/wspolne-rozliczenie-malzonkow/>
- 37) ZALEWSKI, LUKASZ. Ślub w grudniu? Też z prezentem od fiskusa. In *Business Insider* [online]. 2023. [cit. 2023-03-20]. Dostupné na internete

<https://businessinsider.com.pl/prawo/podatki/rozliczenie-malzonkow-za-rok-2022-a-slub-w-grudniu-bedzie-prezent-od-fiskusa/wn2d9xc>

- 38) Wspólne rozliczenie małżonków PIT za 2022 (2023). In *e-pity* [online]. 2023. [cit. 2023-03-22]. Dostupné na internete na: <https://www.e-pity.pl/wspolne-rozliczenie-malzonkow-pit/>
- 39) OLDENBURGER, M. Consequences of a Marriage in Germany - risks and benefits. In *ROSE & PARTNER* [online]. [cit. 2023-03-23]. Dostupné na internete na: <https://www.rosepartner.de/en/legal/german-family-law/marriage-wedding.html>
- 40) LEINE, J. Das bringt eine gemeinsame Steuererklärung für Ehepaare. In *Finanztip* [online]. 2022 [cit. 2023-03-27]. Dostupné na internete na: <https://www.finanztip.de/steuererklaerung/ehegattensplitting/>
- 41) CHRISTL, A. - DE POLI, S.- IVAŠKAITE-TAMOŠIUNE, S. *The lock-in effect of marriage: Work incentives after saying "Yes, I do."* [elektronický zdroj]. Seville: European Commission: EU Science Hub, 2022. 3 s.. [cit. 2023-03-28]. JRC130149. Dostupné na: <https://joint-research-centre.ec.europa.eu/system/files/2022-07/JRC130149.pdf>
- 42) Aké dane musíte platiť na Slovensku v roku 2023? In *podnikam.sk* [online]. 2022. [cit. 2023-03-29]. Dostupné na internete: <https://podnikam.sk/dane-slovensku/>
- 43) Zákon o dani z príjmov. In *Slov-Lex právny a informačný portál* [online]. 2022. [cit. 2023-03-29]. Dostupné na internete <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2003/595/#predpis.cast-prva>
- 44) Finančné riaditeľstvo SR. Nezdaniiteľná časť základu dane na manželku (manžela) za rok 2023. In *Finančná správa Slovenská republika* [online]. [cit. 2023-03-30]. Dostupné na internete: <https://podpora.financnasprava.sk/424715-Nezdanite%C4%BEn%C3%A11-%C4%8Das%C5%A5-z%C3%A1kladu-dane-na-man%C5%BEelku-man%C5%BEela-za-rok-2023>
- 45) Nezdaniiteľné časti základu dane v roku 2023. In *JASPIS* [online]. [cit. 2023-03-30]. Dostupné na internete: <https://jaspis.sk/aktuality/nezdanitelna-cast-zakladu-dane>
- 46) Kalkulačka: Nezdaniiteľná časť základu dane na manželku (2022, 2023). In *peniaze.sk* [online]. 2008. [cit. 2021-04-01]. Dostupné na internete: <https://www.peniaze.sk/dane/nezdanitelna-cast-manzelka#nezdanitelna-cast-manzelka>

47) VÝCHA, Daniel. Nezdaniťná časť na manželku: Aké budú zmeny v roku 2023?
In *peniaze.sk* [online]. 2022. [cit. 2021-04-03]. Dostupné na
internet: [https://www.peniaze.sk/dane/10056-nezdaniťna-casť-na-manželku-aké-
budú-zmeny-v-roku-2023](https://www.peniaze.sk/dane/10056-nezdaniťna-casť-na-manželku-aké-budú-zmeny-v-roku-2023)